

Flytting i et segregert bylandskap

En kvantitativ studie av flyttemotiver blant etnisk norske barnefamilier

Iselin Hewitt

Masteroppgave ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Det samfunnsvitenskapelige fakultetet
UNIVERSITETET I OSLO

02.09.2013

© Iselin Hewitt

2013

Flytting i et segregert bylandskap. En kvantitativ studie av flyttemotiver blant etnisk norske barnefamilier

Iselin Hewitt

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: OKPrintShop

SAMMENDRAG

Denne oppgaven handler om etnisk segregasjon i Osloregionen, og hvordan etnisk norske familier tilpasser seg i boligmarkedet. Flyttemønsteret tyder på at majoritetsbefolkningen bevisst velger bort boligområder med høy minoritetsandel, og det har aktualisert undersøkelser av majoritetens flyttevurderinger. Min innfallsvinkel til temaet er å undersøke hvordan bokonsentrasjon av etniske minoriteter påvirker flyttemotiver hos etnisk norske barnefamilier. Analysen er basert på resultater fra en spørreskjema-undersøkelse utført i Osloregionen. Oppgaven besvarer følgende problemstillinger: 1) *Er det forskjeller mellom majoritets-husholdninger med og uten barn i hvor stor grad andel etniske minoriteter i boligområdet er et flyttemotiv?* og 2) *Er andel etniske minoriteter i den lokale skolen et sentralt flyttemotiv hos majoritets-befolkningen?* Oppgavens studieområde er Oslo og 12 Akershus-kommuner. Jeg har brukt kvantitativ metode, og oppgaven kan derfor utfylle kvantitative analyser av flyttemønstre med kunnskap om selve flyttemotivene, og den utfyller kvalitative undersøkelser av flytting ved å ha et representativt design.

Hovedfunnene fra analysen er for det *første* at etnisk norske barnefamilier i større grad enn andre husholdninger oppgir at høy andel etniske minoriteter i boligområdet var et viktig flyttemotiv, for det *andre* at barnefamilier i betydelig større grad enn andre husholdninger oppgir at lav andel etnisk norske var et flyttemotiv, for det *tredje* at andel etniske minoriteter i den lokale skolen er et viktigere flyttemotiv enn minoritetsandelen i boligområdet, og for det *fjerde* at flyttemotiver relatert til minoritetsandel i boligområdet øker i omfang når minoritetsandelen er fra 40-50 % og oppover. Resultatene tyder på at at barnefamilier er sensitive overfor minoritetsandelen i nabolag og skole, og at husholdningssituasjonen er svært relevant for å forstå dynamikken bak flytting og segregasjon.

SUMMARY

This master thesis is about ethnic residential segregation in the Oslo region, and how native Norwegian families adapt in the housing market. The moving pattern suggests that the majority population avoid neighborhoods with a high share of minorities, and it raises questions about the moving decisions in the majority population. My approach is to compare how families with and without children respond to a high share of minority groups in their neighborhood and local school. The thesis answers the following research questions: 1) *Are there differences in the majority population between households with and without children as*

to what degree ethnic minorities in the neighborhood is a motive for out-migration? And 2) Is the share of ethnic minorities in the local school a central motif for out-migration in the majority population? The analysis is based on results from a survey conducted in the Oslo region, and the area of study is Oslo and 12 municipalities in the county of Akershus. I have used quantitative research methods, and the thesis can therefore supplement quantitative analyses of the moving *patterns* with further knowledge on the moving decisions. In addition it can compliment qualitative studies of moving decisions through a representative research design.

The main findings from the analysis are, *firstly*, that Norwegian families with children to a larger extent than other households state that a high share of minorities in the neighborhood was an important motive for out-migration. *Secondly*, that families with children to a significantly larger extent than those without, state that a low share of native Norwegians was a motive for out-migration. *Thirdly*, the share of minorities in the local school is a more important element in moving decisions than the share of minorities in the neighborhood. *Fourthly*, I found that motives for out-migration related to the share of minorities in the neighborhood, increased in extent when the share of minorities surpassed 40-50 %. The results show that households with children are sensitive towards high shares of minorities in neighborhoods and schools, and that the household situation is very relevant to explain dynamics behind ethnic residential segregation.

FORORD

Jeg hadde aldri trodd at jeg skulle lære så mye av å skrive en masteroppgave, men det har virkelig vært en interessant og stimulerende erfaring. Etter to innspurter kom jeg nå endelig i mål med prosjektet mitt. Det føles godt.

Det er mange som har bidratt til at dette prosjektet har tatt form og nå kan leveres. Først og fremst må jeg takke mine to dyktige veiledere Terje Wessel og Ingar Brattbakk for all hjelp på veien. Hjertelig takk for gode råd og innspill, konstruktiv kritikk, diskusjoner, oppmuntring, og bistand til siste slutt! Jeg setter også veldig stor pris på at jeg ble inkluderte i et spennende forskningsprosjekt, og NODES-prosjektet skal ha en stor takk for tilgang til et unikt datamateriale og for stipend.

Takk også til Osloforskning og Husbanken for stipend, og til Vitenskapsbutikken for å ha satt opp prosjektsamarbeid med Plan- og bygningsetaten. Nabolagsforskerne på NOVA ved Viggo Nordvik skal ha takk for verdifulle innspill til analysen min. Takk til Andreas Forø Tollefsen på Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi og David Hill i Plan- og bygningsetaten for å ha gitt meg tilgang til kartdata.

En stor takk til mine medstudenter på samfunnsgeografi for hyggelige lunsjer på pauserommet og for et godt fellesskap gjennom sene kvelder på lesesalen.

Takk for gjennomlesning, innspill og korrektur fra Mamma, Pappa, Martin, Synne, Tove, Kjell Henning og Mari. Og tusen takk til to par besteforeldre og tante Synne og onkel Ben for å ha stilt ekstra mye opp som barnevakter for Rolf.

Tusen takk kjære Espen for at du har holdt familiens hjul i gang gjennom hektiske perioder, for at du har heiet på meg og muntret meg opp, og for at du har servert meg den beste kaffen hver eneste morgen. Og takk Rolf, lille vennen min, for ditt smittende humør og dine fantastisk gode klemmer.

Oslo 1. september 2013

Iselin Hewitt

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INTRODUKSJON	1
SEGREGASJON I OSLOREGIONEN	1
OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING	2
PROBLEMSTILLINGER	3
STUDIEOMRÅDE OG METODE	3
TEORETISK PERSPEKTIV	4
BEGREPSAVKLARING	5
ETNISKE MINORITETER	5
MAJORITETSBEFOLKNING	6
BOLIGOMRÅDE	6
OPPGAVENS OPPBYGNING	7
2. KONTEKST	9
OSLOREGIONEN	9
BEFOLKNING OG BOSETTING	9
INNVANDRING	12
BOKONSENTRASJON I DRABANTBYER OG LOMMER I INDRE ØST	15
SEGREGASJON PÅ DAGSORDEN	16
3. TEORI OM SEGREGASJON, NABOLAG OG FLYTTING	17
CHICAGOSKOLENS MODELLER FOR BYLIV	17
SEGREGASJON OG MAJORITETENS TILPASNINGER	19
FLYTTING OG FLYTTEBESLUTNINGER	20
BETYDNINGEN AV HUSHOLDNINGSSAMMENSETNING OG LIVSLØP	20
BETYDNINGEN AV NABOLAGET	21
SELEKTIV FLYTTING OG ENDRING AV NABOLAG	22
WHITE FLIGHT OG WHITE AVOIDANCE	23
SEGREGASJONGENERERT FLYTTING	24
VIPPEPUNKTMODELL	25
BETYDNINGEN AV ENDRING	26
ØKONOMI, STATUS OG BOLIGMARKED	27

SEGREGASJON OG SKOLE	29
DISKRIMINERING, TOLERANSE OG KONTAKT	30
MOTSTRIDENDE MEKANISMER	32
OPPSUMMERING OG HYPOTESER	32
ANALYTISK RAMME	33
HYPOTESER	34
4. DATAMATERIALE OG METODE	37
KVANTITATIV TILNÆRMING TIL SEGREGASJON	37
DATAMATERIALE	38
UTVALGET	38
SVARPROSENT	40
STYRKER OG SVAKHETER VED DESIGNET	41
UTVALGSKRITERIER	41
STRATIFISERING	42
GEOGRAFISK NIVÅ	43
VALG OG OPERASJONALISERING AV VARIABLER	44
UTFALLSVARIABLER	44
FORKLARINGSVARIABLER	46
ANDRE UAVHENGIGE VARIABLER I REGRESJONSANALYSEN	48
PRESENTASJON AV VARIABLER	50
METODOLOGI	53
STATISTISKE ANALYSEMETODER	53
TEST AV HYPOTESENE	56
METODISKE OG ETISKE UTFORDRINGER	57
SPØRREUNDERSØKELSE SOM MÅLEINSTRUMENT	57
UTVALG OG FRAFALL	57
MULTIKOLINEARITET	57
ETISKE UTFORDRINGER	58
KATEGORISERING OG GENERALISERING	58
FORSKERROLLEN	59
OPPBYGNING AV ANALYSEN	59
5. ANALYSE AV FLYTTING OG FLYTTEMOTIVER	61

FLYTTING I OSLOREGIONEN	61
UTSNITT AV OSLO	62
ANALYSE AV FLYTTEMOTIVER	64
BAKGRUNN FOR FLYTTING	64
OMRÅDERELATERTE FAKTORER	66
MINORITET, MAJORITET OG SKOLE	66
ANDRE FLYTTEMOTIVER	67
HVA VAR VIKTIGST?	68
OPPSUMMERING	70
6. MINORITET OG MAJORITET I BOLIGOMRÅDET	73
<hr/>	
FOR MANGE ETNISKE MINORITETER SOM FLYTTEMOTIV	74
KRYSSTABELLANALYSE	74
REGRESJONSANALYSE	75
FOR FÅ ETNISK NORSKE SOM FLYTTEMOTIV	77
KRYSSTABELLANALYSE	77
REGRESJONSANALYSE	78
BETYDNINGEN AV ANDRE FAKTORER	80
HUSHOLDNINGSVARIABLER	80
SOSIOØKONOMISKE EGENSKAPER VED OMRÅDENE	81
HOLDNINGER OG ERFARINGER	82
OPPSUMMERING	82
7. MINORITETSANDELEN I SKOLEN OG TERSKLER	85
<hr/>	
SKOLEN SOM FLYTTEMOTIV	85
KRYSSTABELLANALYSE	86
REGRESJONSANALYSE	87
BETYDNINGEN AV ANDRE FAKTORER	89
HVOR LIGGER TERSKELEN FOR ANDEL MINORITETER I BOLIGOMRÅDET?	90
ER DET ET TYDELIG VIPPEPUNKT?	92
OPPSUMMERING	93
8. AVSLUTNING OG KONKLUSJON	95
<hr/>	

OPPGAVENS FUNN	95
HYPOTESE 1	95
HYPOTESE 2	96
HYPOTESE 3	96
HYPOTESE 4	97
TEORETISK RELEVANS	97
OPPGAVENS OVERFØRBARHET OG BEGRENSNINGER	98
POLITISKE IMPLIKASJONER	99
VIDERE FORSKNING	101
FRA NABOLAG TIL BYNIVÅ?	101
LITTERATURLISTE	103
VEDLEGG	107
SPØRSMÅL FRA SPØRREUNDERSØKELSEN	107

FIGURLISTE

FIGUR 1. OPPGAVENS STUDIEOMRÅDE (KART)	4
FIGUR 2. GJENNOMSNIITTLIG HUSHOLDNINGSINNTEKT (KART)	11
FIGUR 3. ANDEL BARN (KART)	12
FIGUR 4. ANDEL OG ENDRING I ANDEL ETNISKE MINORITETER (KART)	14
FIGUR 5. MAJORITETENS TILPASNING TIL SEGREGASJON	25
FIGUR 6. ANALYTISK RAMME	34
FIGUR 7. UTVALG AV KOMMUNER OG OMRÅDER (KART)	39
FIGUR 8. FLYTTING I OSLOREGIONEN (KART)	62
FIGUR 9. FLYTTING, UTSNITT AV OSLO (KART)	63
FIGUR 10. TERSKEL FOR FLYTTEMOTIV	91

TABELLISTE

TABELL 1. FORDELINGEN MELLOM OMRÅDETYPEN OG HUSHOLDNINGSTYPEN	47
TABELL 2. UAVHENGIGE VARIABLER PÅ INDIVID- OG HUSHOLDNINGSNIVÅ	50
TABELL 3. UAVHENGIGE VARIABLER PÅ OMRÅDENIVÅ	51
TABELL 4. OPPFATNINGER OM BOSTED	51
TABELL 5. OPPFATNINGER OM Å BO I SAMME OMRÅDE SOM ETNISKE MINORITETER	52
TABELL 6. ÅRSÅK TIL FLYTTING FRA FORRIGE BOLIG	65
TABELL 7. ÅRSÅK TIL FLYTTING FRA FORRIGE BOLIGOMRÅDE	66
TABELL 8. VIKTIGSTE ÅRSÅK TIL FLYTTING FRA FORRIGE BOLIGOMRÅDE	69
TABELL 9. FLYTTEMOTIV: ANDEL ETNISKE MINORITETER I OMRÅDET. KRYSSABELL	74
TABELL 10. FLYTTEMOTIV: ANDEL ETNISKE MINORITETER I OMRÅDET.. REGRESJON	76
TABELL 11. FLYTTEMOTIV: ANDEL ETNISK NORSKE I OMRÅDET. KRYSSABELL	78
TABELL 12. FLYTTEMOTIV: ANDEL ETNISKE NORSKE I OMRÅDET.. REGRESJON	79
TABELL 13. FOR HØY ANDEL ETNISKE MINORITETER PÅ SKOLEN. KRYSSABELL	86
TABELL 14. FOR HØY ANDEL ETNISKE MINORITETER PÅ SKOLEN. REGRESJON	88

1. INTRODUKSJON

I 1992 oppga daværende SV-leder Erik Solheim til VG at familien vurderte å flytte på grunn av at skolene i indre øst hadde få elever med norsk bakgrunn¹. Det vakte stor oppsikt den gang og resulterte i en debatt om ”gettoisering”, minoritetsandel i skoler og byutvikling. Disse temaene har kommet tilbake på dagsorden med jevne mellomrom, og dette masterprosjektet tok form i kjølvannet av en ny diskusjon om såkalte ”innvandrerskoler” og ”hvit flukt”. På nittitallet var fokuset rettet mot nabolag i Oslo indre øst; i dag rettes søkelyset mot Groruddalen og andre områder i ytre øst. Et eksempel fra de siste årenes medieoppslag om temaet er en artikkel i Aftenposten fra 2009² hvor journalisten innledningsvis har lagt inn spørsmålet “Hvordan er fordelingen på din skole?” med tilhørende link hvor du kan sjekke elevsammensetningen på alle skolene i Oslo. Dette illustrerer at flytting og etnisk segregasjon må forstås i et relasjonelt perspektiv: tilpasninger hos majoriteten kan være like viktige som tilpasninger hos minoritetene.

SEGREGASJON I OSLOREGIONEN

Uttrykket «den delte byen» brukes for å beskrive de geografiske klasseskillene mellom øst og vest i Oslo. Østkanten har vært arbeidernes område, mens vestkanten har vært dominert av øvre middelklasse, og det er historiske årsaker bak denne strukturen (Kjeldstadli, 1996). Lokalisering av institusjoner, industri og infrastruktur, formen på boligutbygging i byen og utviklingen i boligmarked er eksempler på faktorer som har lagt føringer for byens utvikling.

Det vi ser i dag er at flytting og bosetting i stor grad reproducerer gamle sosiale skillelinjer, men med en økende andel etniske minoriteter i befolkningen har hovedstadsregionen de siste tiårene fått en ny sosial dimensjon i bostedssegregasjonen. Over tid har etniske minoriteter bosatt seg i flere og flere deler av byen, men enkelte områder har fått en sterk konsentrasjon av minoritetsbefolkningen. Kjerneområdene for etniske minoriteter i Osloregionen har etterhvert en minkende andel med etnisk norsk bakgrunn, og denne mangelen på bostedsintegrering er en av de store utfordringene for det norske samfunnet (Wessel & Søholt, 2010).

¹ <http://www.dagsavisen.no/samfunn/advarte-mot-gettoskoler-i-1992/> Lest 02.12.2012.

² <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Foreldre-flytter-barna-til-hvitere-skoler-5583417.html> Lest 02.12.2012.

Årsakene til etnisk segregasjon er mange og sammensatte, men en hovedforklaring i Osloregionen er boligpriser og sosioøkonomiske forskjeller mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen. Andre forklaringer handler om bostedspreferanser hos både etniske minoriteter og den norske majoriteten. Studier av flytting i Osloregionen tyder på at etniske minoriteter i Norge har en preferanse for flerkulturelle boligområder (Turner & Wessel, 2013). Samtidig har en studie av bostedspreferanser vist at etniske minoriteter ønsker seg flere med etnisk norsk bakgrunn i boligområdet sitt (Blom, 2012b), og majoritetsbefolkningens preferanser kan være minst like relevant for å forklare bokonsentrasjon av personer med innvandrerbakgrunn.

Befolkningsstatistikk og flyttestudier viser at andel med majoritetsbakgrunn gradvis reduseres i bydeler i Oslo kommune med høy minoritetsandel (Stambøl, 2013). Statistisk sentralbyrås årlige holdningsundersøkelse viser at den norske befolkningen, parallelt med økt andel etniske minoriteter, har blitt mer og mer positive til innvandrere. Tre fjerdedeler av de som har personlig erfaring med innvandrere oppgir at de har hovedsakelig positiv erfaring med innvandrere, og kun 6 % oppgir at de ville mislikt å få en innvandrer som ny nabo (Blom, 2012a). Det betyr at utviklinger i generelle holdninger og utviklingen i bostedsmønsteret går i hver sin retning, og at det utspiller seg en kompleks dynamikk i mange av byens nabolag.

OPPGAVENES TEMA OG PROBLEMSTILLING

Flytting er ikke den viktigste årsaken til segregasjon, men en mekanisme som bidrar til å opprettholde og som eventuelt kan forsterke eller redusere segregasjon. Etter mediebildet å dømme er det mye som tyder på at en del etnisk norske husholdninger ikke trives med at innvandrerandelen i nabolaget eller på skolen blir for høy, og det er mange negative framstillinger av enkelte nabolag i Oslo øst. Som en reaksjon på denne negative oppmerksomheten har det parallelt kommet fram flere fortellinger om folk som trives og setter pris på å bo i flerkulturelle områder, og som ikke kjenner seg igjen i framstillingene i media. Det er riktignok lite forskning som kan bekrefte om framstillingene av "hvit flukt" ut av enkelte områder i Oslo er representative eller ikke.

Kvalitative studier som berører temaet viser at dette er et sammensatt felt. Det er stor variasjon innenfor majoritetsbefolkningen, og mellom voksne og barn, i hvordan en forholder seg til å ha mange etniske minoriteter i nabolaget; det er både positive og negative oppfatninger; og opplevelsen av å bo et sted blir preget av både dominerende fortellinger og

folks personlige erfaringer (Alghasi, Eide, & Eriksen, 2012; Kindt, 2012; Søholt, 2001; Vassenden, 2008). Innenfor kvantitativ forskning har det vært mange studier av segregasjon og flyttemønstre (Blom, 2002; Stambøl, 2013; Sundell, 2008; Wessel, 1997; Wessel & Søholt, 2010), men lite forskning på flyttemotiver.

Studier av flytting viser at familieforhold, særlig hensyn til barn, påvirker flytting og valg av bosted (Rossi, 1955; Dieleman & Clark, 1996; Mulder & Hooimeijer, 1999). Studier av flytting i Oslo viser at barnefamilier med majoritetsbakgrunn har en tendens til å flytte ut av skolekretser med høy andel etniske minoriteter (Sundell 2008). Kvalitative studier har også antydnet at majoritetsforeldre, og til en viss grad også minoritetsforeldre, flytter for å unngå skoler med høy andel minoritetsspråklige elever (Vassenden, 2008). Forskingen gir samlet sett grunnlag for å anta at barnefamilier kanskje er spesielt sensitive overfor høy minoritetsandel i boligområdet, og det er nærliggende å tro at det blant annet handler om elevsammensetningen på skolen.

PROBLEMSTILLINGER

Oppgaven er tilknyttet forskningsprosjektet om etnisk segregasjon i nordiske land, "Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation" (NODES). Jeg har fått muligheten til å analysere resultater fra en spørreskjema-undersøkelse utført i Osloregionen, og min innfallsvinkel til temaet er å undersøke hvordan andelen minoriteter påvirker flyttemotiver hos etnisk norske barnefamilier i Osloregionen. Analysen min tar utgangspunkt i følgende to spørsmål:

1. Er det forskjeller mellom majoritetshusholdninger med og uten barn i hvor stor grad andel etniske minoriteter i boligområdet er et flyttemotiv?
2. Er andel etniske minoriteter i den lokale skolen et sentralt flyttemotiv hos majoritetsbefolkningen?

Etter teorigjennomgangen i kapittel 3 konkretiserer jeg hvordan jeg skal undersøke spørsmålene gjennom fire hypoteser. Hypotesene presenteres på side 34-35.

STUDIEOMRÅDE OG METODE

Spørsmål rundt minoritetsandel i nabolag og skole er ikke bare relevant innenfor Oslo, men også i deler av Akershus. Spørreskjema-undersøkelsen som jeg bruker i oppgaven er utført i Oslo og 12 Akershus-kommuner. Kommuner med lav minoritetsandel og liten grad av urbanisering er utelatt. Figur 1 viser et kart over kommunene i utvalget.

Figur 1. Oppgavens studieområde

Jeg skal bruke kvantitativ metode i analysen, og oppgaven kan derfor utfylle kvantitative analyser av flyttemønstre med kunnskap om selve flyttemotivene, og den utfyller kvalitative undersøkelser ved å ha et representativt forskningsdesign.

TEORETISK PERSPEKTIV

I denne oppgaven analyserer jeg flyttemotiver i lys av segregasjonsteori, ved at jeg skal undersøke om flytteadferden kan knyttes direkte til bokonsentrasjon av etniske minoriteter. Litteratur om henholdsvis flytting og segregasjon er to tett sammenvevde teoretiske felt. Oppgaven vil gjøre rede for litteratur om etnisk segregasjon med fokus på perspektiver innenfor kvantitativ forskning som tar for seg majoritetens rolle i etnisk bostedssegregasjon. Mer spesifikt vil jeg ta utgangspunkt i Schellings vippepunkt-teori (Schelling, 1972), begrepsparet "white flight" og "white avoidance" (Bråmås, 2006; Crowder, 2000) og teori om

hvordan indirekte konsekvenser av segregasjon skaper selektiv flytting (Andersson, 1998; Ellen, 2000b). Studier som viser at familier med barn har sterkere tendenser til utflytting fra områder med høy minoritetsandel blir vektlagt.

Innenfor studier av flytting vil jeg trekke fram betydningen av nabolaget for flyttebeslutninger (Lee, Oropesa, & Kanan, 1994; Rossi, 1955; van Ham & Clark, 2009). Videre ser jeg problemstillingene i lys av livsløpsperspektivet, og legger vekt på forskning som viser hvordan husholdningssituasjonen påvirker nabolagspreferanser og flytting (Dieleman & Clark, 1996; Mulder & Hooimeijer, 1999). Det å ha barn skaper ikke bare behov for større areal på boligen, men også andre behov knyttet til boligens nærmiljø.

Segregasjon er et fenomen på områdenivå, mens flyttebeslutninger er et fenomen på individ- og husholdningsnivå. Det trenger ikke være store utslag i bostedspreferanser for at det skal ha betydelig innvirkning på helheten, og små endringer i boligområder kan påvirke husholdningers adferd i boligmarkedet (Schelling, 1972). Det er ikke nødvendigvis diskriminerende holdninger overfor innvandrere i seg selv som fører til flytting fra flerkulturelle nabolag. Utflytting fra områder med høy minoritetsandel kan også knyttes til konsekvenser for lokale institusjoner, for eksempel høy minoritetsandel i skolen og bekymring i forhold til språk og læring (Andersson, 1998). Disse sammenhengene mellom mikro- og makronivå skaper rammene for mitt teoretiske perspektiv. I tillegg støtter jeg meg på kvalitative studier av nabolag og flytting i Norge, som utfyllende grunnlag for refleksjoner rundt nabolagsdynamikk og flyttevurderinger.

BEGREPSAVKLARING

De viktigste empiriske begrepene å definere i denne oppgaven er 'etnisitet', 'majoritet', 'minoritet' og 'boligområde'. Osloregionen kan best beskrives som flerkulturell, med etniske minoriteter som kan være like forskjellige fra hverandre som de er fra etnisk norske. Dette mangfoldet ligger som et bakteppe for oppgaven min, men jeg har for enkelthets skyld valgt å utelukkende skille mellom majoritet og minoritet i problemstillingene.

ETNISKE MINORITETER

Meningsinnholdet i ordene 'minoritet' og 'innvandrere' er teoretisk sett forskjellig. Det førstnevnte handler om subjektiv identitet og kollektive oppfatninger om kulturell, språklig, territoriell eller religiøs tilknytning (Barth, 1969; Eriksen, 2002, 2004). Det sistnevnte er mer en statistisk definisjon på en som har flyttet og bosatt seg mer eller mindre permanent i et annet land. Statistisk sentralbyrås definerer innvandrere som "bosatte i Norge som er født i

utlandet av to utenlandskfødte foreldre”, og inkluderer også barn av innvandrere som en undergruppe i statistikken³. 'Etniske minoriteter' kan brukes for å omtale personer med innvandrerbakgrunn uavhengig av om personen er født i eller utenfor Norge. Jeg anvender begrepet 'etniske minoriteter' som en samlebetegnelse på innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Det er noe upresist fordi jeg egentlig kun refererer til landbakgrunn og ikke til identitet og kultur. Minoritetsbegrepet er likevel utbredt og anvendelig fordi det er et noe mer nøytralt og kanskje positivt ladet ord enn innvandrerbegrepet. Etniske minoriteter, minoriteter og minoritetsbefolkning brukes om hverandre i denne betydningen. I forhold til det statistiske materialet brukes begrepet ikke-nordiske innvandrere om innvandrere og etterkommere etter innvandrere med ikke-nordisk opphav. I spørreundersøkelsen brukes begrepene innvandrere og etniske minoriteter uten noen spesifikk definisjon, og baseres seg på respondentens egen oppfatning.

MAJORITETSBEFOLKNING

Å være etnisk norsk eller tilhøre majoritetsbefolkningen kan på samme måte sies dels å handle om landbakgrunn, og dels om sosial og kulturell identitet. Kriterier for å regnes som en del av den norske majoriteten kan handle om statsborgerskap, hudfarge, religion, eller sosiale vaner (Lynnebakke og Fangen 2011). Videre kan status som majoritet ha symbolsk betydning ved å representere en norm, eller ved å være definerende for hva som er normalt (Gullestad 2002). I denne oppgaven bruker jeg begrepet i kun som en kategori for dem som er tallmessig i flertall i Norge, det vil si personer uten innvandrerbakgrunn. Majoritet, etnisk norske, majoritetsgruppen, majoritetsbefolkning brukes om hverandre i denne betydningen. I spørreundersøkelsen omtales majoritetsbefolkningen som ”personer med norsk bakgrunn”.

BOLIGOMRÅDE

Som med de to andre begrepene kan begrepet boligområde defineres på ulike måter. Jeg bruker boligområde om den administrative inndelingen i delbydeler i Oslo og delområder i Akershus, og som synonym for begrepet nabolag. Også respondentene i spørreundersøkelsen definerer boligområdet på subjektivt grunnlag.

³ <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/>. ”Innvandrere er bosatte i Norge som er født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.”. Lest 23.09.2012.

Ved henvisning til teori og andre empiriske studier vil definisjonene av begrepene kunne være annerledes. Mer drøfting av begrepsbruk og kategorisering kommer i kapittelet om datamateriale og metode.

OPPGAVENS OPPBYGNING

Oppgavens kapittel 2 handler om studiens kontekst, kapittel 3 redegjør for teori, kapittel 4 presenterer datamateriale og metode, kapittel 5 til 7 er analysekapitler, og kapittel 8 er avslutning og konklusjon. Bakerst i oppgaven ligger vedlegg med spørsmålene fra spørreskjemaet som er brukt.

2. KONTEKST

I denne oppgaven undersøkes flyttemotiver i Oslo og store deler av Akershus, og i dette kapittelet gjør jeg rede for sentrale trekk ved regionen og presenterer noen kart over konteksten i henhold til tema og struktur i prosjektets empiriske materiale. Det har blitt stadig større avvik mellom de administrative grensene til Oslo og byregionens utstrekning, og det er naturlig å ha et regionalt perspektiv i en analyse som denne.

OSLOREGIONEN

Osloregionen er et område med sterk befolkningsvekst, både relativt i forhold til andre europeiske byer og hovedsteder, og i forhold til resten av landet. Befolkningsvekst og boligutbygging har utvidet Oslos administrative grenser gradvis, med sammenslåingen av Oslo og Aker kommune i 1948 som den største utvidelsen. Sammenslåingen var et resultat av et stort utbyggingsbehov i etterkrigstiden og et begrenset areal innenfor Oslo bys grenser. Ved denne utvidelsen gikk byen fra å omfatte omtrent det som i dag kalles indre by, til også å inkludere de ytre bydelene i øst og vest. Kun små justeringer av bygrensen er gjort etter dette. Hvor stor den funksjonelle regionen kan sies å være kommer an på hvilke kriterier man legger til grunn, men mange av Akershus-kommunene fungerer i dag som forsteder til hovedstaden (Tvedt et al., 2010).

Oslo og Akershus har til sammen en befolkning på 1,1 millioner mennesker, og begge fylker har sterk befolkningsvekst både på grunn av fødselsoverskudd og innflytting. Akershus har høyest innenlandsk tilflytting av alle fylker, mens Oslo har høyest tilflytting fra utlandet (Akershus fylkeskommune, 2012). De to fylkene er tett sammenvevd gjennom et integrert bolig- og arbeidsmarked, og det er stor pendling til arbeidsplasser i Oslo fra Akershus-kommunene. På grunn av befolkningsveksten i hovedstadsregionen er det flere og flere av de landlige Akershus-tettstedene som har fått en mer bymessig struktur både i form av tettere bebyggelse og en mer sammensatt befolkning sosialt og etnisk.

BEFOLKNING OG BOSETTING

Oslo har de høyeste boligprisene i landet, men det er store forskjeller i pris mellom ulike områder av byen⁴. Oslo har et skille mellom østkanten og vestkanten som har vært robust gjennom byens mange utviklingsfaser. Høystatusområder strekker seg fra sentrum vest,

⁴ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2002/nou-2002-2/6.html?id=366229>. Lest 09.05.2013.

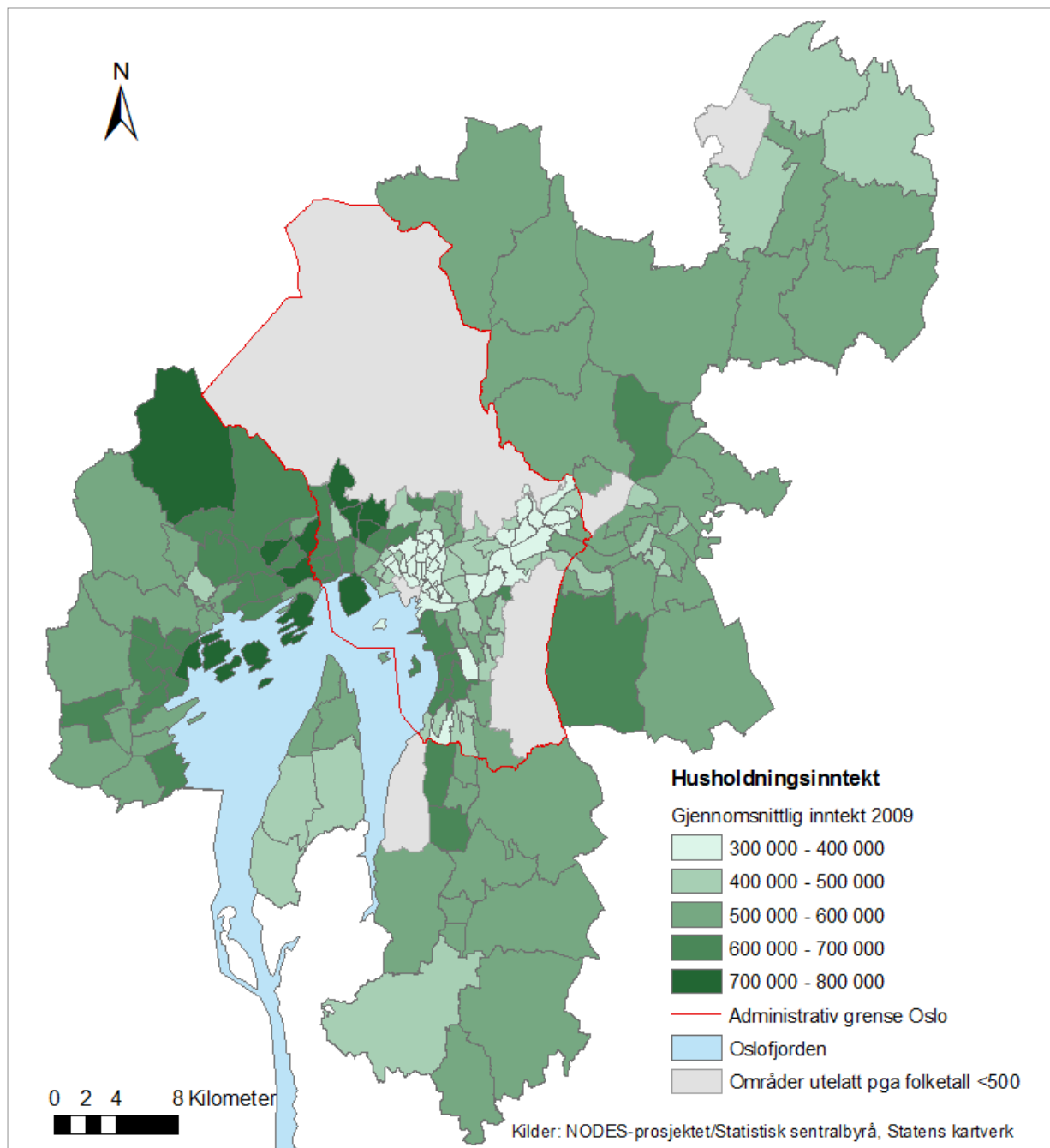
gjennom forsteder i ytre vest, og videre ut til nabokommunene. Tilsvarende går det et felt av lavstatusområder fra indre øst, gjennom drabantbyer i ytre øst og, til en viss grad, ut i omlandskommunene i øst og nord. Byen har et historisk utgangspunkt for sin oppdelte struktur gjennom industrialisering, byplanlegging og spontan byvekst, hvor de sosiale skillene i byen reproduseres. Siden slutten av 1980-tallet har inntektsulikheten i Osloregionen vært økende (Wessel, 2011), og det reflekteres i ulike områders prisnivå og attraktivitet.

Fra etter andre verdenskrig og til slutten av 1980-tallet hadde Oslo et internt flyttemønster utover mot nybygde boligområder i forstedene, spesielt drabantbyene. Andelen av byens befolkning som var bosatt i sentrale deler av byen sank fra over to tredjedeler på slutten av 1940-tallet til under en tredjedel på slutten av 1980-tallet. Fra 1990-tallet har sentrale deler av byen fått økning i befolkningsandelen knyttet til oppgradering av gamle boligområder og omgjøring av tidligere industriområder til boliger (Tvedt et al., 2010). Attraktiviteten til de gamle arbeiderklassebydelene i indre øst har økt betraktelig de siste årene, og befolknings sammensetningen har blitt endret sosioøkonomisk, demografisk og etnisk. Denne prosessen omtales gjerne som gentrifisering.

På neste side framstiller jeg gjennomsnittlig husholdningsinntekt i befolkningen i studieområdet i kart (figur 2), og det er lett å se det klassiske øst-vest skillet i Oslo. Forstedene i vest inkludert Nordstrand, som geografisk ligger på østsiden av Oslofjorden, har høyest inntekt, sammen med områder i Bærum og Asker vest for byen. Store deler av indre by og forstedene i ytre øst og lengst sør har lavest inntekt. Lavt inntektsnivå i indre by kommer delvis av mange en-personshusholdninger. Hadde kartet vist gjennomsnittlig personinntekt, ville mønsteret vært litt annerledes.

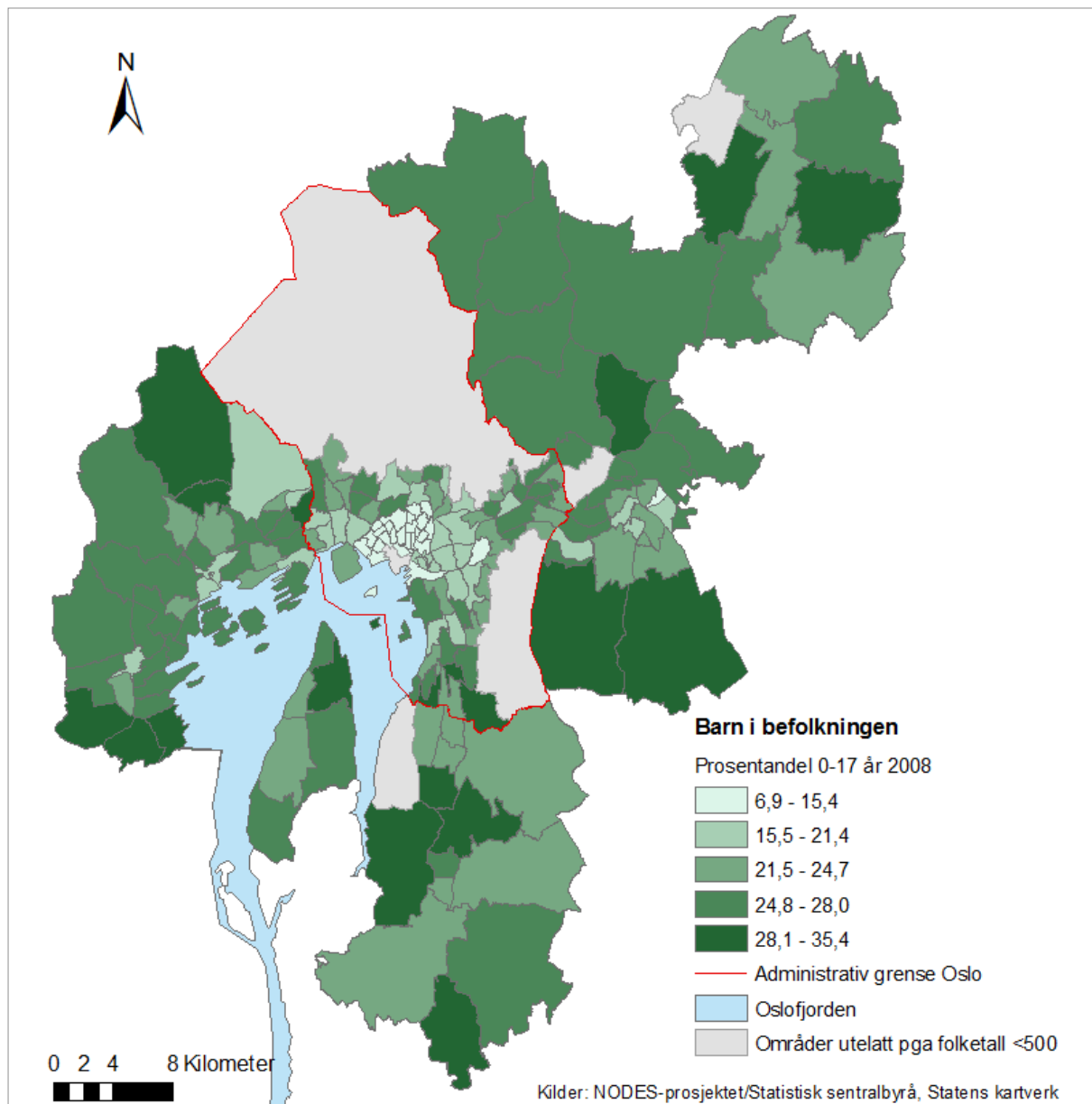
Mens Oslo har en høy andel enslige, bosetter omegnskommunene en høyere andel av barnefamilie i regionen. De fleste av innflytterne til Akershus i 2011 flyttet fra Oslo, og Akershus fylkeskommune opplyser at de har spesielt stor innflytting fra resten av landet i aldersgruppene 30-39 år, samt i alderen 0-5 (Akershus fylkeskommune, 2012). Dette kan tyde på at mange flytter til Akershus i etableringsfasen. Husholdninger med barn (0-17 år) utgjør 49 % på landsbasis, 54 % i Akershus og 43 % i Oslo⁵. Det er små forskjeller mellom Akershus-kommunene, men innad i Oslo er det på det laveste 25 % barnefamilier i bydel Frogner, og på det høyeste 60 % i bydel Søndre Nordstrand. Internt i Oslo har barnefamilier en flytteretning fra indre til ytre bydeler (Stambøl, 2013).

⁵ <http://ssb.no/familie/tab-2011-04-07-08.html>. Lest 05.10.2012

Figur 2. Gjennomsnittlig husholdningsinntekt i kroner etter skatt 2009 (delbydels- og delområdenivå) i Oslo, Asker, Bærum, Nesodden, Oppegård, Ås, Ski, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Nittedal, Gjerdrum og Ullensaker. Tallene er rundet opp til nærmeste hundretusen.

Figur 3 på neste side viser andelen barn i befolkningen i studieområdet, og kartet viser mønsteret som ble beskrevet over. Det er lav andel barn i sentrale deler av Oslo, og høy andel barn i store deler av omegnskommunene. Det betyr ikke at det fins få barn i Oslo, men at befolkningstettheten er høy og at en høyere andel av de som bor der ikke har barn.

Figur 3. Andel barn i hele befolkningen 2008 (delbydels- og delområdenivå) i Oslo, Asker, Bærum, Nesodden, Oppegård, Ås, Ski, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Nittedal, Gjerdrum og Ullensaker.

INNVANDRING

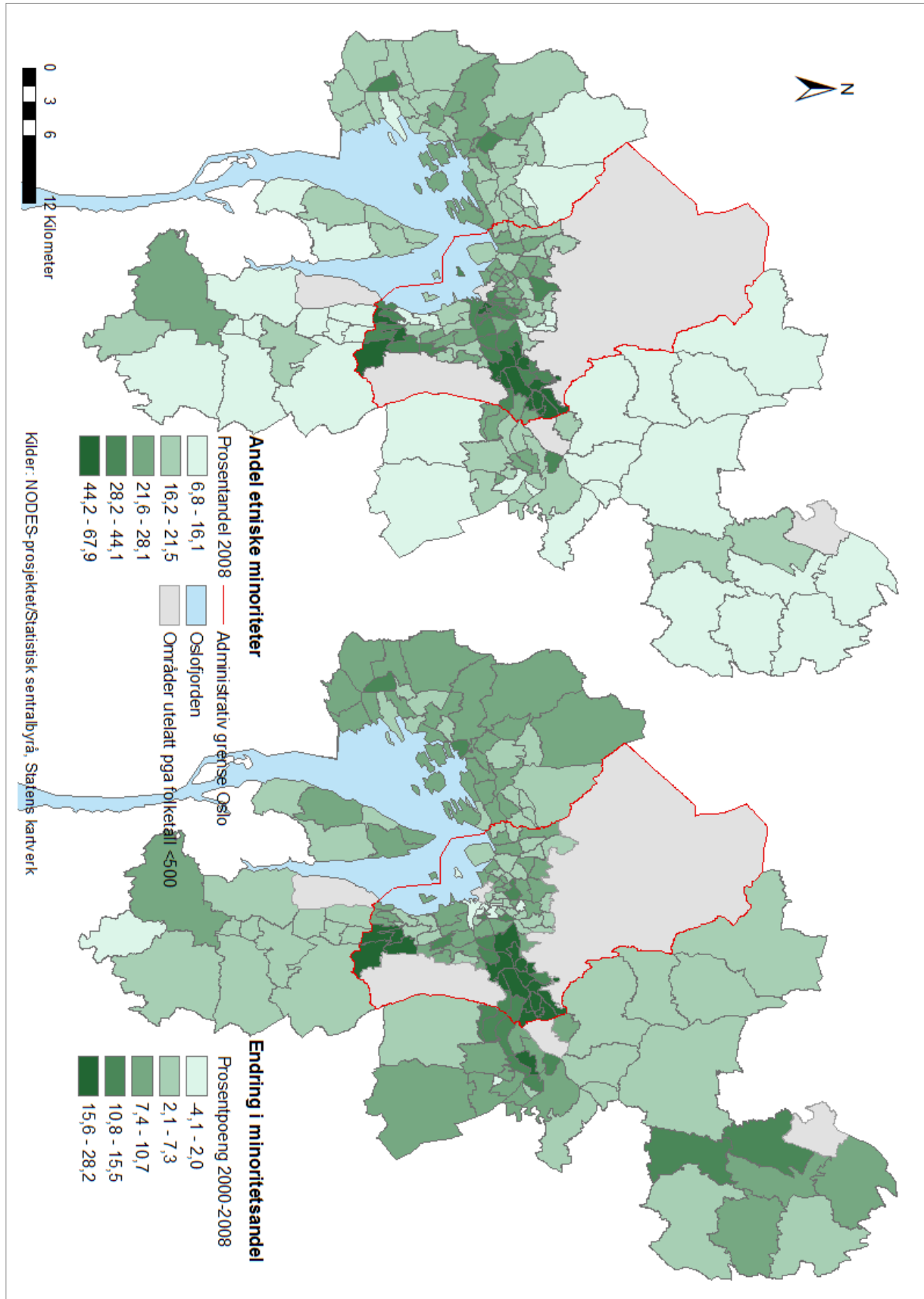
En ny dimensjon til denne sosiale strukturen i regionen er den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Innvandring fra ikke-vestlige land nådde Norge på slutten av 1960-tallet (Brochmann, 2006). Det var en periode med sterk økonomisk vekst og behov for arbeidskraft i norsk industri. I 1975 innførte Norge innvandringsstopp, selv om innvandrere kun utgjorde noen få prosent av befolkningen. Innvandringen til Norge har fortsatt gjennom mottak av flyktninger, familieinnvandring og innvandring fra land i EØS-samarbeidet.

Personer med innvandrerbakgrunn i Norge utgjør i dag 547 000 innvandrere og 108 000 norskfødte med innvandrerforeldre, det vil si 13,1% av befolkningen⁶. Det er 5,5% fra OECD-land (EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand), og 7,7% fra resten av verden (Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS)⁷. De etniske minoritetene er konsentrert i byregionene, spesielt i og rundt hovedstaden. Oslo og Akershus er fylkene med høyest andel etniske minoriteter i landet – Akershus har i dag rundt 15% mens Oslo har rundt 30% (Akershus fylkeskommune, 2012). I Akershus er en større andel av minoritetsbefolkningen norskfødte med innvandrerforeldre enn i Oslo. Det er stor spredning både mellom kommunene i Akershus og mellom bydelene i Oslo. Akershus-kommunen med lavest andel er Hurdal med 7%, mens Lørenskog har høyest andel med 21%. Bydelen i Oslo med lavest andel er Nordstrand med 15%, mot 49% i bydel Søndre Nordstrand (Oslo kommune, 2012). I tillegg er dette ofte svært differensiert på lokalt nivå mellom nabolag. Totalt har 41% av alle elevene i Oslos kommunale grunnskoler et annet morsmål enn norsk, og totalt har 25% av alle elevene vedtak om særskilt norskopplæring (Oslo kommune, 2012). Andelen minoritetspråklige elever i Oslo varierer fra 13% i bydel Nordre Aker til 86% i bydel Alna. Jeg har ikke klart å finne tilsvarende oversikt for Akershus.

Figur 4 viser andel etniske minoriteter i regionen, og endringen i andel etniske minoriteter de siste årene. Ikke-nordiske innvandrere er bosatt over hele regionen, men det er flest minoriteter innenfor Oslo, spesielt på østkanten. Kommunegrensen i Oslo sør markerer et skarpt skille i andel minoriteter, mens det i nordøst og i vest er et mindre tydelig skille. Skillelinjene følger til en viss grad de samme geografiske mønstrene som kartet over gjennomsnittlig inntekt, ved at områder med lavest inntekt har høyest andel minoriteter. Det er økning i andel minoriteter i nesten alle områder i regionen, dog med store variasjoner, og størst økning i områder med høyest andel fra før. Unntaket er de mest sentrale områdene i Oslo øst, som har hatt nedgang eller kun svak økning de siste årene. Noen områder vest i regionen har både høy inntekt og moderat minoritetsandel. Det er mulig at kartet hadde vist et noe annet mønster hvis det viste andel ikke-vestlige innvandrere.

⁶ <http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/>. Lest 05.10.2012

⁷ <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2012-04-26-09.html>. Lest 05.10.2012

Figur 4. Andel ikke-nordiske innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 2008, og endring i andelen 2000-2008 (delbydels- og delområdenivå) i Oslo, Asker, Bærum, Nesodden, Oppegård, Ås, Ski, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Nittedal, Gjerdrum og Ullensaker.

Det er store inntektsforskjeller mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen (Blom & Henriksen, 2008). Dette kombinert med prisforskjellene i boligmarkedet kan i stor grad forklare minoritetenes bosettingsmønster. Prisutvikling i sentrale områder i Oslo kan delvis forklare at det er lite økning i minoritetsandel der (Wessel & Søholt, 2010). Tidligere var indre øst kjerneområdet for innvandrerbefolkningen, mens det som nevnt i dag er de ytre bydelene i nordøst og i sør som bosetter flest etniske minoriteter.

BOKONSENTRASJON I DRABANTBYER OG LOMMER I INDRE ØST

Drabantbyutbyggingen i Oslo skjedde fra 1950-tallet og utover for å dekke en stor etterspørsel etter boliger (Tvedt et al., 2010). De nye boligområdene ble fylt opp med arbeiderklassefamilier som hadde bodd trangt i Oslo indre øst, og nye tilflyttere til byen. Til tross for at drabantbyene ble bygget ut med høy standard både på boliger, uteområder, tjenestetilbud og infrastruktur, har de hatt lav status på boligmarkedet i Norge. I følge Brattbakk og Hansen (2004) ble drabantbyene rammet av dårlig omdømme på grunn av kritikk av arkitekturen og en forsterket stigmatisering gjennom mediens framstilling. Høyblokker ble beskyldt for både å være stygge, samt å gi dårlige oppvekstforhold for barn og unge.

Parallelt med utflytting til drabantbyene var det økt innvandring til Norge, og mange av innvandrerne bosatte seg i de gamle arbeiderklasseområdene i sentrum, men i løpet av kort tid ble det flere og flere med minoritetsbakgrunn i drabantbyene også. Med økende andel etniske minoriteter har negative assosiasjoner til områdene i økende grad blitt knyttet til den etniske befolkningssammensetningen. For de eldste drabantbyene i Østensjøområdet har boligprisene riktignok økt de siste årene og områdene har gjennomgått en lignende gentrifiseringsprosess som indre øst (Brattbakk & Hansen, 2004). Derfor er det først og fremst de ”nye” drabantbyene i Groruddalen og Søndre Nordstrand som i dag er mindre attraktive, og har høyest andel etniske minoriteter.

Store deler av de typiske innvandrerområdene i sentrum har gjennomgått en sosial transformasjon, og økte boligpriser har gjort områdene mindre tilgjengelige for lavinntektshusholdninger. Samtidig har mange med innvandrerbakgrunn som følge av økt inntekt og utdanning gjort boligkarriere fra små boliger i sentrum til større boliger i drabantbyene og omegnskommuner (Turner & Wessel, 2013). Økt velstand og fortsatt store levekårsutfordringer eksisterer side om side i indre øst (Barstad et al., 2006), og de områdene

som fortsatt har høy minoritetsandel skiller seg mer og mer fra omkringliggende gentrifiserte boligområder.

Bokonsentrasjonen av etniske minoriteter preger spesielt skolene, siden det er flere skolebarn blant etniske minoriteter enn blant majoritetsbefolkningen. I enkelte områder i indre øst, i Groruddalen og i Søndre Nordstrand er det flere skoler som har over 95% minoritetsspråklige elever (Oslo kommune, 2012). På den ene siden kan man tenke seg at husholdninger med barn som bor i disse områdene har høyere toleranse for etniske minoriteter, siden de gjennom barnehage og skole i større grad daglig møter og samhandler med mennesker med ulik bakgrunn. På den annen side kan det tenkes at familier med barn er bekymrer seg for at høy minoritetsandel gir egne barn dårligere forutsetningene på skolen. Over nitti prosent av barna i Oslo går på kommunal grunnskole (Oslo kommune, 2012), og svært få søker seg bort fra nærskolen⁸. For de aller fleste innebærer dermed valg av bosted også valg av hvilken skole barna skal gå på. Skolebytte på grunn av andel etniske minoriteter *uten* flytting er nok en reell problemstilling enkelte steder, men denne oppgavens fokus er på flytting.

SEGREGASJON PÅ DAGSORDEN

Segregasjon har stått på dagsorden både på lokalt og nasjonalt nivå de siste tiårene. Et søk på "etnisk segregasjon"⁹ på google.com gir nærmere 5.000 treff, et tilsvarende søk på scholar.google.com gir treff i over 500 akademiske dokumenter. Det samme søket på regjeringen.no gir treff i til sammen 27 Stortingsmeldinger, NOU'er, og rapporter, og på oslo.kommune.no gir det treff i 10 dokumenter og 11 nyhetssaker. Søket mitt viser at det er svært mange nyhetssaker og diskusjonstråder, at det er et stort omfang av forskningsartikler og rapporter, og at etnisk segregasjon nevnes i flere kommunale og statlige utredninger og strategidokumenter. Det er særlig fokus på utviklingen i Osloregionen, og omfanget tyder på at det er stor interesse og stort engasjement rundt temaet.

⁸ 1 200 av 40 000 elever i grunnskolen (3%), ifølge Torgeir Ødegaard i 2006, <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.845609>. Lest 08.05.2013.

⁹ Søk utført 06.08.2013.

3. TEORI OM SEGREGASJON, NABOLAG OG FLYTTING

Masteroppgaven har som hovedtema å sammenligne barnefamilier med andre husholdningstyper i forhold til betydningen av nabolagets etniske befolkningssammensetning. Litteratur fra både mobilitets- og segregasjonsfeltet er relevant for min overordnede problemstilling, og det er som nevnt gradvise overganger mellom de to teorifeltene. Segregasjonsforskningen står i en tradisjon der bostedsmønstre analyseres på gruppenivå, og nabolag klassifiseres etter kvantitative kriterier, men nyere forskning på segregasjon har blitt mer dynamisk og nyansert i forhold til mønstre og årsakssammenhenger. Mobilitetsforskningen studerer flytting innenfor byer og regioner og har i den forbindelse blitt svært relevant for segregasjonsforskningen. Studier innenfor begge felt beveger seg i retning av hverandre. Segregasjonsstudier har gått fra primært å studere grader av konsentrasjon og adskillelse av grupper og geografiske mønstre, til mer dynamiske tilnærminger som blant annet ser på hvordan bostedspreferanser og flytting opprettholder og omskaper segregasjonsmønstre (for eksempel Andersson, 1998; Bråmås 2006).

Mobilitetsstudiene har på sin side gått fra makro- eller individorienterte perspektiver til perspektiver som tar utgangspunkt i husholdninger (Dieleman & Clark, 1996) og perspektiver som løfter fram betydningen av boligområdets sosiale dimensjoner (Feijten & van Ham, 2009; Lee et al., 1994; van Ham & Clark, 2009). Både flytting og segregasjon er forskningsfelt der makro- og mikro-nivåene kobles sammen i form av mesonivået boligområder og mikronivået individer og husholdninger. Den undersøkelsen av flyttemotiver som gjøres i denne oppgaven er i skjæringspunktet mellom de to teorifeltene. Innledningsvis beskriver jeg kort Chicagoskolens modeller for byers sosiale struktur, og deretter gjør jeg rede for teori innenfor segregasjons- og mobilitetsfeltet som gir relevante perspektiver til min problemstilling.

CHICAGOSKOLENS MODELLER FOR BYLIV

De byøkologiske modellene fra Chicagoskolen framstilte byen som en mosaikk av små verdener – vesensforskjellige fra hverandre med hensyn til befolkningsgrupper og kultur. Skolens teoretikere trakk paralleller til habitater og organismer i naturen, og de hadde en forståelse av at konkurranse mellom grupper var grunnlaget for orden og sosioøkonomisk differensiering i bylandskapet. Man observerte noen fellestrekk i bosettingsmønsteret som viste seg å være stabile over tid, og utviklet generaliserte deskriptive modeller for romlige mønstre i vestlige byer (Saunders, 1981). Dette er idealtypiske framstillinger, men de

skisserte mønstre kan til en viss grad identifiseres i mange byer. Fysiske strukturer som bebyggelse, infrastruktur og topografi utgjør basisen for tre lag av sosiale dimensjoner. Den mest grunnleggende sosiale dimensjonen er sosioøkonomisk segregasjon i form av ulike sektorer eller kakestykker av byen, som huser ulike sosiale sjikt av befolkningen. Byvekst og utbygging blir til en viss grad en forlengelse av eksisterende sektorer. Det andre laget utgjør demografisk segregasjon, med ringsoner av ulike husholdningstyper og aldersgrupper. Typisk for dette er at en finner barnefamilier i forstedene i de ytre sonene, mens for eksempel unge enslige, eldre og studenter bor i sentrale strøk. Det øverste laget utgjør etnisk segregasjon i form av klynger.

Til sammen skaper den fysiske strukturen og de fire lagene byers indre struktur, og med sektorer, soner og klynger lagt oppå hverandre skapes homogenitet innenfor mindre områder. For eksempel får enkelte områder i indre by en befolkning bestående av fattige arbeidere med innvandrerbakgrunn, den såkalte overgangssonen. Denne modellen er imidlertid mer fruktbar i noen kontekster enn andre, og de stemmer generelt best for Nord-Amerika og Oceania, mens det i Europa er et mer sammensatt bilde (Knox og Pinch, 2010).

En av innvendingene mot Chicago-skolen handler om at det blir empirisk og analytisk feilaktig å forstå byen som sammensatt av sosialt homogene nabolag, organisert i en form for naturlig orden. Modellene har blitt kritisert for å være reduksjonistiske og deterministiske (Saunders, 1981). Som et forsvar kan det sies at poenget ikke nødvendigvis er å finne eksakt de mønstrene som modellene skisserer, men at de peker ut en retning for forskningen.

Dagens forskning trekker fortsatt på mange av innsiktene fra Chicagoskolen selv om forklaringsmodellene ofte er annerledes og mer sammensatte. Tankegangen om at steder har mer stabile trekk mens individer stadig beveger på seg er en viktig arv fra Chicagoskolen. Butler og Hamnett (2012: 147) vektlegger på den ene siden at nesten alle byer er differensiert i en mosaikk av områder etter ”sosial klasse, inntekt, etnisitet og religion”, på den andre siden at individuelle preferanser er en viktig sorterende mekanisme. Denne sammenhengen berører oppgavens tema, nemlig hvordan nabolag potensielt kan endres på grunn av selektiv flytting. Videre skal jeg drøfte teori som veksler mellom makronivå med segregasjonsteori, mikronivå med litteratur om flyttebeslutninger og familiens betydning, og mesonivå med studier som sier noe om betydningen av nabolaget for flytting og flyttemotiver.

SEGREGASJON OG MAJORITETENS TILPASNINGER

Segregasjon dreier seg om fysisk eller annen type avstand mellom grupper, individer eller organisasjoner, frivillig eller ufrivillig, i arbeid, boligområder, utdanning eller andre sammenhenger. Felles for definisjoner av segregasjon er at det handler om atskillelse, og en by kalles segregert når ulike befolkningsgrupper er konsentrert i ulike områder av byen (Wessel, 1997). Wessel definerer boligsegregasjon som ”geografiske skjevheter i bosettingsmønster. Skjevhetene består i at sosiale, demografiske eller etniske grupper er ulikt fordelt i byrommet” (1997: 15). Sosioøkonomisk og etnisk segregasjon er to vanlige fokusområder innenfor boligsegregasjon. Det er som regel snakk om en relativ form for opphopning, og ikke en fullstendig adskillelse av grupper.

På grunn av stor afroamerikansk befolkning og på grunn av sin innvandringshistorie var USA tidlig ute med å kartlegge og teoretisere over bostedsmønstre og segregasjon. Europa har et helt annet historisk utgangspunkt, men amerikansk litteratur er relevant for å forstå majoritetsbefolkningens tilpasninger i etnisk sammensatte bysamfunn. En viktig distinksjon mellom USA og Europa med hensyn til etnisk segregasjon er likevel at amerikanske byer ofte har *monoetniske* områder av afroamerikanere eller andre etniske minoriteter, mens det generelt er snakk om *multietniske* områder med ulike minoritetsgrupper i europeiske byer. For enkelhets skyld bruker jeg i oppgaven en forenklet inndeling mellom etnisk majoritet og etniske minoriteter.

I følge Andersson (1998: 398) er det hovedsakelig tre typer forklaringer på etnisk segregasjon. Den første fokuserer på kultur og ser segregasjon som et frivillig resultat av kulturell avstand og preferanser for å bo ”med sine egne”. Den andre vektlegger diskriminering av innvandrere og stigmatisering av boligområder som årsak til segregasjon. Den tredje ser segregasjon som et resultat av sosial ulikhet og mangel på muligheter i boligmarkedet for minoriteter. Disse tre forklaringene må ses som komplementære; hver for seg gir de ingen uttømmende som forklaring på segregasjon. Fokuset i teoriene har primært vært rettet mot minoritetene, men Andersson løfter fram selektiv flytting hos majoritetsbefolkningen som en viktig faktor i å forklare segregasjon. Dette kan forankres i en kombinasjon av de tre perspektivene. Majoritetsbefolkningen ønsker å bo sammen med andre med samme bakgrunn, stigmatisering av flerkulturelle boligområder kan bidra til at majoritetsbefolkningen ikke ønsker å bo der, samt at majoritetsbefolkningen oftere har høyere inntekt og kan velge seg mer attraktive nabolag. Anderssons teoretiske diskusjon og andre

teorier som handler om majoritetens rolle i etnisk segregasjon kommer jeg nærmere inn på senere. I de neste avsnittene skal jeg først presentere mer generell teori om flytting.

FLYTTING OG FLYTTEBESLUTNINGER

Valg av bolig og boligområde skapes av en kombinasjon av preferanser, ressurser og begrensninger hos den enkelte husholdning, samt hvilke muligheter som er i boligmarkedet. Dette varierer fra sted til sted, og over tid (Clark og Dieleman 1996). Å flytte kan defineres som å bytte bolig, og kan være over lange avstander, mellom land og regioner, eller over korte avstander som internt i en by eller bare innad i en boligblokk. Martin Cadwallader (1989) deler flytteteori inn i makro- og mikro-perspektiver, hvorav makro-perspektivene er modeller for regionale migrasjonsmønstre knyttet til økonomiske og fysiske forhold som arbeidsmarked og avstand. Mikro-perspektivene handler om menneskers preferanser og beslutningsprosesser rundt flytting. Over tid har det utviklet seg mange forskjellige tilnærminger til fenomenet flytting og andre faktorer har kommet mer på banen i nyere forskning. Dette er blant annet betydningen av husholdningssammensetning og livssituasjon; relasjonelle forhold, som nærhet til familie og venner; og kontekstuelle forhold, som sosiale, fysiske og institusjonelle kvaliteter ved nabolaget. Studier av flytting har gått fra primært å beskrive flyttemønstre til å se etter årsaksforklaringer på flytting (Mulder & Hooimeijer, 1999). Mulder og Hooimeijer (1999) skiller mellom flytting over lange og korte distanser. Det førstnevnte knyttes til arbeid og tilsvarer Cadwalleders makroperspektiv, mens det sistnevnte kan sies å tilsvare mikronivået. Flytting over korte distanser handler ofte om tilpasninger i boligmarkedet for å få ønsket bolig og ønsket boligområde, og kalles også ofte intraurban flytting siden det er snakk om flytting innenfor byen eller regionen en bor i. Denne oppgaven kan plasseres på mikronivået eller innenfor intraurban flytting. De neste avsnittene gjør for det første rede for hvordan endring i husholdningssituasjon kan ses som en viktig faktor bak flytting og flyttemotiver, og for det andre utdyper jeg hvordan nabolaget er en viktig ramme rundt husholdningers flyttebeslutninger.

BETYDNINGEN AV HUSHOLDNINGSSAMMENSETNING OG LIVSLØP

”Housing serves as the context for family events and families serve as the context for housing events” (Mulder & Lauster, 2010: 434).

Klassikeren *Why families move* av Peter H. Rossi (1955) hadde familiens behov som ramme for å forstå bevegelsen av husholdninger inn og ut av amerikanske nabolag. Livssyklusperspektivet, som blant annet Rossi baserte seg på, så boligkarrieren som en lineær prosess der boligbytte og flytting fulgte livshendelser som det å flytte hjemmefra og for seg

selv i liten bolig, flytte sammen med partner i større bolig, få barn og flytte i hus, og flytte i mindre bolig når barna har flyttet ut. Livssyklusperspektivet ble kritisert for å være deterministisk og normativt fordi boligkarrieren ble sett på som en lineær og naturlig prosess, der den klassiske kjernefamilien var utgangspunktet for modellen. På 1990-tallet ble livssyklus-teorien erstattet av livsløpsperspektivet som et svar på førstnevntes begrensninger (Dieleman & Clark, 1996). Livsløpsperspektivet viderefører mye av livssyklusteorien, men er en mer fleksibel analytisk modell som tar høyde for variasjon i ulike individers livsløp. Livsløpsperspektivet gir dynamiske forklaringsmodeller på husholdningers flyttheadferd og linker økonomiske, geografiske og sosiale faktorer for å forstå flytting. Flytting og bostedspreferanser er med andre ord et resultat av et samspill mellom husholdningskarrieren, yrkeskarrieren og boligkarrieren. Denne teoretiske tilnærmingen tar også opp i seg at visse faktorer kan være det utløsende for flytting, samtidig som andre faktorer kan ha innvirkning på hvor en velger å flytte (Mulder & Hooimeijer, 1999). Hvis for eksempel familieforøkelse er det som initierer flyttingen, vil både eventuell inntektssituasjon og oppfatninger om nabolaget ha betydning for hva slags bolig en kjøper og hvor en velger å flytte.

BETYDNINGEN AV NABOLAGET

”First, space and place (geography) matters because households are choosing places, neighbourhoods and locations when they choose their home. Home and neighbourhood is an ineluctably conjoined choice” (Maclennan, 2012: 12).

Mobilitetsforskningen har hatt en tendens til å undervurdere betydningen av lokalmiljø og nabolag for flyttheadferd, men det er helt nødvendig å inkludere kontekst i studier av flytting (Lee et al., 1994). Den mest nærliggende konteksten i den sammenheng er nabolaget. Nabolaget er både et geografisk sted og et sosialt sted som utgjør konteksten for folks hverdag i større eller mindre grad. I tillegg til hverdagens praksis har boligområdet betydning for trygghet, tilhørighet og egen identitet (Kearns & Michael, 2001). Hvor du bor kan dessuten signalisere til andre hvem du er, hva du står for, og hvilken sosial posisjon du har.

Det konstituerende elementet for et nabolag er at det er stedsbasert eller stedbundet og at det dermed er forankret i alle de ulike egenskapene stedet har ifølge Galster (2012). Galster oppsummerer egenskapene i et nabolag til: bebyggelse; fysisk infrastruktur som vei og transport; landskap og arealbruk; luftkvalitet og støy; lokalisering og tilgjengelighet; aldersfordeling og husholdningstyper; etnisk og religiøs sammensetning; inntekts- og utdanningsnivå; lokale institusjoner; lokal politikk og innflytelse; og nettverk, samhold og sosial kontroll. Dette dekker det meste av hva som gjør et nabolag til et distinkt fenomen.

En forenklet inndeling som er egnet til studier av flyttemotiver kan være å skille mellom sosiale og fysiske faktorer (Lee et al., 1994; Feijten og van Ham, 2009). Førstnevnte inkluderer for eksempel befolkningssammensetning, kriminalitet og kontakten mellom naboer, og sistnevnte omfatter for eksempel boligtetthet, trafikk, vedlikehold og omgivelser. Lee et al. (1994) inkluderer også en dynamisk dimensjon for endring i boligområdet. Det handler blant annet om endringer i befolkningssammensetningen som økt konsentrasjon av minoriteter. Her er både endringer som har skjedd og hva som kan forventes av fremtidig utvikling relevant.

En annen vinkling på samspillet mellom husholdning og område er idéen om at hvis en skiller seg fra de andre i boligområdet sosialt, aldersmessig eller etnisk vil det forsterke ønsket om å flytte til et annet område hvor en føler seg mer lik de andre. Studier i Nederland har vist at både det å ha høyere inntekt enn gjennomsnittet, å være selveier i områder med høy andel leieboliger, og å tilhøre majoritetsgruppen i et område med høy minoritetsandel øker sannsynligheten for å ønske å flytte fra boligområdet sitt (M. van Ham & Feijten, 2008). Interessant nok, har effekten vist seg å være sterkest for etnisk gruppetilhørighet (ibid.). Den sosiale dimensjonen av nabolaget som handler om andel etniske minoriteter kan således sies å utgjøre en viktig del av rammen for husholdningers flyttebeslutninger.

SELEKTIV FLYTTING OG ENDRING AV NABOLAG

En velkjent amerikansk teori som beskriver hvordan nabolagspreferanser bidrar til å skape segregasjon mellom hvite og svarte amerikanere, er Schellings vippepunktmodell (Schelling, 1971, 1972). Modellen har en enkel logikk som går ut på at når en viss andel afroamerikanere har flyttet inn i ett ellers ”hvitt” nabolag begynner de hvite amerikanere å flytte ut, og utflyttingen fortsetter inntil alle boligene er overtatt av afroamerikanere. Utskiftingen er et resultat av at majoritetsbefolkningen minker og at nye afroamerikanere flytter inn i de ledige boligene som blir tilgjengelige. Toleransen blant hvite for å bo blant svarte er systematisk lavere enn toleransen hos svarte for å bo blant hvite, og derfor vil aldri et integrert nabolag med både svarte og hvite amerikanere stabilisere seg, ifølge Schelling. Toleransen vil variere fra person til person og fra nabolag til nabolag, men uavhengig av slike variasjoner vil den generelle mekanismen forhindre at det finnes stabile nabolag med blandet befolkning.

Nabolagstransformasjonen er i følge Schelling en irreverserbar prosess. Han sammenligner prosessen med situasjoner der folk har mistet tillit til banken sin. Jo flere som da går og tar ut pengene sine, jo større er sannsynligheten for at andre gjør det samme. Noen

mister tilliten tidlig, andre senere, men det går bare i én retning når vippepunktet er nådd og mekanismen først har startet. Overført til nabolaget vil det si at én etter én bolig vil dytte nabolaget mot vippepunktet der det ikke er noen vei tilbake. Dette gjelder spesielt for selveierboliger siden tapet ved å selge bolig i et område med et økende innslag av minoriteter blir større jo lengre tid man venter. Da er det selve salget og ikke det å flytte ut som er viktigst. Denne mekanismen forklarer hurtig nabolagsendring i følge Schelling.

Den spillteoretiske modellen til Schelling har høstet stor anerkjennelse, men har også noen begrensninger. For det første er modellen statisk og tar ikke høyde for at preferanser og holdninger kan utvikles over tid og gjennom kontakt mellom grupper. For det andre er modellen basert på en amerikansk kontekst og overførbarheten til europeiske byer kan diskuteres. I dette ligger delvis det at USA har en mye dypere forankret rasisme overfor svarte amerikanere, og dels det at modellen er basert på segregasjon mellom to dominante grupper, og at det som nevnt sjelden er tilfelle i Europa. Schelling peker likevel på en mekanisme som er blitt beskrevet i andre kontekster, om enn ikke i like kategoriske former, og tankegangen kan være nyttig innenfor et bredere analytisk rammeverk. Videre gjør jeg rede for perspektiver og studier som utdyper hvordan majoritetens flyttemønster bidrar til segregasjon.

WHITE FLIGHT OG WHITE AVOIDANCE

Begrepet "white flight" har blitt brukt i mange ulike sammenhenger historisk, men anvendes i segregasjonsforskning sammen med begrepet "white avoidance", om hvordan majoritetsbefolkningens flyttemønstre kan bidra til sterkere konsentrasjon av minoriteter (f.eks. hos Bråmås, 2006; Crowder, 2000). Oversatt til norsk kan det kalles *hvit flukt* og *hvit unnvikelse*. Det første begrepet kan relateres til vippepunktmodellen: Majoritetsbefolkningen flytter ut av områder med økende andel etniske minoriteter. Det siste begrepet, hvit unnvikelse, handler om at majoritetsbefolkningen unngår områder som har høy minoritetsandel når de skal flytte til ny bolig. Disse konseptene har inspirert studier av segregasjon i andre kontekster enn den amerikanske og av andre minoriteter enn afroamerikanere. Mange studier har testet hypotesene om vippepunkt og flukt/unnvikelse i ulike kontekster og med forskjellige betingelser, og det synes å være enighet om at mekanismene hvit flukt og unnvikelse har betydning for segregasjon på tvers av kontekst (Bråmås, 2006).

Studier både i USA og Europa har bekreftet hypotesen om hvit flukt, blant annet Crowder (2000) i USA, Bråmås (2006) i Sverige, Sundell (2008) i Norge og van Ham og Clark

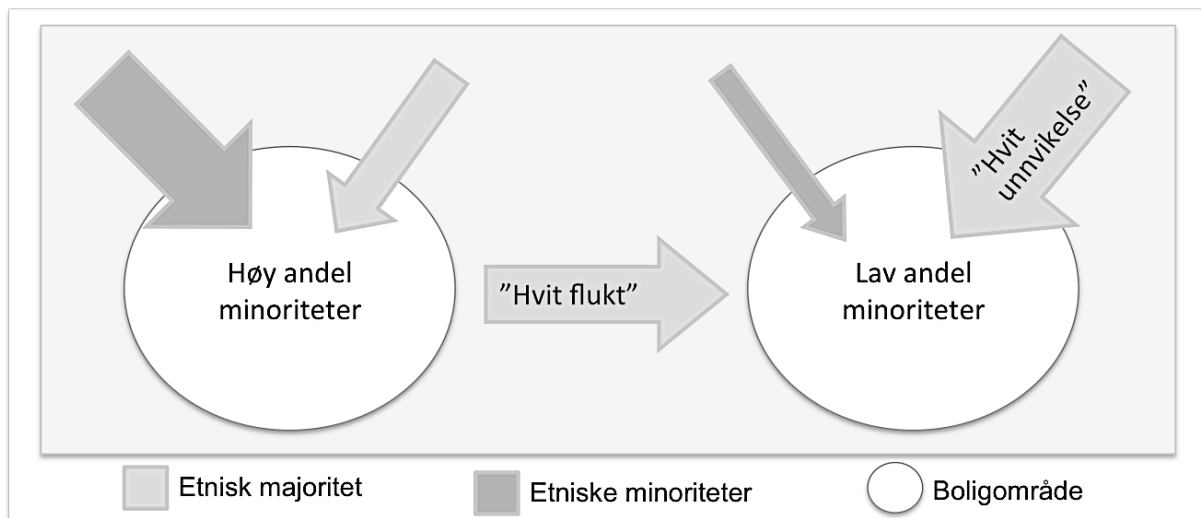
(2009) i Nederland. Flere studier har også bekreftet at "hvit unnvikelse" bidrar til utviklingen av bokonsentrasjon for etniske minoriteter (Ellen, 2000b; Bråmås, 2006; Sundell, 2008). Studier i USA viser at hvite husholdninger som velger å flytte til blandede nabolag er generelt yngre og har lavere inntekt enn dem som flytter til nabolag dominert av hvite. I tillegg har de sjeldnere barn og er sjeldnere selvereiere (Ellen 2000b). Dette motsvarer kjennetegnene hos dem som oftere forlater nabolag med høy eller økende andel minoriteter. Ellen hevder at etnisk befolkningssammensetning er mer avgjørende for beslutningen om å flytte inn i et område enn for beslutningen om å flytte ut. Forklaringen hennes er at det skal mindre til for å unngå et potensielt nytt boligområde enn å flytte ut av et boligområde man allerede har tilknytning til.

SEGREGASJONGENERERT FLYTTING

“When segregation is to be addressed more dynamically, we also need to include the long-term socio-cultural *effects* of the segregated city, not only basic economic and institutional factors and actors” (Andersson, 1998: 418).

Roger Andersson (1998) har en modell for tilpasninger i boligmarkedet som nyanserer idéen om hvit flukt ved å forstå utflytting fra et område på grunn av høy minoritetsandel kan som en ringvirkning av segregasjon. Flyttebeslutninger kan betraktes som en konsekvens av negative virkninger av konsentrasjonen av etniske minoriteter, i form av endring i sosialt og kulturelt miljø for eksempel på skoler og andre lokale institusjoner. Andersson beskriver prosessen slik den fremstår i svensk kontekst og deler konsentrasjonen av innvandrere inn i to faser: Første fasen av segregasjon starter i boligsegmentet av rimelige leieboliger i de store drabantbyene hvor de første innvandrerne flyttet inn. Disse raske endringene skaper en del utflytting samtidig som tilflytting av innvandrere og ressursvake husholdninger tiltar. Den andre fasen starter når innflytting av innvandrere merkes direkte og indirekte blant resten av beboerne i området. En liten andel personer, med lav toleranse for etniske minoriteter, vil flytte på grunn av endringer i befolkningssammensetningen i seg selv. En større andel vil flytte av mer indirekte årsaker, som bekymring i forhold til lokale institusjoner eller for at områdets omdømme har blitt dårligere. Særlig de med økonomisk handlingsrom vil velge seg bort fra området. De indirekte konsekvensene er blant annet at majoritetsbefolkningen opplever det som problematisk å komme i mindretall, særlig på skolen. Denne andre fasen kan kalles for *segregasjonsgenerert flytting* ("segregation-generated migration") (Andersson, 1998: 420). Andersson fremhever skolen som en arena som genererer denne typen segregasjon.

Premissene for segregasjon er ulike fra by til by, men det er noen fellestrekk i hvordan majoritetsbefolkningen responderer på bokonsentrasjon av etniske minoriteter. Under vises en modell for hvordan majoritetsbefolkningens tilpasninger kan forsterke etnisk segregasjon. Figur 5 på er en forenklet framstilling av tendenser i flyttemønsteret på gruppenivå, og hvilke konsekvenser dette får for bosettingsmønsteret i en by. Den overordnede konteksten er en situasjon med sosioøkonomisk og etnisk segregasjon som ikke nødvendigvis er skapt av individuelle preferanser, men som kan opprettholdes og eventuelt forsterkes gjennom flytting.

Figur 5. Grov skisse av majoritetens tilpasning til etnisk segregasjon.

Boligområder med høy andel etniske minoriteter er mindre attraktive som bosted for majoritetsbefolkningen, og husholdninger som flytter leter primært etter ny bolig i nabolag med moderat eller lav andel etniske minoriteter, såkalt "hvit unnvikelse". Samtidig flytter personer med majoritetsbakgrunn ut av områder med høy andel minoriteter og inn i andre nabolag, såkalt "hvit flukt". Etniske minoriteter flytter i stor grad inn i områdene med høy andel etniske minoriteter fra før, og disse områdene får økt andel minoriteter. Områdene med lav andel minoriteter har liten endring i befolkningssammensetning. Det er som sagt mange årsaker til segregasjon, der majoritetens preferanser kun er en del av bildet, men det er denne faktoren som er mitt anliggende.

VIPPEPUNKTMODELL

Vippepunktmodellen handler om at det inntreffer en terskeffekt når andelen minoriteter kommer opp på et visst nivå. På dette nivået er majoritetens toleranse oversteget, og utflytting av denne gruppen tiltar. Schelling skisserte ulike nivåer for vippepunktet, og påpekte at det ikke trengte å være en eksponentiell kurve over terskel, men at det kunne være flere vippepunkt (Schelling, 1972). Schelling resonnererte med at de som er tolerante i

utgangspunktet vil bli boende en stund, men at de også vil ha en øvre grense for andelen ikke-hvite i nabolaget. Det kan handle om rasisme og fordommer eller være som følge av mer indirekte konsekvenser av økt minoritetsandel, for eksempel press på lokale institusjoner, i likhet med hva Andersson har skrevet.

Flere studier finner ikke-lineære sammenhenger mellom minoritetsandel og utflytting, og noen antyder et mønster som tyder på terskel-effekter på ulike nivåer av minoritetsandel. Crowder (2000) fant en dobbel terskel-effekt med høy sannsynlighet for utflytting ved relativ lav minoritetsandel, 30 %, en utflating på moderate andeler, for så en økning på høyere minoritetsandeler, 60 %. Andersson (1998) peker på tegn til et lignende mønster i Sverige med økning i utflytting ved rundt 20 % og ved 40-50 %. Den andre terskelen tilsvarer segregasjons-generert utflytting, og Andersson mener at det kan oppstå når et område får høyere minoritetsandel enn den gjennomsnittlige andelen for hele byen.

BETYDNINGEN AV ENDRING

Schelling (1972) mente at forventning om fremtidig endring i nabolaget er en vesentlig faktor bak segregasjon. Også mobilitetslitteraturen har som nevnt vært inne på dette. Crowder (2000) finner at nylig endring i befolkningssammensetningen bidrar til utflytting. Ellen undersøker denne mekanismen gjennom det hun kaller *nabolagsutviklings-hypotesen* ("the neighbourhood projection hypothesis") (Ellen 2000b). Hypotesen går ut på at forventninger om fremtidig utvikling er viktigere enn hvor mange minoriteter som bor i nabolaget for øyeblikket. Når man velger ut aktuelle nabolag bryr man seg mindre om den etniske befolkningssammensetningen i dag enn forventningene knyttet til den fremtidige situasjonen. Fremtidige forhold handler om slike ting som kvalitet i den lokale skolen, kriminalitet og eiendomspriser. I tillegg ligger det en bekymring hos majoriteten for å ende opp som etnisk minoritet hvis andelen med innvandrerbakgrunn i nabolaget blir høyere og høyere.

Resonnementet i nabolagsutviklings-hypotesen innebærer ifølge Ellen tre antakelser: For det første er det en antakelse om at husholdninger som er mindre bundet og forankret til den lokale konteksten vil være mer åpne for etnisk blanding, for eksempel husholdninger uten barn eller leietakere. For det andre innebærer det stor forskjell på beslutningen om å flytte *inn i* og *ut av* et nabolag. For de som allerede er bosatt i nabolaget vil beslutningen om å flytte ut på grunn av minoritetsandel veies mot kostnadene ved å flytte, mens de som i utgangspunktet ikke har behov for å flytte vil ha en høyere terskel for å flytte basert på innvandrerandel. Hypotesen innebærer for det tredje at majoriteten vil være mindre sensitiv overfor minoriteter

i boligområder som av en eller annen grunn virker skjermet fra ytterligere økning i minoritetsandel (Ellen 2000b). Dette kan for eksempel gjelde områder som har hatt en stabil blanding over tid, som ligger langt fra kjerneområdene for etniske minoriteter, eller ligger i gentrifiserte byområder.

Ellen (2000b) fant støtte til den overordnede hypotesen om at forventinger til fremtidig utvikling i etnisk blandede nabolag kan forklare graden av majoritetens utflytting. Det var for eksempel ikke noe forskjell i omfanget av utflytting av hvite husholdninger mellom områder som i utgangspunktet hadde ulik andel afroamerikanere. Forklaringen på ulik utflyttingsrate lå i hvor stabile eller preget av endring områdene var. De med nylig økning i andel minoriteter hadde høyere grad av utflytting av angloamerikanere enn områder som hadde hatt en stabil befolkningssammensetning. Analysene støttet også de tre nevnte antakelsene knyttet til hypotesen: det var høyere sannsynlighet for utflytting for dem som var mer bundet til konteksten, det var tydeligere tegn til hvit unnavikelse enn hvit flukt, og majoritetsbefolkningen var mindre sensitiv for minoritetsandel i områder som ikke lå i nærheten av andre områder med høyere andel minoriteter. Dette er i samsvar med analysene til Crowder (2000) og Crowder, Hall og Tolnay (2011) som viste at avstand til områder med høy konsentrasjon av afroamerikanere virket stabiliserende.

Majoritetsbefolkningen foretrekker tilsynelatende å bo i områder med stabil befolkningsblanding, og det kan indikere at det ikke hovedsakelig er fremmedfrykt og rasisme som er bakgrunn for flytting ut av områder med minoriteter (Ellen 2000b). Det er vel så sannsynlig at det handler om hvilke forventninger folk har til nabolagets økonomiske og sosiale utvikling, som at det er en aversjon mot å bo nær mennesker med en annen etnisk bakgrunn. Oppfatninger om utviklingen i faktorer som boligpriser, skolekvalitet, kriminalitet, lokalt tjenestetilbud og konsentrasjon av fattigdom kan være sentralt.

ØKONOMI, STATUS OG BOLIGMARKED

Den etniske sammensetningen i et nabolag har generelt innvirkning på mobiliteten til majoritetsbefolkningen, men det er forskjell på hvor sensitive husholdninger er, og andre trekk ved nabolaget enn andel minoriteter kan påvirke flyttebeslutningene (Crowder 2000). I denne oppgaven er det først og fremst forhold som kan påvirke om folk oppgir andel etniske minoriteter som flyttemotiv som er interessante. Jeg vil nevne noen relevante faktorer som bakgrunn for valg av kontrollvariabler i analysen.

Bolig blir oftere og oftere sett på som en økonomisk investering som skal gi avkastning og økonomisk sikkerhet, og både boligens kvalitet og nabolagets egenskaper er avgjørende for verdien av en bolig. Hvis et nabolag endrer karakter i en retning markedet ikke verdsetter, risikerer huseiere å tape penger (Maclennan, 2012). Det betyr at egne holdninger så vel som andres holdninger påvirker flyttevurderingen. Hvis en for eksempel forventer at andelen minoriteter vil øke i boligområdet sitt, og tror det vil senke boligprisene i området, foreligger det et stressmoment som kan utløse flytting. Dette utgjør en del av det som ble beskrevet i avsnittene over om betydningen av endring. I forhold til min problemstilling er det også verdt å merke seg at det å få barn øker sannsynligheten for å gå fra å leie til å eie bolig (Dieleman & Clark, 1996). Barnefamilier kan dermed ofte være opptatt av nabolaget både som oppvekstmiljø og i forhold til eiendomspriser.

Det er viktig å være oppmerksom på at på samme måte som etnisk segregasjon sammenfaller mye med sosioøkonomisk segregasjon, er det også overlapp mellom hvit flukt og såkalt ”sosioøkonomisk flukt” – at de mest ressurssterke flytter ut av områder med høy minoritetsandel. Flere studier har avdekket at personer med høy utdanning og inntekt har høyere sannsynlighet for å flytte fra områder med høy minoritetsandel (for eksempel Ellen, 2000b; van Ham & Clark, 2009).

Et annet relevant moment framkommer i en hypotese som går under navnet ”the racial proxy hypothesis” (van Ham & Clark, 2009: 1445). Denne påpeker at såkalte ”innvandrer-nabolag” fungerer som stedfortredende merkelapp på nabolag med sosiale problemer og fattigdom. Hvis områder med høy minoritetsandel også har sosiale belastninger trenger ikke flyttemotiver knyttet til befolkningssammensetning handle om etnisitet i seg selv. En måte å kontrollere for det vil være å ta inn sosioøkonomiske faktorer ved boligområdene.

Studier i USA tyder på at mulighetene i boligmarkedet i en byregion har påvirkning på flyttebeslutningene. Konsentrasjon av innvandrerbefolkningen kan føre til utflytting av majoriteten, men samtidig kan høy innvandrerandel i omkringingliggende nabolag virke stabiliserende (Crowder, 2000; Crowder, Hall, & Tolnay, 2011). Hvis det er lett å flytte til et annet aktuelt nabolag, vil det være større sannsynlighet for utflytting, mens hvis det er få tilgjengelige områder med majoritetsdominert befolkningssammensetningen, er det mer sannsynlig at folk blir boende. Majoriteten tilpasser seg de mulighetene som finnes, og er altså mer tilbøyelige til å bli boende i flerkulturelle nabolag dersom det er få alternativer.

SEGREGASJON OG SKOLE

Det er skolesegregering i de aller fleste land med en betydelig innvandrерandel. Segregasjon i nabolag og skole overlapper sterkt, og økende skolesegregasjon vil også være et utfall av flytting. Avhengig av skolesystem i landet, vil segregasjon i skolen likevel ta form på litt ulike måter (Strömpl, Kaldur, & Markina, 2012). Valg av bosted betyr for de aller fleste også å velge hvilken skole barna skal gå på, selv om dette varierer etter landets skolesystem, for eksempel er innslaget av privatskoler en av faktorene som avgjør. I Norge, med en offentlig finansiert grunnskole knyttet til nærområdet og lite privatskoler, er det etnisk segregasjon innenfor den offentlige skolen.

Sverige har nylig endret skolesystemet, slik at nærskoleprinsippet er helt fjernet, og det er full valgfrihet for elevene. Dette har vært en omstridt reform og den har i følge Trumberg (2011) ført til økt sosioøkonomisk og etniske segregasjon av skolene. Trumbergs studie i Sverige viser at foreldre bevisst søker elevene inn på skoler med bedre rykte og høyere andel majoritets elever, og at det er de mest ressurssterke familiene som gjør det oftest. Upopul re skoler taper elever og dermed ressurser, og skolene blir generelt mer homogent sammensatt. Dette bekrefter at skolens omdømme og elevsammensetning er viktig for foreldre og elever, og at hvit flukt er vel så relevant i forhold til skoler som til boligområder. Schelling (1972) drøftet dette fenomenet med hvordan skoler kunne bli utsatt for den samme prosessen med utskiftning av elevmassen som utskiftning av befolkning i boligområder.

I Norge kan skoler med høy minoritetsandel oftere bli assosiert med dårligere skolerestater. Birkelund et al. (2010: 13) kaller det at høy minoritetsandel antas å innebære at skolen er dårlig for ”gettoskoletesen”. De har forsket på om det innebærer dårligere forutsetninger for elever å gå på en skole med høy minoritetsandel, men har ikke kunnet bekrefte hypotesen. Det er en korrelasjon mellom lav innvandrерandel og gjennomsnittlig lavere karakternivå, men det er en konsekvens av sosiale forskjeller mellom innvandrerbefolkningen og majoritetsbefolkningen. Det samme resultatet fant Birkelund og Mastekaasa (2009). Det medfører ifølge studiene ikke dårligere forutsetninger   gå på en skole med høy andel minoriteter; det er individuell bakgrunn, i form av foreldrenes utdanningsnivå som er avgjørende for den enkelte elev.

I Norge ligger fortsatt nærskoleprinsippet til grunn for opptaket til grunnskolene, samtidig som det er full mulighet for å søke seg til en annen skole etter behov. Skolebytte er mindre utbredt her enn i det svenske systemet, og flytting må kunne anses for å være den

primære måten å velge skole på. Selv om studier av skolesegregasjon i Norge ikke gir støtte til antakelser om dårligere læringsmiljø ved skoler med høy minoritetsandel, er nok bekymringene uansett tilstede, og beslutninger om å bli boende i eller flytte fra flerkulturelle nabolag kan påvirkes av slike bekymringer. Det kan også være andre ting enn karakterer som ligger til grunn for skepsis overfor skoler med flertall av etniske minoriteter.

Morkens analyse (2012) av skolebytte i områder med høy minoritetsandel viste at trivsel og sosialt miljø var viktigere enn fokus på skolekvalitet og læring. Hans resultater tyder på at etnisk norske husholdninger er langt mindre opptatt av karakterer enn noen av minoritetsgruppene. En fersk kvalitativ studie viser på lignende vis at skolen ikke først og fremst er en ”utdanningsinstitusjon, men snarere (...) en stedfaktor” (Bragen, 2013: 73). Både voksne og barn danner og opprettholder sosialt nettverk gjennom skolen. Studier fra Nederland viser at det er vanligere å ha relasjoner til mennesker i nærmiljøet hvis man har barn (Sykes, 2011). Skolen handler om mye mer enn faglige prestasjoner, og det er ikke bare barnas hverdagsliv som påvirkes av befolkningssammensetningen, men også de voksnes.

DISKRIMINERING, TOLERANSE OG KONTAKT

Det er vanskelig å kartlegge i hvilken grad hvit flukt handler om rasisme og diskriminering, men holdninger vil etter all sannsynlighet ha betydning for om en flytter ut av et område på grunn av minoritetsandelen eller ikke. Forskning på det amerikanske samfunnet har vist at holdninger overfor afroamerikanere og andre minoriteter har beveget seg mange steg i retning av mer toleranse, respekt og vennlighet, men at toleranse og rasistiske holdninger kan eksistere side om side hos samme person. Denne ambivalensen kommer blant annet til uttrykk som motstand mot integrerte boligområder parallelt med generell toleranse og vennlighet (Katz & Hass, 1988). De siste tiårene har man riktig nok sett tegn til integrasjon mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen i USA (Crowder et al., 2011; Ellen, 2000a). Med økt innvandring har det i urbane strøk blitt mer vanlig med en etnisk mangfoldig befolkning, men samtidig er det vedvarende mønstre av segregasjon og nye etniske grupper som har stor grad av bokonsentrasjon.

Studier av det norske samfunnet har vist at det preges av en ambivalens mellom trang til kulturell likhet parallelt med prinsipielle holdninger om at alle innvandrere skal få beholde sin egen kultur (Brochmann, Borchgrevink & Rogstad, 2002). Multikulturalistiske idéer lever side om side med holdninger om at innvandrere bør tilpasse seg og bli mer lik den norske majoriteten, og dette kan bidra til at ”majoriteten begynner å oppføre seg som en truet

minoritet”, ifølge Brochmann, Borchgrevink, og Rogstad (2002: 20). I boligområder som har flertall av etniske minoriteter er det nærliggende å se for seg at slike situasjoner kan oppstå. Vassendens kvalitative studie av flerkulturelle nabolag i Norge identifiserer et slikt ”multikulturalistisk dilemma” hos etnisk norske beboere (Vassenden 2008: 285). En ser veldig mye positivt med at etnisk norske barn går på skoler med høy minoritetsandel, men er samtidig bekymret for at den norske kulturen blir for mye tilsidesatt. Kindt (2012) formulerer en lignende analyse av beboere i et flerkulturelt nabolag i Groruddalen. Innenfor det hun kaller problemdiskursen om Groruddalen lager Kindt tre ulike narrativer for bostedsopplevelser i et flerkulturelt boligområde. Hun skiller mellom ”det forvitrede nabolaget”, ”den fremmede kulturen” og ”minoritet i eget land” (Kindt 2012: 50-54). Fortellingene rundt det forvitrede nabolaget handler om at det sosiale limet og oppslutningen om frivillig aktivitet har blitt svekket som følge av økt andel etniske minoriteter. Det oppfattes som vanskelig å få til uten den homogeniteten som fantes da det var overvekt av etnisk norske. Fortellinger rundt den fremmede kulturen handler om at det er vanskelig å leve med naboer som har andre livsstiler, normer og rutiner, og som ikke snakker norsk. Det skaper misnøye og oppleves som dårlig for barnas oppvekstvilkår. Språk fremsettes som det viktigste problemet for barna. Å være minoritet i eget land handler om at det er en øvre grense for hvor høy minoritetsandel en tolererer, fordi en synes det er viktig å beholde et visst antall etnisk norske i området.

Ellen (2000a) har i studier i USA funnet bostedsmønstre som tyder på at preferanser ikke er statiske, men at integrerte amerikanske nabolag derimot har begynt å stabilisere seg. Bakgrunnen er nok både sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske endringer i forholdet mellom hvite og ikke-hvite amerikanere, men det er interessant å se at majoritetsbefolkningen over tid har «lært seg» å bo blandet. Kontaktforskning, som er en samlebetegnelse på studier av hvordan kontakt kan bidra til økt toleranse, viser nettopp det at holdninger til andre grupper endres gjennom eksponering og samhandling (Wessel, 2009). Både direkte samhandling på skole, jobb, i nabolaget eller på butikken, men også bare det å se andre grupper i sin hverdagskontekst, kan føre til at oppfatninger endres i positiv retning. Eksponeringen for annerledeshet og erfaringene med personer med en annen bakgrunn fører til en utvidelse av normalitetsforståelsen og gir økt toleranse for andre mennesker. Kvalitative studier av etniske minoriteter i Norge har underbygget dette perspektivet. Lynnebakke og Fangen (2011) observerte at det i flerkulturelle områder skjedde en normalisering av ikke-hvithet, og at det oppsto nye kriterier for tilhørighet til majoritetskulturen. Valgene som tas i

forhold til hvor man vil bo og gå på skole handler mye om hvor og med hvem man føler seg hjemme, og dette er posisjoner som er i bevegelse for både minoritet og majoritet.

MOTSTRIDENDE MEKANISMER

Det er noen motstridende mekanismer som har blitt avdekket i studier av nabolag og flytting, som kan ha betydning for tilbøyeligheten til å flytte på grunn av befolknings-sammensetningen. Lang botid innebærer tettere bånd til lokalsamfunnet (Rossi, 1955), og sterkere sosiale bånd til nabolaget reduserer sannsynligheten for å flytte ut av et nabolag (Crowder, 2000; Andersen, 2008). Tilknytning til lokalsamfunnet kan potensielt overgå en eventuell intoleranse for minoriteter og virke stabiliserende. Samtidig er det andre kjennetegn ved husholdningene med sterkere tilknytning som trekker i motsatt retning. Husholdninger som er mer forankret i nærmiljøet, for eksempel selveiere og personer med barn, har mer å tape på det de vurderer som en negativ utvikling og kan av den grunn være mer sensitive overfor endringer i for eksempel befolknings-sammensetningen. Studier av utflytting fra nabolag med høy minoritetsandel viser som nevnt over dette.

Den samme motstridende effekten finnes hos grupper med høyere utdanning og inntekt. De har gjennomsnittlig høyere toleranse for minoriteter, men er som nevnt samtidig blant dem som har høyere sannsynlighet for å flytte. En nærliggende forklaring er at denne gruppen har større muligheter økonomisk, og dermed står friere til å velge å flytte til andre mer attraktive områder, jf. teorien om sosioøkonomisk flukt.

OPPSUMMERING OG HYPOTESER

I Europa, og særlig i Norge, er det nytt i historisk sammenheng med ikke-vestlige innvandrere, mens Nord-Amerika har en mye lengre og helt annen historie knyttet til minoritetsgrupper. Teorigjennomgangen av studier fra både USA og Europa, inkludert Skandinavia, viser at det til tross for kontekstuelle variasjoner er en tendens til at majoritetsbefolkningens flytter fra områder med høy minoritetsandel. Begrepene hvit flukt og segregasjons-generert flytting er dermed relevante for å beskrive noen generelle mekanismer som kan opprettholde og forsterke segregasjon. Litteraturen har også pekt på at det er noen viktige nyanserende faktorer, blant annet det å ha barn og sosioøkonomisk status.

Bolig- og flytteforskningsfeltet er meget komplekst, og inneholder et mangfold av ulike teoretiske retninger (Maarten van Ham, 2012). Noen har fokus på alder eller livsfase, andre på betydningen av økonomi og markedsmekanismer, andre igjen på betydningen av gruppetilhørighet og boligområdets karakter. I forhold til spørsmålene jeg stilte i innledningen

er de viktigste innsiktene at livssituasjon kan ha mye å si for hvilke vurderinger som gjøres i forhold til flytting, at nabolaget er minst like viktig som selve boligen, og at den sosiale og institusjonelle delen av et boligområde kan være avgjørende. Herunder kommer blant annet andel etniske minoriteter.

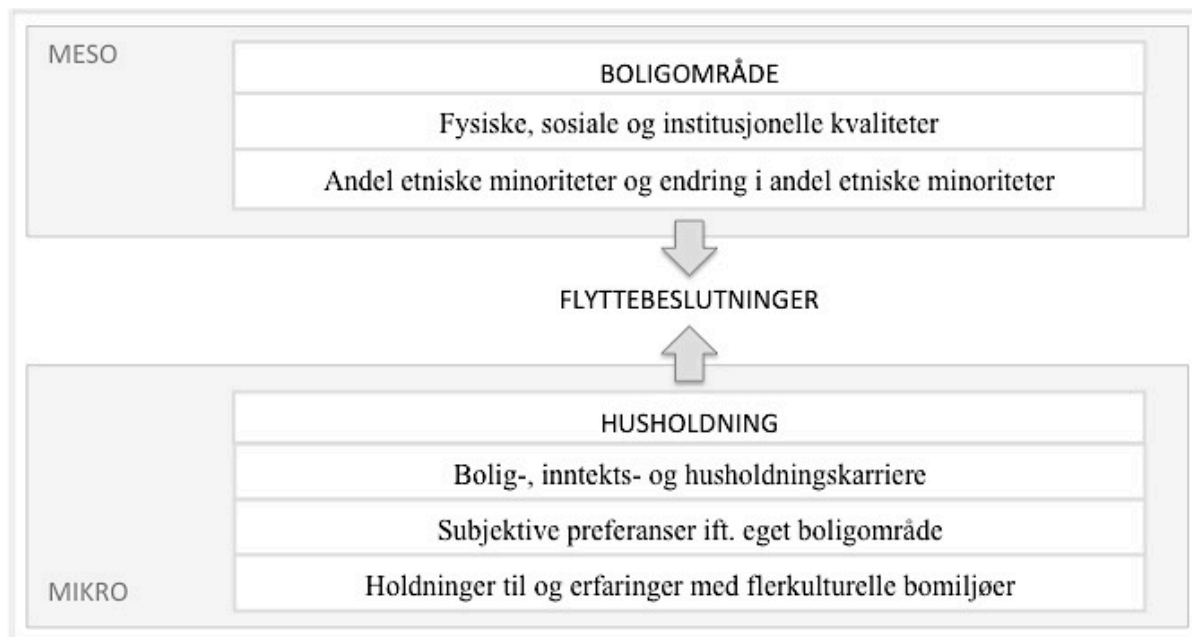
Antakelsen om at barnefamilier kan være mindre tolerante for høy minoritetsandel i boligområdet er styrket etter å ha gått gjennom teorien: dels fordi litteraturen viser at det å ha barn påvirker flytting og flyttemotiver, og dels fordi studier viser at barnefamilier oftere enn andre flytter fra områder med høy minoritetsandel. Teorien om segregasjons-generert utflytting, og narrativet ”minoritet i eget land” bygger opp under idéen om at betydningen av andelen etnisk norske er vel så interessant å utforske som betydningen av andel etniske minoriteter. Litteraturen tyder også på at skolen er et av de viktigste elementene i et boligområde for barnefamilier, og at høy minoritetsandel der kan påvirke flyttebeslutninger mer enn høy minoritetsandel i nabolaget. Videre er det klart at det er individuelle variasjoner i blant annet inntekt og utdanning, og at omfanget av majoritetsbefolkningens utflytting kan variere etter nabolagenes sosiale profil.

ANALYTISK RAMME

Som en sammenfatning av samspillet mellom nabolag, livssituasjon og flytting illustrerer jeg i figur 6 en modell for mitt analytiske perspektiv på flyttebeslutninger. Det er et samspill mellom egenskaper ved boligområder og faktorer på individ- og husholdningsnivå som til sammen danner grunnlaget for flyttevurderinger. For min analyse er det fruktbart å skille mellom en sosial, fysisk og institusjonell dimensjon på områdenivå, der det sistnevnte for eksempel er skoler og barnehager. Andel etniske minoriteter og endring i andel etniske minoriteter er valgt ut som spesielt relevant og konkretisert i modellen. På husholdningsnivå er bolig-, inntekts- og husholdningskarriere relevant jf. livsløpsperspektivet. Husholdningers behov for størrelse på bolig og type bolig, samt ulike områdebehov vil variere. Inspirert av Lee et al. (1994) kombinerer jeg objektive og subjektive faktorer i figuren. Boligområdets kvaliteter vil oppleves forskjellig hos ulike personer, og en flerkulturell befolkning kan for eksempel være positivt for noen og negativt for andre. Holdninger til og erfaringer med minoriteter i boligområdet er valgt ut som spesielt relevant på husholdningsnivå.

Figur 6 er en konkretisering av flyttebeslutningen hvor jeg prøver å samle helheten av faktorer som påvirker en flyttevurdering, mens figur 5 var en illustrasjon av tendensene hos majoritetsbefolkningen til å velge nabolag med lav innvandrerandel. Figur 6 illustrerer at

flytteevalueringer er et samspill mellom mikro og mesonivå: Husholdningens behov og muligheter, deres subjektive oppfatninger, og deres erfaringer vil påvirke hva slags

Figur 6. Analytisk ramme for analyse av flytteevalueringer.

flytteevaluering de tar. Samtidig påvirkes flytteevalueringen av helheten av egenskaper i et boligområde, inkludert andelen etniske minoriteter, og den subjektive vurderingen av området. Denne figuren ligger tett på slik jeg setter opp modellene i regresjonsanalysene.

HYPOTESER

Gjennomgangen av teori har ledet meg fram til fire hypoteser. Samtlige tar utgangspunkt i husholdninger med majoritetsbakgrunn som har flyttet fra boligområdet sitt i løpet av det siste året.

H₁: Barnefamilier oppgir i større grad enn andre husholdninger at andelen *etniske minoriteter* var et viktig flyttemotiv.

H₂: Barnefamilier oppgir i større grad enn andre husholdninger at andelen *etnisk norske* var et viktig flyttemotiv.

Hensikten her er å undersøke om det er forskjeller mellom husholdninger med og uten barn i hva de oppgir som viktig for beslutningen om å flytte fra sitt forrige boligområde. Jeg har et skille mellom betydningen av andelen etniske minoriteter og andelen etnisk norske, for å se om fraværet av etnisk norske vektlegges annerledes enn tilstedeværelsen av høy andelen etniske minoriteter. Antakelsen min er at barnefamilier kan være mer bevisst på andelen etnisk norske.

H₃: Minoritetsandelen i skolen er et viktigere flyttemotiv enn minoritets- eller majoritetsandelen i boligområdet.

Skolen har kommet opp som et tema i både kvalitative og kvantitative studier, og det er nærliggende å tro at skolen kan ha større betydning for flytting enn befolkningssammensetningen i nabolaget.

H₄: Det er et vippepunkt i sammenhengen mellom andelen minoriteter i boligområdet og flyttemotiver relatert til minoritets- og majoritetsandel i området, og til minoritetsandel i skolen.

Toleranse i forhold til andel etniske minoriteter i boligområdet sitt varierer mellom mennesker, men studier jeg har referert til tyder på at det kan være et vippepunkt i sammenhengen mellom flytting og andel minoriteter. Det er sannsynlig at det er mulig å identifisere et lignende type knekkpunkt i sammenhengen mellom flyttemotiver og andel minoriteter. Jeg forventer at forskjellen mellom husholdningstyper også vil reflekteres i denne analysen, ved at barnefamilier har et lavere vippepunkt enn andre husholdninger. Med begrepet vippepunkt (*tipping point*) mener jeg at flyttemotivene får en markant økning i omfang når minoritetsandelen når en viss størrelse.

Som en innledning til analysen vil neste del av oppgaven presentere datamaterialet og metoden som benyttes i dette prosjektet.

4. DATAMATERIALE OG METODE

Dette kapitlet åpner med noen vurderinger av tema og problemstillinger i prosjektet. Deretter går jeg inn på datamaterialet, og gjør rede for detaljer i metoden som blir brukt; hvordan utvalget er trukket, svarprosent, operasjonalisering av variabler, reliabilitet og validitet, og styrker og svakheter ved dette. Metodedelen gjør rede for analytisk design, statistiske teknikker og metodiske utfordringer. Avslutningsvis reflekterer jeg over etiske utfordringer knyttet til datamaterialet og analysen av det.

KVANTITATIV TILNÆRMING TIL SEGREGASJON

Ulike forskningsspørsmål krever ulike metodiske tilnærminger. Et grunnleggende skille går mellom kvantitativ/ekstensiv forskning og kvalitativ/intensiv forskning. Mens kvalitativ metode er godt egnet til å belyse nyanser og meningsinnhold i sammensatte fenomener, kan man ved hjelp av statistisk analyse blant annet si noe om hvor utbredt et fenomen er og om styrkeforholdet mellom ulike faktorer (Holme & Solvang, 1991). Komplekse fenomener som flyttemotiver, bostedspreferanser og relasjoner mellom grupper må belyses både i bredden og dybden for at man skal få en mest mulig riktig forståelse, men det er vanskelig å gjøre begge deler på en gang. Den største fordelen med kvantitativ metode er at en får kunnskap om en hel populasjon, enten fordi en har opplysninger om alle eller fordi en har trukket et representativt utvalg. Det gjør det mulig å vite om det som observeres er et resultat av tilfeldigheter eller et resultat av systematiske sammenhenger. På dette grunnlag kan man foreta en generalisering om virkeligheten (Rowntree, 2000).

Forskningsspørsmålene som ble stilt i introduksjonen fordrer bruk av kvantitativ metode fordi det er snakk om å si noe generelt om betydningen av å ha barn for flyttemotiver. Oppgaven skal besvare spørsmål som handler om ulike gruppers tilbøyeligheter (husholdninger med og uten barn), og om effekten av tallfestede kontekstuelle faktorer (andelen etniske minoriteter i boligområdet). For dette prosjektet, som for de fleste andre forskningsprosjekter, la det empiriske materialet rammene for metoden og ikke omvendt. Derfor er også spørsmålene tilpasset hva materialet gir meg mulighet til å si noe om.

Kvaliteten på et forskningsprosjekt kan måles etter hvor pålitelige målingene er (reliabilitet), og hvor gyldig materialet er i forhold til å besvare problemstillingen (validitet). Med en spørreundersøkelse som det sentrale måleinstrumentet er det dennes utforming som er sentralt for dataenes reliabilitet. Validitet handler dels om prosjektets evne til å avdekke årsakssammenhenger, og det avhenger blant annet av at en kontrollerer for eventuelle

bakenforliggende årsaker. I tillegg er validitet et spørsmål om overførbarhet til andre situasjoner og utvalg, noe som er betinget av hele prosjektets design og gjennomføring (Skog 2010).

DATAMATERIALE

Mitt datamateriale er en kombinasjon av data fra en spørreundersøkelse og registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Det gjør det mulig å kombinere både objektive og subjektive faktorer. Man får informantenes egne vurderinger, samtidig som man kan koble på geografiske data om blant annet befolkningssammensetningen i området. Registerdata fra SSB om individer og boligområder er koblet på utvalget til spørreundersøkelsen. Dette var en del av oppdraget til SSB med spørreundersøkelsen. I tillegg bruker jeg registerdata fra SSB for flytting innenfor Oslo og Akershus fra 2007 til 2008, mellom boligområder i kommunene som er en del av utvalget. Den videre beskrivelsen av datamaterialet gjelder dataene knyttet til spørreundersøkelsen.

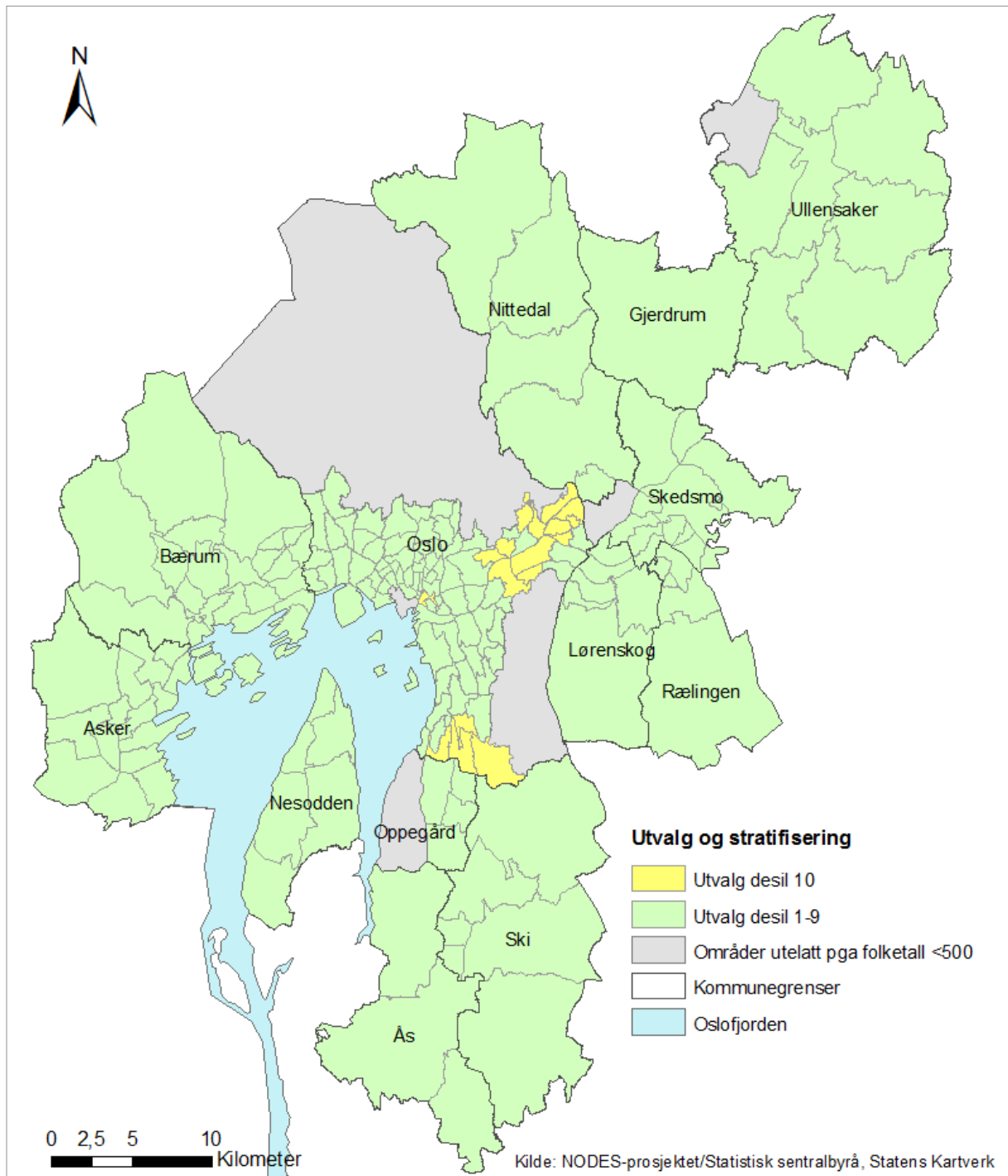
Spørreundersøkelsen ble gjennomført som en postal utvalgsundersøkelse i hovedstadsregionen. Statistisk sentralbyrå sto for utførelsen på oppdrag for Universitetet i Oslo ved Terje Wessel og Ingar Brattbakk (Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi: NODES-prosjektet). Spørreundersøkelsen het ”Undersøkelse om ditt nabolag” og hadde spørsmål som handler om bolig, nabolag og flyttemotiver, med et spesielt fokus på betydningen av etnisk befolkningssammensetning. Den ble gjennomført i perioden 31. oktober 2011 til 16. januar 2012 (Pedersen, 2012)¹⁰. Prosjektet inngår i et nordisk forskningsprosjekt, og tilsvarende undersøkelser ble gjennomført i Finland og Sverige på samme tidspunkt.

UTVALGET

Populasjonen er begrenset til personer som var mellom 25 og 50 år per 1. januar 2008. Andre utvalgsriterier var at de måtte være født i Norge og ha minst én forelder som var født i Norge, at de måtte være registrert bosatt i Oslo eller i Akershus-kommunene Asker, Bærum, Nesodden, Oppegård, Ås, Ski, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Nittedal, Gjerdrum eller Ullensaker per 1. januar 2008, og at de fortsatt var registrert i samme delbydel eller delområde per 1. januar 2010 (Pedersen, 2012). Delbydeler (Oslo) og delområder (Akershus) er et administrativt geografisk nivå som ligger over grunnkrets nivå og under bydel (Oslo) og kommune (Akershus). Utvalget omfatter 92 delbydeler i Oslo og 92 delområder i Akershus

¹⁰ Dokumentasjonsrapporten (Pedersen, 2012) er ikke publisert ennå.

(heretter omtalt som områder), Marka og Sentrum i Oslo, og Svartskog, Gjelleråsen og Gardermoen i Akershus er utelatt på grunn av at folketallet er under 500 personer. Kommunene som er utelatt fra utvalget i Akershus er de med lavest minoritetsandel.

Figur 7. Kart over utvalg av kommuner og boligområder. Stratifisering av utvalget.

Den totale populasjonen gitt utvalgskriteriene var 288 217 personer. Fra dette ble det trukket et utvalg på 3 000 personer fordelt på fire like store strata. Stratifiseringen tok utgangspunkt i to faktorer: områdetype og flytting. Områdene er klassifisert i desiler på bakgrunn av deres

andel ikke-nordiske innvandrere¹¹ i 2008. Den tiendedelen med høyest prosentandel innvandrere (desil 10) ble definert som områder med høy andel etniske minoriteter, mens de resterende ni tiendedelene (desil 1-9) ble definert som områder uten høy minoritetsandel. Utvalget er fordelt likt mellom disse to områdetypene. Videre er utvalget delt inn etter om de etter to år har flyttet eller ikke. Jeg bruker kun utvalget av flyttere, og dette er altså de som bodde i et bestemt delområde i to år (2008-2009), men som flyttet til et annet område året etter (2010). Jeg filtrer ut de som ikke flyttet i løpet av 2010.

SVARPROSENT

Undersøkelsen endte opp med 1566 besvarte skjemaer som tilsvarer en svarprosent på 52,2. Svarprosenten har generelt gått ned for SSB sine undersøkelser, en trend som også gjelder i andre land. Undersøkelsene i Stockholm og Helsinki oppnådde noe lavere svarprosent. Nettoutvalget mitt av flytterne blir på 747 respondenter med kun flyttere, og det betyr en svarprosent for flytterne på 49,8, siden bruttoutvalget av flyttere var 1500. En del brev kom i retur til SSB, trolig på grunn av feil adresse til respondenten, men utover det er det vanskelig å avdekke årsakene til frafall. Årsaken til generell lav svarprosent i spørreundersøkelser er trolig høyt press fra andre aktører, og at de statlige statistikkbyråene derfor sliter med å nå gjennom.

Frafall kan føre til skjevheter i utvalget dersom de som har besvart skjemaet skiller seg fra de som ikke har besvart. En frafallsanalyse der en sammenligner bruttoutvalg og nettoutvalg kan avdekke skjevheter i registrerte kjennemerker. Frafallsanalysen i SSB sin dokumentasjonsrapport viser at det ikke er signifikante forskjeller i svarprosent mellom desil 1-9 og 10, men at husholdninger med barn 0-17 år har signifikant høyere svarprosent enn de uten barn (10 prosentpoeng forskjell) (Pedersen, 2012). Videre viser analysen at personer i de høyeste inntektsklassene har signifikant høyere svarprosent enn personer i de laveste inntektsklassene (22 prosentpoeng forskjell på det meste). Likedan har respondenter med middels og høy utdanning signifikant høyere svarprosent enn respondenter med lav utdanning (26 prosentpoeng forskjell på det meste). Kvinner har signifikant høyere svarprosent enn menn (8 prosentpoeng).

Det er altså noen systematiske skjevheter i frafallet. Stor forskjell i svarprosent mellom høyt og lavt utdannede er et trekk som SSB kjenner fra andre spørreundersøkelser. At

¹¹ Det vil si personer med utenlandske foreldre født utenfor Norge og resten av Norden som har innvandret til Norge, og deres norskfødte barn.

inntekt slår ut på samme måte er ikke overraskende, i og med at inntekt og utdanning henger sammen. Hva dette har å si for mine resultater er det vanskelig å si noe om, men det betyr i hvert fall at de med lav utdanning og inntekt ikke er like godt representert. I forhold til temaet for min oppgave er det i hvert fall positivt at personer med barn er godt representert. Det kan tyde på at spørreundersøkelsen ble oppfattet som interessant og relevant for disse husholdningene (Pedersen, 2012).

STYRKER OG SVAKHETER VED DESIGNET

Det eksisterer som nevnt omfattende statistikk over flyttemønstre, og en rekke kvalitative studier som kaster lys over flyttemotiver og nabolagsmiljøer. Datamaterialet i denne undersøkelsen er unikt på den måten at det gir kvantitative data om flyttemotiver, og dermed utfyller den eksisterende kunnskapen på feltet. Undersøkelsen er utarbeidet av NODES-prosjektet, og jeg har ikke hatt innvirkning på utformingen av denne studien, men vil drøfte noen styrker og svakheter ved designet.

UTVALGSKRITERIER

Studiens geografiske avgrensning med tolv Akershus-kommuner inkludert i utvalget er godt tilpasset Osloregionens utstrekning, som jeg drøftet i kapittel 2. Utvalget består kun av folk med norsk bakgrunn fordi formålet er å undersøke majoritetsbefolkningens bostedspreferanser og flyttemotiver. Det er interessant å se majoritetsbefolkningen for seg siden det er grunn til å tro at gruppetilhørighet kan ha betydning for flytting, og med mitt teoretiske perspektiv er det formålstjenlig å konsentrere seg om de en kan kalle etnisk norske.

En begrensning ved å kun ha etnisk norske i utvalget er at en ikke får sammenlignet majoritetsbefolkningen med minoritetsbefolkningen, og dermed ikke kan undersøke i hvilken grad etniske minoriteter også flytter fra områder med høy minoritetsandel med minoritetsandelen som eksplisitt flyttemotiv. I den grad etniske minoriteter også ønsker seg ut av områdene på grunn av innvandrersandelen, svekkes relevansen av begrepet hvit flukt. En kvantitativ undersøkelse (Sundell, 2008) har vist at majoritetsbefolkningen i større grad enn etniske minoriteter flytter ut av områder med høy innvandrersandel, mens flere kvalitative studier har antydning at også minoritetspersoner kan ha minoritetsandel som flyttemotiv.

Populasjonen er videre begrenset til personer som hadde bodd stabilt i samme område i to år, noe som utelukker personer som tilfeldigvis ikke har bodd der like lenge. Ulempen er at det utelukker en del personer, og at utvalget i mindre grad blir et tilfeldig utvalg, men det var viktigere å sikre at de som svarer hadde erfaring fra området over en viss tid.

Kriteriet om alder mellom 25 og 50 år var basert på at denne aldersgruppen har relativt høy mobilitet, og ofte flytter for å etablere seg på et mer permanent bosted. Den øvre aldersgrensen er kanskje mer diskutabel enn den nedre. For mitt design er det riktignok passende å ha flest mulig i en alder hvor barn og etablering er relevant, og det vil dermed sannsynligvis ikke svekke validiteten i analysen.

Det kan være problematisk å kategorisere nabolag basert på én variabel, andel etniske minoriteter, fordi de er forskjellige på så mange andre måter. Definisjonen av etniske minoriteter som ligger til grunn for desilinndelingen kan man også reflektere rundt. Desilene er som sagt ut fra andel ikke-nordiske innvandrere, og det inkluderer både personer som selv har innvandret og barn av innvandrere. Det er ikke rom for en større diskusjon her, men et grunnleggende spørsmål er hvilke trekk ved innvandrere som eventuelt er relevant for flyttemotiver, og hvorfor også barn av innvandrere skal regnes med. Studier har vist at kulturforskjeller er et tema når en snakker om å ha etniske minoriteter i nabolaget (se f. eks. Vassenden 2008). Betydningen av hudfarge er mindre uttalt, men har sannsynligvis vel så stor relevans (se f.eks. Rysst, 2012). Basert på studier på feltet og mediedekningen rundt temaet segregasjon gir det etter min oppfatning mening at andel etniske minoriteter i boligområdet er operasjonalisert på den beskrevne måten.

STRATIFISERING

Boligområdene i desil 10 utgjør 18 av de totalt 184 områdene, og her er spennet fra 44 til 68 prosent innvandrere. I desil 1-9 er spennet fra 7 til 43 prosent innvandrere. I dag er disse andelene noe høyere, men jeg refererer til 2008-tallene, siden det er hentet fra det tidspunktet utvalget ble trukket. Inndelingen i desiler ble brukt for å oppnå like store bruttoutvalg i de tre byene, gitt en betydelig variasjon i minoritetspopulasjonen. Da gir det mest mening å bruke relative inndelinger som kan gjøres likt i hvert land. En kan vurdere om grensen ved 44 prosent er meningsfylt for Osloregionen eller om en annen inndeling hadde vært bedre her isolert sett. Gitt at gjennomsnittet for Oslo er 30 prosent, og 15 prosent i Akershus, vil jeg si at skillet i hvert fall ikke er satt for lavt.

Utvalget er stratifisert for å få lik fordeling mellom desil 1-9 og desil 10. Det betyr at desil 10 er overrepresentert i utvalget forhold til folketallet i områdene. Bakgrunnen for dette er at forskerne ville sikre god representasjon i de områdene som er mest berørt av problemstillingen, og dermed få mindre usikkerhet for nøkkelvariablene. En slik stratifisering

minimerer usikkerheten i resultatene for utvalget fra desil 10, på bekostning av at en får høyere usikkerhet for resultatene fra desil 1-9.

Den andre stratifiseringen, skillet mellom flyttere og stabile, er svært relevant for denne oppgaven. Det var opp til hver og en respondent å vurdere om de hadde flyttet til et nytt boligområde eller innenfor samme boligområde, og om de skulle gå videre på spørsmålene om flyttemotiver¹². Av totalt 1566 respondenter, er det omkring 44 prosent som har svart på spørsmålene om flyttemotiv, altså er det noe færre som oppfatter seg som flyttere mellom boligområder enn det som ligger i undersøkelsens design. Oppgaven analyserer kun de som er forhåndsdefinert som flyttere fordi det er avgjørende å vite hvilket område respondenten har flyttet fra. Dette fører til at jeg mister noen av svarene på de aktuelle spørsmålene; svarprosenten på spørsmålene som handlet om flyttemotiver ender opp på omtrent 80% (i overkant av 600 av 747 i utvalget). Det er nødvendig siden jeg ellers ikke har kontroll på minoritetsandelen i området de flyttet fra, og det kunne vært en kilde til feil i analysen.

GEOGRAFISK NIVÅ

Inndelingen i delbydeler og delområder er definert av SSB og kommunene, og er tiltenkt statistiske formål. Grunnkretser er gruppert ut fra hvilke områder som har et enhetlig preg i fysisk og sosial forstand (Tvedt et al., 2010). Områdenes navn er basert på opprinnelige stedsnavn og skal referere til det som befolkningen oppfatter som distinkte nabolag. De vil i de fleste tilfeller være noenlunde sammenfallende med skolekretsene, i hvert fall i Oslo. Areal og folketall varierer mellom områdene (delbydelene i Oslo har gjennomsnittlig omkring 6500 innbyggere), men de er generelt mindre i areal i de mest sentrale områdene fordi befolkningstettheten er høyere. I dette datamaterialet er delbydeler og delområder brukt som avgrensninger mellom boligområder.

Det er en styrke ved undersøkelsen at en har koblet datamaterialet til dette nivået, framfor for eksempel bydelsnivå i Oslo eller kommunenivå i Akershus. Det hadde blitt for grovt med tanke på at det er store lokale variasjoner i befolkningssammensetning, og at mange flyttinger skjer over korte avstander. Hvor mange hus fra ens egen bolig en regner som del av nabolaget sitt vil variere, men grunnkretsnivået ville sannsynligvis vært for smått. Et

¹² Spørsmål 27. Se vedlegg.

boligområde har en viss utstrekning som nærmiljø, ved at lokale fasiliteter som skole, parker, nærbutikker og kollektivknutepunkt til en viss grad binder sammen folk som bor på stedet.

Administrative definisjoner og befolkningens oppfatning av utstrekningen til et nabolag vil variere. Det kan avhenge av hvordan folk bruker boligområdet, hvordan det fysiske landskapet eventuelt skaper naturlige ”grenser”, eller hvordan boligstrukturen og befolkningssammensetningen ser ut. Kearns og Michael (2001) hevder at kvantitative analyser av nabolag bør basere seg på boligområder som er større enn det nærmeste kvartalet og mindre enn bydeler, fordi da inkluderes både områdene i umiddelbar nærhet og områdene som utgjør basisen for lokale aktiviteter. Det geografiske nivået i datamaterialet jeg har brukt er i tråd med denne anbefalingen.

Spørsmålene i spørreundersøkelsen refererer til ”ditt boligområde” uten noen spesifikk definisjon. Det vil sannsynligvis være noe avvik mellom respondentens egen oppfatning av boligområdets størrelse og grenser og det som er den administrative inndelingen. I en kvantitativ undersøkelse er det umulig å operere med subjektivt definerte nabolag, så noe avvik mellom respondentens oppfatning og forskers inndeling vil det bli. Jeg tror ikke dette er et alvorlig problem ved denne undersøkelsen. En av styrkene med undersøkelsen er for øvrig at den kombinerer registerdata om innbyggerne i området med respondentenes subjektive oppfatninger.

VALG OG OPERASJONALISERING AV VARIABLER

Jeg har selv kodet variablene og har definert hensiktsmessige avgrensninger i henhold til problemstillingene.

UTFALLSVARIABLER

Oppgavens avhengige variabler er flyttemotiver som er knyttet til andelen etniske minoriteter i boligområdet. Det betyr ikke nødvendigvis at det var minoritetsandelen som var avgjørende for at husholdningen i utgangspunktet valgte å flytte, men at den var avgjørende for at de ved flyttingen endte opp med å bosette seg i et annet område. Jeg har valgt ut tre punkter fra et spørsmål i surveyen som handler om hvor viktig ulike årsaker var for at husholdningen flyttet fra sitt forrige boligområde¹³. Disse tre belyser på ulike måter betydningen av områdets etniske befolkningssammensetning:

1. Betydningen av andel etniske minoriteter i boligområdet

¹³ Spørsmål 34.10, 34.12 og 34.13. Se vedlegg.

2. Betydningen av andel etnisk norske i boligområdet

3. Betydningen av andel barn med minoritetsbakgrunn i den lokale skolen

Formuleringen på det underliggende spørsmål i skjemaet er: "Hvor viktig mener du de følgende årsakene var for at du flyttet fra ditt forrige boligområde?" Det første punktet er formulert "Det bodde for mange innvandrere eller etniske minoriteter i mitt gamle boligområde", det andre er formulert "Det bodde for få med norsk bakgrunn i mitt gamle boligområde", og det tredje "Det var for høy andel barn med innvandrerbakgrunn i skolen i mitt gamle boligområde". Svaralternativene eller verdiene for variablene er *svært viktig, viktig, ikke særlig viktig, helt uviktig og ikke relevant*. Jeg omtaler de tre variablene som *for høy minoritetsandel, for lav majoritetsandel og for høy minoritetsandel i skolen*, og for enkelhets skyld forkorter jeg det innimellom til *minoritetsmotivet, majoritetsmotivet og skolemotivet*.

Svarmønsteret beskrives med krysstabeller for de tre spørsmålene med en sammenligning mellom husholdningstype og områdetype. I regresjonsanalysen er de avhengige variablene kodet dikotomt med 1 = svært viktig og 0 = alle andre alternativer. Denne operasjonaliseringen er gjort for at avhengig variabel faktisk skal kunne regnes som et flyttemotiv som har hatt avgjørende innvirkning på flyttevurderingen. Mange kan ha krysset av på *viktig* uten at det var utslagsgivende for flytteadferden.

Variablene har omtrent 20 prosent frafall. Det skyldes sannsynligvis, som beskrevet over, at ikke alle de som er forhåndsdefinert som flyttere oppfatter/forstår kategoriseringen.

Utfallsvariabelens reliabilitet

Ordlyden i spørsmålene kan potensielt ha påvirket tolkningen av spørsmålene og dermed om utfallsvariabelen er målt korrekt og kan regnes som pålitelig. Flere av informantene bemerket i skjemaets kommentarfelt at de oppfattet det som at innvandrere ble definert som et problem ved måten spørsmålene var stilt. Enkelte hevdet at spørsmålene var ledende. Andre respondenter ga positive tilbakemeldinger som at spørreundersøkelsen tok opp et viktig tema. Andre igjen var misfornøyd med at det ikke var nyansert mellom ulike innvandrergrupper. Det er vanskelig å fange opp hvordan flyttemotiver er knyttet til minoritetsandel uten å nevne minoritetenes representasjon. Man må også regne med at folk har ulike meninger om hva som er den korrekte måten å formulere seg på. Jeg vil si at formuleringene er generaliserende i

forhold til at etniske minoriteter omtales som én gruppe, men at svaralternativene gir godt rom for å nyansere hvor mye det hadde å si for flyttebeslutningen.

Utfallsvariabelens validitet

Det er mange måter å måle motiver for flytting, og ulikt design vil ha ulike fordeler og ulemper i forhold til å besvare de spørsmål en søker svar på. Studier av flyttebeslutninger er ofte undersøkelser av tanker rundt flytting og eventuelle flytteønsker, eventuelt kombinert med å undersøke i hvilken grad informantene faktisk flyttet innen kort tid. Lee et al. (1994) fant at av dem som tenkte på å flytte hadde en tredjedel faktisk flyttet ett år etter surveyen. Av dem som *ikke* hadde tenkt til å flytte et år i forkant, hadde rundt en tiendedel flyttet. Det sier noe om samsvar mellom flytteønsker og faktisk flytting,

Når det gjelder hva som er avgjørende for at husholdninger velger å flytte ut av et boligområde kan det være fordeler og ulemper med både å spørre i forkant og i etterkant. Utvalget i denne oppgavens analyse har flyttet fra et boligområde til et annet, og vi ønsker å vite hvorfor de har denne adferden. De blir spurt i etterkant, og det kan derfor være usikkerhet knyttet til svarene siden respondentene muligens ikke husker akkurat hva som veide tyngst, eller fordi bildet av forrige bosted kan ha blitt noe endret etter flyttingen. Men det ville kanskje vært større usikkerhet ved å spørre i forkant, fordi det ikke er godt å si om de tingene en er misfornøyd med faktisk ender opp med å føre til flytting ut av området. Fordelen med dette opplegget er i hvert fall at en vet at respondenten har flyttet.

FORKLARINGSVARIABLER

De to sentrale uavhengige variablene i analysen er andel etniske minoriteter og husholdningstype. I tråd med livsfaseperspektivet bruker jeg husholdningstype som forklaringsvariabel. Andel etniske minoriteter gir seg selv som relevant i og med at det er direkte relevant for avhengig variabel.

Husholdningstype

Jeg har hatt tilgang på data om respondentens husholdning både fra registerdata og spørreundersøkelsen. Surveydataene har den fordel at de gir opplysning om det er barn i husstanden til respondenten uavhengig av hvem som er forelder. Også samboers eller ektefelles barn vil påvirke flyttemotiver i og med at hele husholdningen flytter. Fordelen med registerdata er at de er mer presise i registreringen, både ved at det ikke mangler data på noen, og at vi får eksakt alder på alle barn. Det hadde tillatt en avgrensning av barnefamilier til de med barn opp til for eksempel 13 år. Dette kunne vært fruktbart siden det er mindre

sannsynlig at flyttebeslutninger handler om barnas nærmiljø når de er nådd slutten av ungdomskolen eller begynnelsen av videregående. Ulempen med registerdataene var at de oppga om respondenten har egne barn uavhengig av om barna bodde i husholdningen eller ikke, og at registerdataene ikke fanger opp barn i husholdningen som ikke er respondentens egne barn, for eksempel ektefelle/samboers barn. Jeg vurderte det som viktigst å vite om det bodde barn i husholdningen, og valgte derfor å bruke data fra spørreskjemaet. Definisjonen av husholdninger med barn i oppgaven er alle som har oppgitt å bo med partner og barn eller alene med barn. De som har oppgitt andre husholdningskombinasjoner som ikke inkluderer barn er definert som husholdninger uten barn¹⁴. Jeg har ikke informasjon om alder på barna. Dette kan være et ulempe, fordi for eksempel ungdom som går på videregående er mindre bundet til nabolaget, og sannsynligvis ikke vil være avgjørende for flytting med tanke på at de skal flytte hjemmefra om kanskje ikke alt for lenge. Husholdningsvariabelen er kodet *uten barn* = 0 og *med barn* = 1

Andel minoriteter

Variabelen for andel minoriteter er gitt i stratifiseringen av utvalget med et skille mellom desil 1-9 og desil 10: som nevnt et skille mellom 6-43 % og 44-68 % etniske minoriteter basert på tall fra 2008. Denne variabelen brukes i krysstabellene. I logistisk regresjon bruker jeg *andel etniske minoriteter* som kontinuerlig variabel. I tillegg bruker jeg *endring i andel etniske minoriteter*, i prosentpoeng. Endring er relevant fordi områder med stabil mikse har vist seg å ha mindre utflytting av majoritetsbefolkningen enn områder med nylig økning (Ellen, 2000b).

Under vises en tabell over fordelingen mellom områdetyper (strata) og mellom de to husholdningstypene. I krysstabellanalysene brukes denne inndelingen for å differensiere mellom de fire undergruppene. Etter å ha trukket fra dem som det mangler data på for å plassere i en av undergruppene blir det 739 respondenter. På noen av variablene i analysen er antallet lavere enn dette på grunn av frafall på spørsmålene. Jeg kommer tilbake til dette.

Tabell 1. Fordelingen mellom områdetyper og husholdningstyper. Prosent. *Mangler data for husholdningstype.

	Totalt	Desil 10		Desil 1-9		Mangler data*
		med barn	uten barn	med barn	uten barn	
Andeler	100	27,4	20,5	28,1	22,9	1,1
N	747	205	153	210	171	8

¹⁴ Spørsmål 42. Se vedlegg.

Gjennom analysen refererer jeg til disse fire undergruppene, husholdninger med eller uten barn, fra desil 10 eller desil 1-9, og jeg gjør oppmerksom på at det hele veien dreier seg om respondentene som *har flyttet* fra desil 10 eller desil 1-9.

ANDRE UAVHENGIGE VARIABLER I REGRESJONSANALYSEN

Modeller i logistisk regresjon bør være teoretisk fundert, og ikke bare være fylt opp med variabler som kan tenkes å være relevante (Tuft 2000). Øvrige uavhengige variabler er valgt med tanke på hvilke som kan ha påvirket utfallsvariabelen, og er basert på kunnskap om holdninger til innvandrere, samt tidligere studier av segregasjon.

Individ- og husholdningsnivå

Statistisk sentralbyrås årlige undersøkelse av holdninger til innvandrere gir et godt grunnlag for valget av en del av kontrollvariablene på individnivå (Blom, 2012a). Kjønn har relevans fordi kvinner i disse holdningsundersøkelsene pleier å oppgi mer positive holdninger til etniske minoriteter enn menn¹⁵. Variabelen er basert på registerdata og er kodet *kvinner* = 1 og *menn* = 0. Alder pleier også å ha betydning for holdninger ved at de yngre ofte er mer tolerante, og kan dermed også ha betydning for utfallsvariabelen. Variabelen er basert på registerdata og er kodet som *35 år og oppover* = 1 og *under 35 år* = 0. Sivilstatus nevnes ikke hos SSB, men det kan tenkes å ha relevans fordi enslige har mye mindre økonomisk handlingsrom enn par. Handlingsrommet kan potensielt påvirke preferansene. Variabelen er basert på svar i spørreskjemaet og er kodet *uten partner* = 1 og *med partner* = 0.

Utdanningsnivå er et av kjennetegnene som i følge SSB er sterkest forbundet med høyere toleranse. Variabelen er basert på registerdata og er kodet i fire verdier for høyest fullførte utdanning i 2009: *grunnskole*, *videregående*, *høyere utdanning lavere grad*, *høyere utdanning høyere grad*. Hvorvidt respondenten er arbeidsledig eller ikke kan ha relevans fordi det kan ha betydning for husholdningens ressurser og hvor mye tid respondenten tilbringer hjemme. Variabelen er basert på registerdata og kodet som *ja* = 1 eller *nei* = 0.

Inntekt er avgjørende for handlingsrommet i boligmarkedet, og fordi preferanser kanskje til en viss grad tilpasses mulighetene, er det tenkelig at det kan påvirke utfallsvariabelen. Jeg har valgt å bruke husholdningsinntekt siden det er mer relevant enn personinntekt i forhold til boligkostnader. Variabelen er basert på registerdata for

¹⁵ Riktignok viste den siste holdningsundersøkelsen til SSB en endring i dette mønsteret ved at kvinner var mer negative til innvandrere enn menn på noen av spørsmålene.

husholdningsinntekt etter skatt i 2009 og er delt inn i fire kategorier: *opptil 300 000 kr, 300 001-600 000 kr, 600 001-900 000 kr, over 900 000 kr.*

Bakgrunnen for å skille mellom eiere og leietakere er at de som eier sin egen bolig kan være opptatt av hvordan befolkningssammensetningen i boligområdet påvirker verdien på boligen. Dette er beskrevet i teoridelen. Variabelen er basert på svar i spørreskjemaet og er kodet *selveier og andelseier = 1 og leietaker = 0.*

Områdenivå

Variablene for områdenivå er knyttet til området respondenten bodde i før flytting. De jeg bruker er *gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt i områdene i 2009, prosentandel med utdanning på universitets- eller høyskolenivå 2008, og prosentandel som leier kommunale boliger.* Bakgrunnen for å bruke disse variablene er at den sosiale profilen til et område kan påvirke oppfatningene om det (jf. kapittel 3). Er det mange med lav inntekt for eksempel, kan området bli mindre attraktivt. Siden personer med minoritetsbakgrunn har gjennomsnittlig lavere inntekt enn hele befolkningen kan flyttemotiver knyttet til minoritetsandel overlappe med et eventuelt ønske om et boligområde med flere økonomisk ressurssterke husholdninger.

Subjektive variabler

Det ene settet med subjektive variabler er generelle oppfatninger om bosted. Disse er valgt ut med tanke på hva som kan ha innvirkning på utfallsvariabelen; om en setter pris på kulturelt mangfold i nabolaget, om en setter pris på at naboene er i samme sosiale sjikt, om en liker å ha sosial kontakt med naboer, hvor mye omdømme har å si eller om det er mange attraktive områder tilgjengelig. Alle er kodet *helt enig = 1 og alle andre alternativer = 0*¹⁶.

Det andre settet med subjektive variabler er noen spørsmål der respondenten tar stilling til påstander om det å bo i flerkulturelle boligområder. Kun de som har erfaring med å bo i boligområder med etniske minoriteter svarer på dette spørsmålet. Oppfatninger om etniske minoriteter vil sannsynligvis påvirke tilbøyeligheten til å ønske seg bort fra et område grunnet minoritetsandelen, og derfor er det interessant å ha variabelen med. Jeg har fire ulike variabler som måler oppfatninger om det å ha etniske minoriteter i boligområdet. Alle er kodet *helt enig = 1 og alle andre alternativer = 0*¹⁷.

¹⁶ Spørsmål 11. Se vedlegg.

¹⁷ Spørsmål 26. Se vedlegg.

PRESENTASJON AV VARIABLER

Under følger en kort presentasjon av hvordan de uavhengige variablene fordeler seg på de ulike undergruppene i utvalget. Verdiene på individ- og husholdningsnivå vil sannsynligvis avvike fra verdiene for hele befolkningen i områdene, siden dataene er koblet til utvalget.

Tabell 2. Uavhengige variabler på individ- og husholdningsnivå, etter husholdningstype og områdetype. Prosentandeler.

		Desil 10		Desil 1-9		Total
		Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
Kjønn	Mann	47,8	45,8	45,7	54,4	48,3
	Kvinne	52,2	54,2	54,3	45,6	51,7
N		205	153	210	171	739
Sivilstatus (survey)	Har partner	85,4	66,7	83,8	52,6	73,5
	Uten partner	14,6	33,3	16,2	47,4	26,5
N		205	153	210	171	739
Aldersgruppe 2008	35 år og over	67,8	60,8	68,1	59,1	64,4
	Under 35 år	32,2	39,2	31,9	40,9	35,6
N		205	153	210	171	739
Høyeste fullførte utdanning 2008	Grunnskole	7,9	11,2	4,3	14,6	9,1
	Videregående	29,1	34,2	22,4	25,1	27,3
	Høyere utdanning kort	40,4	32,9	44,3	37,4	39,3
	Høyere utdanning lang	22,7	21,7	29,0	22,8	24,3
N		203	152	210	171	736
Arbeidsledighetstrygd	Nei	97,6	96,1	98,6	95,9	97,2
	Ja	2,4	3,9	1,4	4,1	2,8
N		205	153	210	171	739
Husholdningsinntekt etter skatt 2009	Opptil 300 000 kr	8,8	25,5	7,1	26,3	15,8
	300 001-600 000 kr	46,8	41,8	31,4	36,3	39,0
	600 001-900 000 kr	36,6	27,5	44,8	27,5	34,9
	Over 900 000 kr	7,8	5,2	16,7	9,9	10,3
N		205	153	210	171	739
Disposisjonsform eie/leie (survey)	Eier bolig	91,8	89,7	90,1	82,5	88,7
	Leier bolig	8,2	10,3	9,9	17,5	11,3
N		194	145	203	166	708

Tabell 2 viser at det er forskjeller i utdanningsnivå og inntekt etter hvilket område respondentene har bodd i, med noe høyere verdier for de som har bodd i desil 1-9. Med tanke på den ulikheten i inntekt som kom fram av figur 1 i kapittel 2 er forskjellen overraskende liten. Det skyldes sannsynligvis dels at det var høyere svarprosent blant dem med høy inntekt og utdanning i utvalget, og dels at de etnisk norske har noe høyere inntekt enn gjennomsnittet for hele befolkningen i desil 10. Det er for øvrig interessant å merke seg at andelen selveiere er svært høy i alle undergrupper, og høyest blant dem med barn.

Tabell 3. Uavhengige variabler på områdenivå. Gjelder hele befolkningen i området som respondenten bodde i før flytting.

	Desil 10		Desil 1-9	
	Gj.snitt	St.avvik	Gj.snitt	St.avvik
Andel etniske minoriteter 2008, prosent	52,7	6,0	25,0	6,6
Endring i minoritetsandel, prosentpoeng 2000-2008	13,7	10,5	7,7	3,7
Gjennomsnittlig husholdningsinntekt i kr etter skatt 2009	396 195	48 143	472 925	99 691
Prosentandel med høy utdanning 2008	25,8	7,6	44,2	10,5
Prosentandel som leier kommunal bolig	9,7	8,5	5,2	5,6
N	362		368	

Tabell 3 viser hvordan registerdataene for hele befolkningen i boligområdene. Figur 2 (kapittel 2) var basert på den samme inntektsvariabelen som vises her, og tabellen viser det samme mønsteret som kartet, med store sosioøkonomiske forskjeller mellom områdene med og uten høy minoritetsandel. I desil 10 er andel med høy utdanning nesten halvparten så lav, og andel som leier kommunal bolig er nesten dobbelt så høy, som i desil 1-9. At andel minoriteter er svært forskjellig er naturlig, siden områdene er delt inn etter det. Endringen i andel minoriteter på åtte år er dobbelt så høy i desil 10 som i desil 1-9. Figur 4 (kapittel 2) viste tydelig hvordan økning i minoritetsandel er konsentrert i ytre øst av Oslo, hvor de fleste av desil 10-områdene ligger.

Tabell 4. Oppfatninger om bosted, prosentandel. Annet = ganske enig, ingen oppfatning, ganske uenig eller helt uenig. Prosent

		Desil 10		Desil 1-9		Total
		Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
Viktig å ha tilgang til lokale tjenester i området	Helt enig	83,2	72,8	87,5	68,4	78,8
	Annet	16,8	27,2	12,5	31,6	21,2
N		202	151	208	171	732
Har ikke behov for nær kontakt med naboer	Helt enig	10,4	19,2	12,6	19,3	14,9
	Annet	89,6	80,8	87,4	80,7	85,1
N		202	151	207	171	731
Har ikke noe imot boliger for rus/sosial/psykiatri	Helt enig	4,5	4,0	4,3	7,6	5,1
	Annet	95,5	96,0	95,7	92,4	94,9
N		202	151	208	171	732
Positivt om naboene har omtrent samme inntektsnivå som meg	Helt enig	3,4	2,6	7,7	4,1	4,6
	Annet	96,6	97,4	92,3	95,9	95,4
N		203	151	208	171	733
Positivt om området har kulturelt mangfold	Helt enig	19,2	20,5	17,8	11,7	17,3
	Annet	80,8	79,5	82,2	88,3	82,7
N		203	151	208	171	733
Byr meg ikke om omdømmet til boligområdet	Helt enig	3,0	3,3	1,4	3,5	2,7
	Annet	97,0	96,7	98,6	96,5	97,3

N		202	150	208	170	730
Mange områder i regionen oppfyller mine behov	Helt enig	39,7	41,1	37,8	48,5	41,5
	Annet	60,3	58,9	62,2	51,5	58,5
N		204	151	209	171	735

Tabell 4 viser subjektive oppfatninger om bosted. En femtedel av de som har flyttet fra desil 10 er helt enige i at kulturelt mangfold er positivt. Blant flytterne fra desil 1-9 er omtrent like mange av barnefamiliene positive, mens det er færre blant dem uten barn her som oppgir dette. Det er verdt å merke seg at barnefamiliene dermed totalt sett er mer positive enn de uten barn.

Det ser også ut til at barnefamiliene generelt er mer opptatt av det lokale tjenestetilbudet og har mer behov for kontakt med naboer. Videre ser det ut til at barnefamilier som har flyttet fra desil 1-9 er noe mer opptatt av sosial profil og omdømme på nabolaget sitt.

Tabell 5. Oppfatninger om å bo i samme område som etniske minoriteter, prosentandel. Annet = ganske enig, verken enig eller uenig, ganske uenig eller helt uenig.

		Desil 10		Desil 1-9		Total
		Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
Positivt - spennende og berikende med ulike kulturer	Helt enig	15,4	12,7	12,9	11,9	13,4
	Annet	84,6	87,3	87,1	88,1	86,6
N		201	142	155	134	632
Verken positivt eller negativt - alle grupper har ulike personer	Helt enig	21,2	26,8	22,6	32,3	25,2
	Annet	78,8	73,2	77,4	67,7	74,8
N		198	142	155	133	628
Utfordrende pga. innvandreres tradisjoner og livsstiler	Helt enig	31,3	25,4	16,1	32,8	26,6
	Annet	68,7	74,6	83,9	67,2	73,4
N		201	142	155	134	632
Verken positivt eller negativt - knapt hatt kontakt med innvandrere i nabolaget	Helt enig	6,1	8,5	8,4	20,3	10,2
	Annet	93,9	91,5	91,6	79,7	89,8
N		198	141	155	133	627

Tabell 5 viser at det er flere som er helt enig i at det er mer utfordrende enn positivt med etniske minoriteter i boligområdet, men det er langt færre av barnefamilier i desil 1-9 som synes det er utfordrende. Den viser også at det er flere av dem uten barn i desil 1-9 som ikke har kontakt med minoriteter i nabolaget sitt. I tillegg til variablene presentert her kommer de *avhengige* variablene som handler om flyttemotiver. De presenteres i det første analysekapittelet.

METODOLOGI

STATISTISKE ANALYSEMETODER

Statistisk metode kan grovt sett deles inn i beskrivende statistikk (deskriptiv statistikk) og induktiv statistikk (slutningsstatistikk). Den første refererer til sammenfatninger og beskrivelser av et kvantitativt materiale, mens den sistnevnte handler om å analysere for å trekke generaliserbare konklusjoner (Rowntree, 2000). Den deskriptive statistikken kan gi en oversikt over fenomenet og vise samvariasjon mellom ulike variabler, mens slutningsstatistikkens metoder gjør at en kan gå lengre i trekke konklusjoner om årsakssammenhenger.

Deskriptiv statistikk av andeler og gjennomsnitt

Krysstabeller kan brukes for beskrive eller analysere hvordan ulike grupper fordeler seg på en variabel. Jeg bruker denne metoden for å sammenligne flyttemotiver, etter husholdningstype og områdetype. Forskjeller i andeler kan også tolkes som forskjeller i sannsynlighet (Tuftte, 2000). Krysstabellanalyse er ofte av beskrivende karakter, men kan også brukes til å trekke slutninger ved å teste for statistisk signifikans. En annen form for deskriptiv statistikk er å sammenligne gjennomsnitt. Verdiene på nøkkelvariablene mine er kategoriske, så jeg bruker gjennomsnitt kun ett sted. Jeg bruker analyserer variasjon i gjennomsnitt (ANOVA) i forbindelse med at jeg undersøker om det er knekkpunkter for hvordan andel etniske minoriteter påvirker flyttemotivene.

Slutningsstatistikk gjennom regresjon

Regresjonsanalyser gir mulighet til å gjør mer avanserte analyser og gir mulighet til å kontrollere for bakenforliggende faktorer (Skog, 2010). Analysen bygger på samme logikk som krysstabellene når den avhengige variabelen er dikotom, ved at det handler om sannsynligheter. En viktig forskjell er riktignok at krysstabellene tar utgangspunkt i grupper, mens regresjonsanalysen behandler enhetene individuelt, og at regresjonsanalysen kan inkludere langt flere variabler (Tuftte, 2000).

Regresjonsanalysens logikk er at avhengig variabel y øker (eller avtar) når de uavhengige variablene x_1 , x_2 osv. øker med én enhet (Skog, 2010). Den lineære regresjonsmodellen forutsetter at økningen i y er like stor på høye som lave verdier av x . Linearitetsforutsetningen kan i svært mange sammenhenger verken forsvares teoretisk eller empirisk ifølge (Tuftte, 2000). Den logistiske regresjonsmodellen er et svar på at linearitetsforutsetningen ofte ikke er oppfylt fordi sammenhengen mellom fenomener har en tendens til å ha en s-formet snarere enn en rettlinjet form. Den logistiske regresjonsmodellen

er også et svar på at mange utfallsvariabler ikke kan uttrykkes i en kontinuerlig tall-variabel, men heller som at en egenskap er tilstede eller ikke. Logistisk regresjon peker seg ut som et naturlig valg i denne oppgaven, siden flyttemotiver er vanskelig å måle langs en lineær skala.

Ulempen med logistisk regresjon i forhold til lineær er at regnestykket blir mer komplisert, og det samme gjelder fortolkningen av resultatene. I lineær regresjon gir estimatene absolutte størrelser, mens det i logistisk regresjon uttrykkes relative mål. Den logistiske regresjonsligningen skrives slik:

$$\text{logit}(y) = b_0 + b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + b_4 x_4 \dots + e$$

Andelen som har en egenskap (y) blir omkodet til odds, og videre omkodes oddsen logaritmisk til logiter. Logiten er logaritmen til oddsen, og på skalaen til logiten tilsvarer 0 at det er like mange som har og som ikke har egenskapen som avhengig variabel måler. På høyre side av ligningen ligger alle de uavhengige variablene. Alle faktorer som påvirker den avhengige variabelen, men som ikke er med i modellene utgjør et restledd e .

I lineær regresjon brukes minste kvadratsumsmetode for å komme fram til estimatene, det vil si de estimatene som avviker minst fra den rette regresjonslinjen. I logistisk regresjon brukes "maximum likelihood"-metoden som på en omvendt måte leter seg fram til de estimatene som det er størst sannsynlighet for, gitt de observasjonene en har i datamaterialet (Skog, 2010).

Det er tre forutsetninger for logistisk regresjon (Skog, 2010). For det første må sammenhengen mellom variablene være s-formet. For det andre må de enkelte observasjonene være uavhengige av hverandre. For det tredje må det ikke finnes bakenforliggende variabler som både påvirker utfallsvariabelen og forklaringsvariabelen. Den første forutsetningen vil for dikotome uavhengige variabler alltid være oppfylt. For andre kategoriske variabler vil den ofte ikke være oppfylt uten at dette er et alvorlig problem. Den andre forutsetningen vil vanligvis være oppfylt når en ikke bruker longitudinelle data. Den tredje er den viktigste, men også den som det er vanskeligst å undersøke. Oppfyllelsen av denne forutsetningen må vurderes substansielt basert på for eksempel tidligere studier.

Tolkning av estimatene

Tabellene som kjøres ut i logistisk regresjon i SPSS oppgir b-koeffisienter og oddsrater for variablene. Jeg oppgir b-koeffisienter, og de sier hvor mye logiten (logaritmen til oddsen) endrer seg når den uavhengige variabelen øker med én enhet. Konstantleddet oppgir hva

logiten er når alle uavhengige variabler har verdien 0, og er ikke alltid meningsfylt å kommentere. Alle kategoriske variabler i regresjonsanalysen har en definert referansekategori, og b-koeffisienten oppgir for kategoriske variabler hva som er effekten av å ha en gitt verdi på variabelen i forhold til referansekategorien, for eksempel effekten av å ha barn i forhold til ikke å ha barn. For kontinuerlige variabler oppgir b-koeffisientene hva som er effekten av én verdis økning, for eksempel effekten av ett prosentpoengs økning i andel minoriteter. Når koeffisienten er positiv, er det økt sannsynlighet for å ha verdien 1 på utfallsvariabelen, og motsatt når koeffisienten er negativ.

Hypoteseprøving og signifikans

Hypotesene som er satt opp skal testes i analysen ved hjelp av signifikanstester. Signifikanstester er nødvendig for å se om sammenheng mellom variablene i datamaterialet er sterk nok til at man kan generalisere resultatene fra utvalg til populasjon. Hvis resultatene ikke er tydelige nok må man beholde den såkalte nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng mellom variablene. Utgangspunktet for signifikanstestene er standardfeilen til de beregningene analysen gir oss (Skog, 2010). Standardfeilen påvirkes av utvalgsstørrelsen og spredningen i materialet (standardavviket). Ved hjelp av standardfeilen beregnes signifikanssannsynlighet, som reflekterer hvor stor usikkerhet det er ved resultatene, og jo lavere signifikansverdi, jo sikrere er resultatene. Et signifikansnivå på 0,01 betyr at en med 99 % sikkerhet kan forkaste nullhypotesen. Vanligvis brukes signifikansnivå på 0,01 eller 0,05, og dersom en har signifikansverdier som er under valgte nivå kan nullhypotesen forkastes. Hvis det er observerbare forskjeller uten at de er statistisk signifikante, kan det tyde på at det bare er tilfeldig variasjon i utvalget, eller at utvalget er for lite til at vi med sikkerhet kan si at det er forskjeller i populasjonen. Jeg oppgir signifikansverdi som p-verdi, og jeg markerer resultatene mine med stjerner ettersom signifikansverdien er 0,01, 0,05 eller 0,10. Resultater med $p = 0,10$ betyr at det kun er 90 % sikkert at resultatet ikke skyldes tilfeldig variasjon. Jeg markerer disse resultatene også, selv om de har stor usikkerhet rundt seg, fordi de kan antyde noen sammenhenger.

Ulike analyse-metoder har ulike former for hypotesetester (Skog, 2010), og jeg skal kort gå gjennom de som brukes i oppgaven: For krysstabellanalysene bruker jeg kji-kvadrat-test, som sammenligner forventet distribusjon, gitt at det ikke er forskjeller mellom gruppene, med observert distribusjon. Hvis den kvadrerte differansen mellom forventet og observert distribusjon er stor nok tyder det på at det er systematiske forskjeller mellom gruppene. Der jeg sammenligner flere gjennomsnitt anvender jeg variansanalyse med f-test (ANOVA). Dette

er en analyse som tester om variasjonen mellom gruppene er større enn variasjonen innad i gruppene, ved å se gruppenes gjennomsnitt opp mot totalgjennomsnittet. I den logistiske regresjonsanalysen bruker jeg Wald-test for sjekke om koeffisientene er statistisk signifikante. Denne testen er basert på forholdet mellom koeffisienten og koeffisientens standardfeil.

I lineær regresjon brukes målet R^2 som en indikator på hvor mye av variasjonen i utfallsvariabelen som modellene forklarer, basert på hvor mye uforklart variasjon som ligger igjen i restleddet (Skog, 2010). I logistisk regresjon har man ingen test av modeller som svarer til R^2 ved lineær regresjon. Det nærmeste man kommer er mål av typen Nagelkerke og pseudo R^2 . Jeg vil oppgi Nagelkerke, og jo høyere verdier jeg får på disse testene, jo mer forklarer modellene mine. Jeg rapporterer også "log likelihood"-verdier for hver modell. Denne verdien sier også noe om hvor godt modellene passer til datamaterialet, og om en ved å bygge ut modellene med flere variabler oppnår å forklare mer av variasjonen i avhengig variabel (Skog, 2010). En synkende log likelihood-verdi er en indikasjon på at modellene forbedres.

TEST AV HYPOTESENE

Den første hypotesen blir undersøkt med betydningen av andel etniske minoriteter som avhengig variabel (den første av utfallsvariablene presentert over). Dette skjer først ved hjelp av krysstabellanalyse med kji-kvadrat-test der husholdninger med og uten barn sammenlignes i desil 10 og desil 1-9, deretter ved hjelp av logistisk regresjon. Dersom effekten av husholdningstype er signifikant etter kontroll for andre uavhengige variabler, blir hypotesen bekreftet, i motsatt fall må hypotesen forkastes. Den andre hypotesen blir undersøkt på samme måte som den første, men med den andre utfallsvariabelen; betydningen av andel etnisk norske.

Den tredje hypotesen undersøkes også med krysstabeller og logistisk regresjon. Det tas her forbehold ved sammenligningen mellom husholdningstype, siden skole naturligvis vil ha størst betydning for husholdninger med barn. For å teste hypotesen sammenlignes andelene i krysstabellene og koeffisientene i regresjonen med resultatene av analysene av de to forrige hypotesene. Jeg undersøker også om det er et knekkpunkt i sammenhengen mellom flyttemotiver og andel etniske minoriteter, det vil si om det på et visst nivå av andel etniske minoriteter i boligområdet blir mer vanlig å oppgi at befolkningssammensetningen var et viktig flyttemotiv.

METODISKE OG ETISKE UTFORDRINGER

SPØRREUNDERSØKELSE SOM MÅLEINSTRUMENT

Å måle flyttemotiver er ikke det samme som å måle flytting, fordi det er en subjektiv komponent i målingene. Spørsmålsformuleringer, omfang av spørsmål, tidspunkt for datainnsamling er noen av forholdene som kan ha påvirket utfallet av spørreundersøkelsen (Holme & Solvang, 1991). Tidspunkt for datainnsamlingen var omtrent tre måneder etter terrorangrepene 22. Juli 2011. Den første tiden etter angrepet var stemningen i det norske samfunnet noe mer innvandrerspositivt enn til vanlig. Folk slo ring om minoritetene og tok avstand fra ideologien som gjerningsmannen sto for. SSB sin undersøkelse av holdninger til innvandrere for 2011 ble utført i perioden terrorangrepet fant sted, og resultatene viste tydelig mindre negative holdninger etter angrepet enn før på enkelte spørsmål (Blom, 2012a). Innsamlingen av data til denne oppgavens startet tre måneder etter, og vil sannsynligvis ikke ha så sterke effekter fordi hverdagen var kommet mer tilbake til normalen. Dessuten vil sannsynligvis flyttemotiver bli mindre påvirket av slike forhold enn generelle holdninger.

UTVALG OG FRAFALL

Som nevnt kan frafallet på spørsmål om flyttemotiver skyldes at ikke alle de som var forhåndsdefinert som flyttere mellom boligområder har definert seg slik selv. I tillegg kan det være at noen synes det ble for mange spørsmål, eller at ikke alle spørsmål var relevante. Det var noen som kommenterte at de hadde hoppet over spørsmål fordi det ikke berørte relevante faktorer for dem. Regresjonsanalysen inkluderer kun enhetene som har verdier på alle modellene i analysen, så for å få med flest mulig observasjoner har jeg på alle uavhengige variabler tilegnet manglende svar en egen verdi. Hvis alle med manglende verdi hadde blitt utelatt hadde ikke bare antall observasjoner gått ned, men det kunne óg gitt problemer med seleksjon hvis de som ikke har besvart enkelte spørsmål skiller seg fra de andre på noen måte.

MULTIKOLINEARITET

Multikollinearitet betyr at to eller flere av de uavhengige variablene er sterkt korrelert med hverandre, og jo høyere korrelasjonen mellom uavhengige variabler er, jo høyere blir standardfeilen i parameterestimatet (Skog, 2010). Det betyr at det er vanskelig å avgjøre betydningen av en faktor, fordi den overlapper med en annen. For å kontrollere at det ikke er multikollinearitet mellom de uavhengige variablene, la jeg alle variablene mine inn i en lineær regresjonsmodell, siden dataprogrammet (SPSS) tillater en kolinearitets test av lineære modeller. Det er da uinteressant å se på koeffisientene; man ser kun på om de uavhengige variablene er korrelert. Ingen av variablene hadde "tolerance"-verdier under 0,2, som er en

vanlig grense å sette for tegn på multikolaritet. Jeg tok ut en variabel som oppga om respondenten hadde erfaring med å bo i boligområder med etniske minoriteter eller ikke fordi denne var sterkt korrelert med variabelen for andel minoriteter i området. I tillegg fjernet jeg noen variabler for oppfatninger om minoriteter fordi de var ganske like i meningsinnhold.

ETISKE UTFORDRINGER

KATEGORISERING OG GENERALISERING

I statistisk analyse er en viktig del av forarbeidet å komme fram til hvilke definisjoner og begreper som skal være gjeldende i bruken og omtalen av empirien. Samfunnet er ikke organisert i gitte kategorier, og hvordan vi konstruerer inndelinger påvirker hvordan virkeligheten blir fremstilt og oppfattet (Frønes 2010). Ved bruk av objektive indikatorer på for eksempel befolkningsgruppe kan individenes subjektive oppfatning om tilhørighet bli krenket. Å kategorisere mennesker som enten minoritet eller majoritet er en grov forenkling av et komplekst bilde. Frønes drøfter operasjonalisering av kategorier i studier av fattigdom og skriver at ” I komplekse og ideologisk ladede landskap kreves metodologisk og kritisk refleksjon” (Frønes, 2010: 43). Dette utsagnet kan sies å være høyst relevant i forhold til segregasjonsfeltet og denne oppgavens definisjon av utvalg, områder og variabler.

En beslektet diskusjon er Roger Brubakers kritikk av det han kaller «groupism», en statisk oppfatning av grupper og gruppetilhørighet (Brubaker, 2002: 164). Samfunnet ses ofte som en sammensetning av tydelige avgrensede homogene grupper, som regnes som grunnleggende for menneskers interesser og handlinger. Gruppene blir faste enheter som tas for gitt og som er gjensidig utelukkende kategorier. I realiteten stemmer det i mindre grad, men gruppebegrepet brukes stadig feilaktig og ukritisk i studier av kultur, nasjon og etnisitet. Brubaker anerkjenner at det noen ganger kan være hensiktsmessig å dele inn mennesker etter gruppetilhørighet. Men han mener det er feil å bruke gruppetilhørigheten som analytisk utgangspunkt, ved å lete etter årsaksforklaringer i selve gruppetilhørigheten. Som et alternativ introduserer Brubaker begrepet ”groupness” – ulik grad av og ulik form for gruppetilhørighet, avhengig av kontekst og situasjon (Brubaker, 2003). Ved å ha en mer forsiktig tilnærming til betydningen av for eksempel etnisitet unngår man å redusere menneskers identitet og agendaer til å handle om etnisk tilhørighet. Det er viktig både fordi etnisitet bare er ett av mange aspekter ved et menneske, men også fordi migrasjon har skapt mange overlappende grupperinger og identiteter. Det kan for eksempel være andre faktorer enn etnisitet som er årsaken til at etniske grupper er i konflikt med hverandre eller lever segregert.

Brubakers begreper "groupism" og "groupness" er relevante å forholde seg til i kvantitativ forskning, både i forhold til måten analyser designes og hvordan man tolker resultater. Det kan være en innfallsvinkel for å se kritisk på hvordan man deler inn utvalget i kategorier som majoritet og minoritet, og for så vidt også barnefamilier og andre husholdninger, fordi det ikke nødvendigvis er meningsfylte inndelinger for alle dem det gjelder.

FORSKERROLLEN

Kvantitativ forskning har tradisjon for å ilegge forskeren og dataene en objektiv status, men en slik verdinøytralitet er mer et ideal enn en realitet. All forskning er ladet med verdier gjennom en profesjonsbasert "før-forståelse", og sosialt baserte "før-dommer" (Holme & Solvang, 1991: 144). Førforståelser og fordommer er forutsetningene for forskeres problemdefinisjoner og metodiske tilnærming.

De fleste rammene var satt på forhånd gjennom utformingen av datasettet jeg bruker i analysen, men jeg har hele veien reflektert over hvilken betydning disse kategoriseringene har. Definisjoner av majoritetsbefolkning, innvandrere og nabolag har vært et utgangspunkt for stratifiseringen av utvalget, men disse inndelingene er ikke nødvendigvis uproblematiske. For eksempel er det ikke gitt at det er meningsfylt å definere personer som er født og oppvokst i Norge som en del av minoritetsbefolkningen, selv om foreldrene deres er innvandrere. Samtidig er det vanskelig å utføre kvantitative analyser uten å forenkle og lage noen grove inndelinger. Jeg har et kritisk forhold til de begrepene i datamaterialet og analysen, og ser at de kan ha sine begrensninger. Men samtidig opplever jeg også at inndelingene er høyst relevante som analytisk utgangspunkt for å forstå flyttemotiver, siden flyttemønsteret i regionen tyder på at minoritetsandel teller. I og med at jeg har hatt lite innflytelse på datamaterialets design blir det i valget av variabler og i analysen av resultatene at mitt blikk har formet prosjektet. Andre får vurdere hvor treffende mine tolkninger er.

OPPBYGNING AV ANALYSEN

De tre neste kapitlene utgjør oppgavens analyse. I det første analyseres både flytting og flyttemotiver. Kapitlet bidrar til å belyse problemstillingene og bredden av flyttemotiver i utvalget. Det neste analysekapitlet spisses inn mot hypotese 1 og 2, betydningen av henholdsvis andel etniske minoriteter og andel etnisk norske. Det siste analysekapitlet er spisset inn mot den tredje hypotesen om betydningen av minoritetsandelen i skolen, og den fjerde hypotesen og vippepunkter.

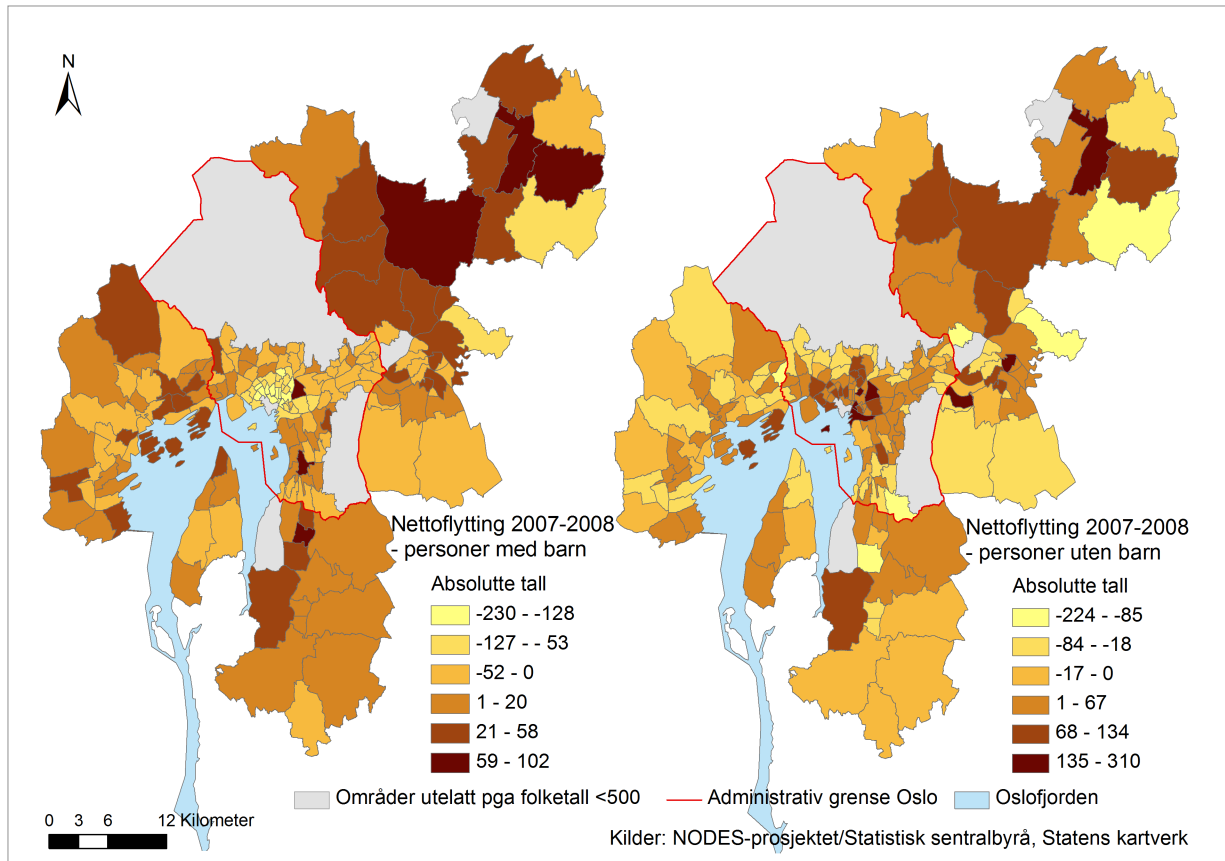
5. ANALYSE AV FLYTTING OG FLYTTEMOTIVER

Mange ønsker å bo i Oslo på grunn av nærheten til arbeidsplasser, kulturtilbud og storbyatmosfæren, og samtidig er det mange som ønsker seg hus, hage, og rolige grønne omgivelser. Med det pressede boligmarkedet som er i dag, kan det være vanskelig å realisere boligdrømmen sin innenfor Oslos grenser, og omegnskommunen fungerer idag som forsteder til Oslo. Jeg tror det kan henge sammen med på den ene siden høy andelen minoriteter i nabolag og skole i på østkanten, og på den andre siden høye boligpriser på vestkanten. Dette første analysekapittelet vil kaste lys over flytting i Osloregionen og de mest sentrale flyttemotivene i populasjonen. Analysen vil få fram betydningen av nabolagets sosiale dimensjoner, inkludert etnisk befolkningssammensetning, og hvordan barnefamilier eventuelt skiller seg fra personer uten barn i husholdningen.

FLYTTING I OSLOREGIONEN

Bydeler i Oslo med høy andel etniske minoriteter har, som beskrevet tidligere, liten tilflytting av husholdninger med majoritetsbakgrunn og samtidig utflytting av den samme gruppen (Stambøl, 2013). Flyttestatistikken viser også at etnisk norske husholdninger beveger seg ut til kommuner i Akershus, og flyttemønsteret settes i sammenheng med andel minoriteter i sør og øst av Oslo. I og med at barnefamilier gjerne beveger seg til forstedene kan det tenkes at etnisk norske barnefamilier er typiske for dette mønsteret. Før jeg starter på analysen av flyttemotivene presenterer jeg en grov analyse over flytting hvor husholdninger med majoritetsbakgrunn med og uten barn sammenlignes. På den måten kan jeg se om flyttemønsteret til etnisk norske barnefamilier bekrefter min antakelse om at de er mer sensitive overfor høy minoritetsandel i boligområdene.

Figur 8 viser nettoflytting mellom boligområder (delbydeler og delområder) i studieområdet mitt, og det er et øyeblikksbilde av majoritetsbefolkningens flytting fra 2007 til 2008. Kartet til venstre er for husholdninger med barn, mens kartet til høyre er for husholdninger uten barn. De mørke feltene har positiv nettoflytting, altså flere av gruppen som flytter inn enn ut, mens de lyse feltene har negativ nettoflytting, altså flere som flytter ut enn inn av gruppen. Et tydelig trekk er at etnisk norske barnefamilier har mer innflytting enn utflytting i områder i Akershus, mens de uten barn har et jevnere fordelt flyttemønster over hele regionen. Dette er data over nettoflytting, så det betyr ikke at det nesten ikke flytter

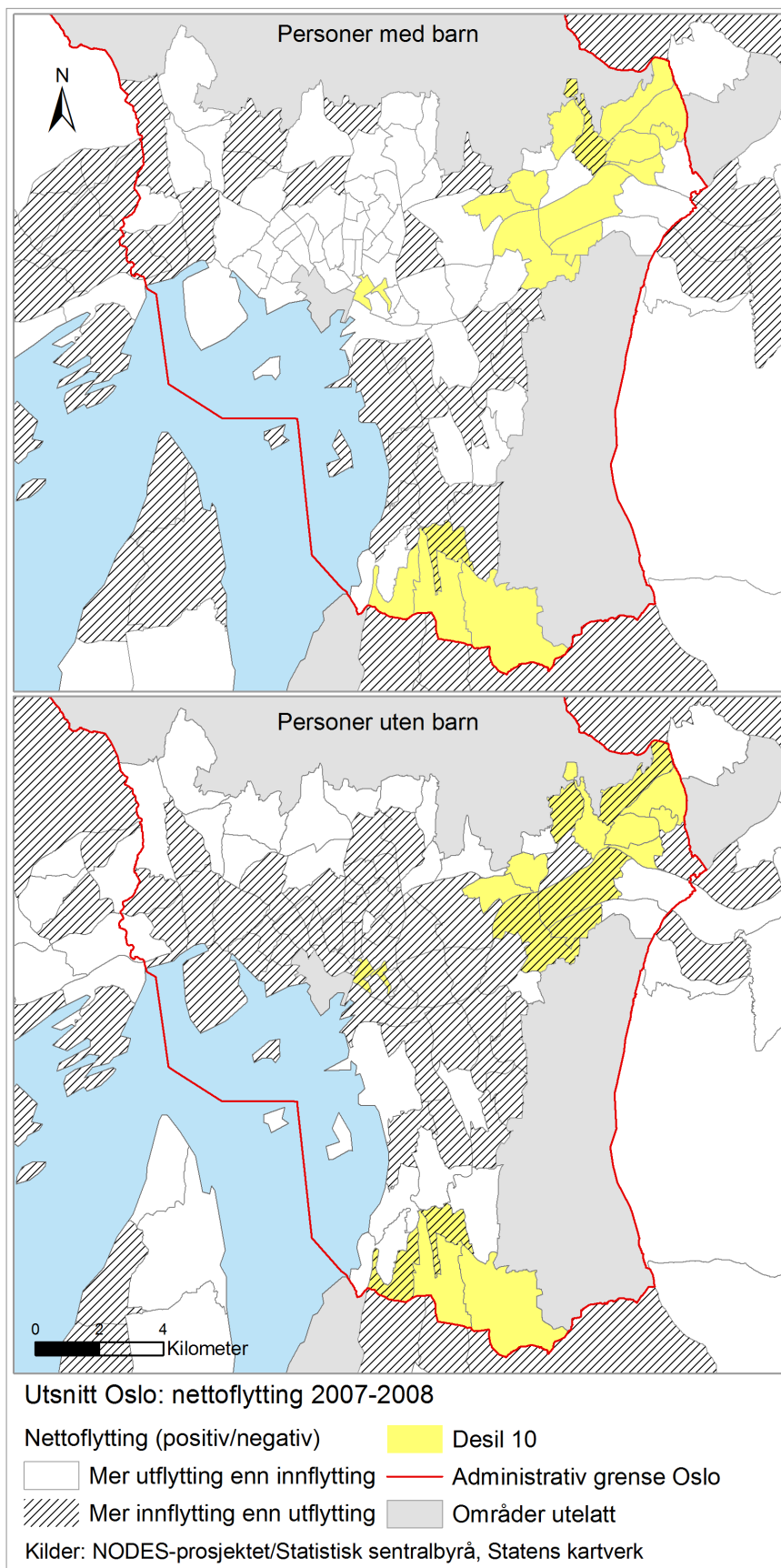
Figur 8. Nettoflytting innenfor Oslo og Akershus mellom boligområder 2007-2008. Etnisk norske personer, med eller uten barn 0-17 år. Naturlige brekkpunkter.¹⁸

barnefamilier inn i boligområder i Oslo, men det betyr at det i sum er flere som flytter ut enn som flytter inn. I Oslo er det overraskende få områder som har flytteoverskudd av barnefamilier.

UTSNITT AV OSLO

For å se litt nøyere på hvordan flyttemønsteret er internt i Oslo, vises et utsnitt av områdene innenfor Oslo kommune i kartet i figur 9. Underlaget i kartet viser områdene i utvalget slik de er stratifisert, med et skille mellom områder med og uten høy minoritetsandel. Desil 10 (områder i gult) refererer som nevnt til den tiendedelen av områder i utvalget med høyest minoritetsandel. Skraverte områder i kartet har mer innflytting enn utflytting av gruppen. Kartene viser at nesten samtlige boligområder i desil 10 har netto utflytting av majoritetshusholdninger *med* barn, mens husholdninger med majoritetsbakgrunn *uten* barn har netto tilflytting til et flertall av områdene i desil 10.

¹⁸ Skalaen er inndelt med naturlige brekkpunkter, men jeg har justert slik at begge kartene har nullpunkt, for å lette sammenligningen.

Figur 9. Nettoflytting innenfor Oslo og Akershus mellom boligområder, utsnitt av Oslo. Positiv eller negativ nettoflytting 2007-2008.

ANALYSE AV FLYTTEMOTIVER

Flytting i byer handler dels om boligen og dels om området boligen er lokalisert i, og flyttevurderingen ender ofte opp med et kompromiss mellom de to aspektene (Rossi, 1955; Clark, Deurloo, & Dieleman, 2006). I spørreundersøkelsen som utgjør oppgavens empiri, skilles det mellom årsak til at respondenten flyttet fra forrige *bolig* og årsak til at respondenten flyttet fra forrige *boligområde*. Førstnevnte handler om hva som var bakgrunnen for at husholdningen flyttet i utgangspunktet, mens sistnevnte handler om hva som var årsak til at respondenten beveget seg til et annet boligområde i flyttingen. Boligområdet i seg selv er ikke nødvendigvis utløsende faktor for flyttebeslutningen, men preferanser i forhold til område avgjør om folk flytter innenfor samme område eller velger å benytte anledningen til å etablere seg i et nytt område.

Alle enheter i analysen er respondenter som har bodd i en delbydel eller et delområde i minst to år (2008/2009), og så flyttet til en annen delbydel eller delområde (2010). Jeg sammenligner respondentene etter om de tilhører husholdninger med og uten barn, og om de har flyttet fra områder med eller uten høy andel etniske minoriteter (desil 10 eller desil 1-9). På den måten kan jeg avdekke om det er systematiske forskjeller på tvers av husholdningstype og områdetype. Analysene i dette kapittelet er primært av beskrivende karakter, og inneholder ikke signifikanstester. De neste kapitlene går mer grundig inn på kjernen i problemstillingen og der signifikanstestes alle sammenhengene.

BAKGRUNN FOR FLYTTING

Den første tabellen viser årsak til flytting fra forrige bolig (tabell 6), og jeg kommenterer de mest interessante resultatene. De første alternativene handler om husholdningsrelaterte livshendelser, og vi ser at en god del respondenter har krysset av på disse. Siden utvalget er unge eller middelaldrende voksne, i alderen 25-50 år, gir dette mønsteret mening. Å få barn er også en typisk livshendelse som gir endrede boligbehov. Hadde et svaralternativ vært å flytte på grunn av ventet barn/fått barn, kunne kanskje husholdningsrelaterte faktorer slått sterkere ut samlet sett. Flere av respondentene kommenterte at de savnet et slikt alternativ i skjemaet.

De boligrelaterte alternativene får betydelig høyere skår, særlig boligstørrelse og boligtype. Disse faktorene er spesielt viktige for husholdninger med barn, rundt 40 prosent i begge områdetypene for hver av de to alternativene. At bolig er en viktig flytteårsak, er ikke overraskende, og at det er ekstra viktig for barnefamiliene er helt i tråd med studier av sammenheng mellom husholdning og mobilitet (Dieleman & Clark, 1996).

Tabell 6. Årsak til flytting fra forrige bolig. Prosentandel innenfor hver undergruppe som har krysset av på de ulike svaralternativene, flere svar mulig.

"Hvorfor flyttet du fra den forrige boligen din?" ¹⁹	Desil 10		Desil 1-9		Total
	Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
Flyttet fra foreldre		2,0		1,8	0,8
Flyttet sammen med partner	14,6	23,5	17,1	12,3	16,6
Ble separert/skilt	5,4	7,2	6,2	8,2	6,6
Flyttet inn hos andre slektninger	0,5		1,0		0,4
Leiekontrakt oppsagt	2,0	2,0	0,5	7,0	2,7
Ønsket annen boligstørrelse	39,5	28,8	43,8	29,8	36,3
Ønsket annen boligtype	38,5	19,6	35,2	18,7	29,1
Endret disposisjonsform (eie/leie)	8,3	10,5	7,6	11,1	9,2
For høye boligutgifter	4,4	5,2	4,3	4,1	4,5
For lav boligstandard	3,4	10,5	8,1	11,7	8,1
For lang reisevei	5,4	12,4	3,3	6,4	6,5
Ønsket nærhet til slekt/venner/hjemsted	8,8	3,3	11,0	7,6	8,0
Ønsket et annet boligområde	58,0	41,8	26,7	23,4	37,8
Annet	10,7	9,2	6,7	12,9	9,7
N	205	153	210	171	739

Aller høyest skår på dette spørsmålet får alternativet å ville bo i et annet boligområde – med omtrent dobbelt så høy andel av respondentene i desil 10 som i desil 1-9. Det er interessant at det er stor forskjell mellom husholdningstypene i nabolag med høy andel etniske minoriteter, med nesten 60 % hos barnefamilieene mot i overkant av 40 % hos andre husholdninger, mens det i nabolag uten høy minoritetsandel er omtrent det samme i begge typer husholdninger. Det ser ut som det er vanligere hos barnefamilier enn hos andre at de flytter fordi de ønsker å bo i et annet nabolag, men bare hvis de bor i boligområder med høy andel etniske minoriteter. Det tyder på at nabolagene med høy andel minoriteter er lite attraktive for husholdninger med barn, selv om det er umulig å si ut fra dette om det er direkte relatert til minoritetsandelen.

At det er relativt mange som oppgir at boligområdet i seg selv var en årsak til valget om å flytte fra boligen, kan delvis forklares med at utvalget er trukket blant personer som har krysset grenser mellom delområder eller delbydeler ved siste flytting. Det er ikke sikkert at andelen som oppgir denne faktoren hadde vært like høy med en populasjon av alle som hadde flyttet uavhengig av hvor. Men forskjellen mellom områdetyper og husholdningstyper er uansett interessant.

¹⁹ Spørsmål 33. Se vedlegg for hele ordlyden.

OMRÅDERELATERTE FAKTORER

Når det gjelder årsak til at man har flyttet til et annet område er det et litt annet svarmønster. Her er det på en del punkter større forskjell mellom områdetyper enn mellom husholdningstyper. Med tanke på at befolkningssammensetning er et tema i spørsmålene, er det for så vidt ikke så uventet i og med at desil 10 og desil 1-9 er inndelt etter andel minoriteter og også skiller seg fra hverandre når det gjelder inntektsnivå, jf. figur 2.

Tabell 7. Årsak flytting fra forrige boligområde. Prosentandel som har oppgitt at de ulike faktorene var en ”svært viktig” eller ”viktig” årsak til flytting fra forrige boligområde.

”Hvor viktig var følgende årsaker til at du flyttet fra forrige boligområde?” ²⁰	Desil 10		Desil 1-9		Total
	Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
For høy minoritetsandel	54,9	46,4	11,9	9,9	31,8
For lav minoritetsandel	1,1	0,8	0,6	0,8	0,8
For lav majoritetsandel	49,5	37,1	8,1	7,6	26,6
For høy minoritetsandel skole	61,0	22,6	16,3	4,5	28,6
Oppvekstmiljø	79,6	31,5	50,0	17,4	47,9
Sosiale problemer	51,6	43,9	16,1	14,3	32,2
Utrygghet	34,6	30,6	11,9	9,2	22,1
Vedlikehold	33,0	29,0	10,6	17,6	22,8
Omdømme	32,4	29,0	6,3	7,6	19,2
Boligtilbud	31,7	24,0	49,1	52,3	39,2
Boligutgifter	17,1	15,7	26,3	31,3	22,4
Reisevei	10,5	24,0	9,5	16,7	14,4
Kollektivtilbud	9,9	17,9	5,1	14,4	11,3
Kommersielt tilbud	7,7	15,3	5,7	14,5	10,3
Fritidstilbud	12,1	8,9	9,4	8,3	9,9
Kjente ingen	8,8	12,1	8,1	6,1	8,7
Grøntområder	25,3	18,7	25,8	20,6	23,0
Arkitektur	13,7	15,3	9,4	11,5	12,4
N	180-182	121-125	158-161	130-133	592-599

MINORITET, MAJORITET OG SKOLE

De fire øverste faktorene i tabellen er relatert til minoritetsandelen i området. Nesten ingen (totalt 1%) har oppgitt at *for få etniske minoriteter* var viktig eller svært viktig for beslutningen om å flytte ut av forrige boligområde, mens de flyttemotivene som handler om høy andel minoriteter får alle høy skår. *For høy andel etniske minoriteter* var viktig eller svært viktig for beslutningen om å flytte ut av forrige boligområde for omtrent en tredjedel (32 %) av alle respondenter. Andel etniske minoriteter i boligområdet var viktig eller svært

²⁰ Spørsmål 34. Se vedlegg for hele ordlyd.

viktig for over halvparten av respondentene med barn som hadde flyttet fra desil 10 (55 %), mot litt under halvparten blant dem uten barn fra desil 10 (46 %). *For få etniske norske* var viktig eller svært viktig for beslutningen om å flytte ut av forrige boligområde for omtrent en fjerdedel av alle respondenter (27 %). Det var viktig eller svært viktig for halvparten (50 %) av respondentene med barn i husholdningen som hadde flyttet fra desil 10. For de uten barn fra desil 10 var andelen betydelig lavere (37 %). *Andel etniske minoriteter i skolen* var viktig eller svært viktig for beslutningen om å flytte ut av forrige boligområde for godt over en fjerdedel av alle respondenter (29 %). Respondenter med barn i husholdningen skiller seg tydelig ut her, over 60 % av de med barn som hadde flyttet fra desil 10 har oppgitt at det var svært viktig eller viktig. Det er nesten tre ganger så mange som blant respondentene uten barn i husholdningen. At det også er relativt mange uten barn som har svart at dette er viktig (23 % fra desil 10) er interessant. Studier av flytting har vist at husholdninger ofte etablerer seg i ny bolig i forkant av at de får sitt første barn (Feijten & Mulder, 2002), og det kan tenkes at noen av husholdningene i mitt materiale svarer ut fra at de planlegger å få barn

Andel etniske minoriteter som flyttemotiv får jevnt over høyest skår. Andel etnisk norske som flyttemotiv får lavere skår, men her er det tydeligere forskjeller mellom husholdningstyper i desil 10. Minoritetsandel i skolen som flyttemotiv gir stor forskjell mellom husholdningstyper og gir veldig høy skår hos barnefamilier i desil 10.

ANDRE FLYTTEMOTIVER

I begge typer områder skårer oppvekstmiljø høyt hos barnefamilier, særlig blant de som har flyttet fra desil 10, der andelen er nesten 80 %. Det bekrefter at bostedets omgivelser er viktig for husholdninger med barn. Begrepet oppvekstmiljø kan handle om både fysiske og sosiale sider ved området. Mange av respondentene uten barn i husholdningen har også oppgitt at oppvekstmiljø var viktig, og det kan som over forklares med at noen i denne gruppen planlegger å få barn og tar hensyn til det i flyttebeslutningen.

Sosiale problemer, utrygghet og vedlikehold er faktorer som alle får høy skår i desil 10, og hvor det er litt flere av husholdninger med barn som mente dette var viktig for flyttebeslutningen. Spesielt andelen som oppgir at for mye sosiale problemer var viktig er svært høy blant flytterne fra desil 10, med over 50 % blant respondenter med barn i husholdningen og over 40 % hos de andre. Andelen arbeidsledige er høyere, og inntekten lavere i desil 10 enn i desil 1-9 (jf. presentasjon av variabler i kapittel 4), hvilket kan forklare at disse områdene får mer negative utslag på sosial profil. Utrygghet kan komme av mange

ulike årsaker, som kriminalitet, dårlig belysning eller andre trekk ved området. Omdømme har også veldig mye høyere skår i desil 10, men her er det små forskjeller mellom husholdningene med rundt en tredjedel i begge gruppene. En studie fra Danmark viste at det var sterk sammenheng mellom oppfatninger av boligområdets omdømme og eventuelle ønsker om å flytte, og at sosiale problemer og kriminalitet var de viktigste årsakene til at folk ønsket å flytte fra sosialt belastede boligområder (Andersen, 2008). Resultatene i tabell 7 bekrefter dette.

Boligrelaterte faktorer får betydelig høyere skår i desil 1-9 enn i desil 10. Det at betydningen av boligutgifter eller boligtilbud var lavere for de som flyttet fra desil 10, kan henge sammen med at områdene generelt har lavere boligpriser. Kart over gjennomsnittlig personinntekt i kapittel 2 gir en indikasjon på dette ved at nesten samtlige områder i desil 10 ligger i det laveste inntektssjiktet. Å selge bolig i desil 10 gir mindre muligheter enn for de som selger i områder med høyere boligpriser. For øvrig ser det ut til at utgifter til bolig er mindre viktig for beslutningen *om* å flytte (tabell 6), men har noe mer å si for beslutningen om å flytte til et annet område (tabell 7).

Det er tilsynelatende er flere observasjoner i tabell 6 enn i tabell 7, og det henger sammen med utformingen av spørsmålene. Tabell 6 er basert på et flere svar mulig spørsmål, som gjør at det ikke direkte fanges opp frafall, mens hver linje i tabell 7 representerer ett spørsmål.

HVA VAR VIKTIGST?

For å kunne identifisere ytterligere hva som er de avgjørende flyttemotivene hadde spørreskjemaet et spørsmål om hva som var den viktigste årsaken til å flytte fra forrige boligområde. Tabell 8 viser svarene på det spørsmålet, og som man kan se er svaralternativene basert på de samme faktorene som i tabell 7. Svarmønsteret bekrefter i stor grad det samme som over, nemlig at boligtilbud, oppvekstmiljø og andel etniske minoriteter er sentrale faktorer, men forskjellen mellom gruppene fremtrer noe annerledes i forhold til oppvekstmiljø og andel minoriteter. Det er flere av de uten barn enn med barn som har oppgitt at høy andel minoriteter og lav andel etnisk norske var viktigste motiv for å flytte ut av området, men bildet blir litt annerledes hvis man ser de tre minoritetsrelaterte faktorene i sammenheng. Blant barnefamilier fra desil 10 har totalt en tredjedel oppgitt enten minoritets- eller majoritetsandel i området eller minoritetsandel i skolen som viktigste motiv for å flytte

fra forrige boligområde, mens omtrent en fjerdedel av de andre har oppgitt en minoritetsrelatert faktor som den viktigste blant de tilgjengelige alternativene.

Tabell 8. Viktigste årsak til flytting fra forrige boligområde²¹. Prosentandel. Ett svar mulig.

"Viktigste årsak flytting fra forrige boligområde"	Desil 10		Desil 1-9		Total
	Med barn	Uten barn	Med barn	Uten barn	
For høy minoritetsandel	15,9	16,8	2,2	0,9	9,5
For lav minoritetsandel			0,7		0,2
For lav majoritetsandel	0,6	3,5		0,9	1,1
For høy minoritetsandel skole	14,7	2,7	3,7	1,9	6,7
Oppvekstmiljø	32,9	8,8	35,6	5,7	22,9
Sosiale problemer	3,5	5,3	1,5	1,9	3,1
Utrygghet	3,5	11,5	2,2		4,2
Vedlikehold		2,7	3,0	3,8	2,1
Omdømme		7,1		0,9	1,7
Boligtilbud	13,5	11,5	28,1	37,7	21,8
Boligutgifter	2,4	8,0	11,1	13,2	8,0
Reisevei	1,8	9,7	1,5	13,2	5,7
Kollektivtilbud		2,7		1,9	1,0
Kommersielt tilbud	0,6	0,9		0,9	0,6
Fritidstilbud	0,6	0,9	1,5	1,9	1,1
Kjente ingen	1,2	3,5	3,0	1,9	2,3
Grøntområder	7,6	3,5	3,7	8,5	5,9
Arkitektur	1,2	0,9	2,2	3,8	1,9
N	170	113	135	106	524

Det kan være misvisende å sammenligne mellom husholdningstyper basert på resultatene i denne tabellen siden faktoren *minoriteter i skolen* er mest relevant for de som har barn, slik at de får flere alternativer å velge i. Samtidig kan det tenkes at hvis alternativet om minoriteter i skolen ikke hadde vært der, ville flere av respondentene med barn i husholdningen krysset av på alternativet for høy minoritetsandel i området.

Oppvekstmiljø er den enkeltfaktoren som får sterkest utslag hos barnefamilier i tabellen, med over en tredjedel hos barnefamilier i begge typer områder, men her er det noen flere fra desil 1-9 enn fra desil 10 som har oppgitt at oppvekstmiljø var viktigst. Det er overraskende med tanke på at 80 % av barnefamilier fra desil 10 oppga oppvekstmiljø som viktig eller svært viktig for flytting fra forrige boligområde (tabell 10). Sett i forhold til at

²¹ Spørsmål 35. Se vedlegg.

barnefamilier fra desil 10 skilte seg ut med høy skår på *boligområde* som flyttemotiv i tabell 9, er det også overraskende, i og med at oppvekstmiljø handler om områdets helhet fra et foreldreperspektiv. Denne diskrepansen viser at en må være forsiktig med å koble oppfatningen om dårlig oppvekstmiljø til etnisk befolkningssammensetning. Oppvekstmiljø kan handle mye om fysisk miljø, trafikk og uteliv, og områdene i sentrale deler av Oslo vil nok av mange oppfattes som uegnet for barn med hensyn til slike faktorer.

Forklaringen på fordelingen i tabell 8 kan også ligge i kombinasjonen av spørreskjemaets utforming og inndelingen av utvalget. Respondenter som har flyttet fra desil 10 har flere faktorer å spre sine svar på sammenlignet med respondenter i desil 1-9. Hvis for eksempel høy andel minoriteter i skolen oppleves som et problematisk aspekt ved oppvekstmiljøet, kan respondenter fra desil 10 ha oppgitt dette framfor oppvekstmiljø generelt som viktigste årsak. Det at oppvekstmiljø som viktigste flyttemotiv får høyere skår i desil 1-9 betyr ikke nødvendigvis at oppvekstmiljøet er dårligere der, men at det kanskje favner andre faktorer som ikke er spesifisert. Jeg mener derfor at sammenligning mellom områdetypene på spørsmålet om hva som er viktigst ikke kan gjøres uten forbehold siden tre av faktorene ikke er relevant for områder med veldig lav minoritetsandel.

Det er få (2 %) som har oppgitt at omdømme var viktigste årsak sett i forhold til i tabell 7, og det kan tyde på at omdømmet fungerer som en viktig tilleggsdimensjon i flyttevurderinger, men i seg selv ikke er nok for å velge seg ut av et område. Av de som har svart at omdømme var viktigst, er nesten samtlige husholdninger uten barn som har flyttet fra desil 10 (7 %). Det tolker jeg som at områdene med høy minoritetsandel har lavt omdømme. At denne faktoren oppgis som viktigst utelukkende av de uten med barn, tror jeg henger sammen med at barnefamilier som regel vil sette faktorer som har med barna å gjøre som viktigst.

Frafallet er litt større på dette spørsmålet enn på de andre spørsmålene. Det var mange som kommenterte at de ikke fant noen svaralternativer som var relevante blant de som var oppgitt i spørsmålet, og at de derfor hoppet over det. Det kan forklare et større frafall her, og det betyr at en må være litt forsiktig med å trekke for mange konklusjoner basert på denne tabellen.

OPPSUMMERING

Analysen av både flytting og flyttemotiver taler for at det er forskjeller mellom barnefamilier og andre husholdninger i hvordan de beveger seg i bylandskapet, og hvordan de vurderer

boligområdene sine. Flyttemønstre i Osloregionen viser at mange av kommunene utenfor Oslo har tilflytting av etnisk norske barnefamilier, og at det kun gjelder for et begrenset antall av områdene i Oslo. Husholdninger uten barn viser seg å ha et jevnere fordelt flyttemønster i regionen. I tillegg viste utsnittet av Oslo at kun to av atten områder i desil 10 hadde nettoinnflytting av barnefamilier, mens de uten barn hadde nettoinnflytting til åtte av områdene. Dette er data fra en begrenset periode, og noen av utslagene i kartet kan sannsynligvis knyttes til nye boligprosjekter i den aktuelle perioden, og andre variasjoner. Likevel antar jeg at det i grove trekk ville blitt det samme resultatet med data som hadde strukket seg over flere år også.

Analysen av flyttemotivene viser at mange legger vekt på minoritetsandelen i nabolaget sitt ved flytting, men at husholdninger med barn gjør det i aller størst grad. Minoritetsandelen i skolen får aller høyest skår av spørsmålene som handler om minoriteter eller majoritet; med 61 % hos barnefamilier og 23 % hos andre husholdninger som har flyttet fra desil 10, og 15 % hos barnefamilier fra desil 1-9 (tabell 7). Det er noe over halvparten (55 %) av barnefamiliene fra desil 10 som har oppgitt at minoritetsandelen var svært viktig eller viktig, mot litt under halvparten (46 %) hos de uten barn som har flyttet fra de samme områdene. For betydningen av majoritetsandelen er det noe lavere skår, men større forskjeller mellom husholdningstypene i desil 10, med 50 % hos barnefamilier og 37 % hos de andre. Det kan tyde på at barnefamilier har et større behov for å ha andre i nærmiljøet og på skolen som har lik bakgrunn som en selv.

Faktorer som handler om sosial profil også var viktige i flyttevurderinger hos de som har flyttet fra områdene med høy minoritetsandel. Omtrent halvparten oppga at sosiale problemer var viktig eller svært viktig, og for utrygghet, vedlikehold og omdømme var det alle rundt en tredjedel som hadde oppgitt det samme (tabell 7). Presentasjonen av variabler i kapittel 4 viste også at andelen som leier kommunal bolig er høyere i desil 10, samt at inntektsnivået var betydelig lavere der. En opphopning av fattigdom, kriminalitet og sosial nød kan forklare mye av hvorfor dette ikke er attraktive omgivelser, og resultatene kan relateres til idéen om ”det forvitrede nabolaget” til Kindt (2012).

Hele 80 % av barnefamiliene som hadde flyttet fra desil 10 oppga at for dårlig oppvekstmiljø var viktig for beslutningen om å flytte til et annet område. Oppvekstmiljø er et for vidt begrep til at jeg kan si konkret hva det handler om, men det kan handle om noen av de sosiale faktorene nevnt over, om skolesituasjonen eller om andre aspekter.

Husholdningstypene har til dels ulikt flyttemønster og ulike flyttemotiver, og det er i samsvar med livsløpsperspektivets teori om at livshendelser som det å få barn, er utslagsgivende for flyttebeslutninger (Mulder & Hooimeijer, 1999). Det at områderelaterte faktorer som befolkningssammensetning gir ulike utslag hos husholdninger med og uten barn, bekrefter at en husholdnings flyttevurdering må forstås i relasjon til boligområdets kvaliteter (Dieleman & Clark, 1996).

6. MINORITET OG MAJORITET I BOLIGOMRÅDET

I Osloregionen kan bokonsentrasjonen av etniske minoriteter som nevnt i stor grad forklares med sosioøkonomiske forskjeller mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen. De sosiale forskjellene manifesteres geografisk i hovedstadens historiske Øst-Vest-skilte, og drabantbyene og indre øst er kjerneområdene for etniske minoriteter i Oslo. Førrige kapittel viste at dette segregerte landskapet påvirker flyttemønstre og flyttemotiver i majoritetsbefolkningen, og at barnefamilier ser ut til å være mest sensitive for minoritetsandelen i boligområdet sitt.

I dette andre analysekapittelet skal jeg mer inngående undersøke de to første hypotesene jeg har framsatt, som skiller mellom betydningen av *minoritets-* og *majoritetsandel*. Kindts analyse formulerte to perspektiver på flerkulturelle nabolag som kan illustrere nyanseforskjellene mellom fokus på de med norsk bakgrunn og på de med innvandrerbakgrunn, med narrative ”den fremmede kulturen” og ”minoritet i eget land” (Kindt, 2012: 50). Høy andel minoriteter og lav andel majoritet er to sider av samme sak, men fraværet av etnisk norske kan oppleves annerledes enn tilstedeværelsen av mange med minoritetsbakgrunn.

Gjennom krysstabellanalyse kan jeg vise om det er statistisk signifikante forskjeller mellom husholdningstypene i svarmønsteret. Gjennom logistisk regresjon kan jeg teste om eventuelle forskjeller består når jeg inkluderer og dermed kontrollerer for andre faktorer. I krysstabellanalysene i førrige kapittel viste jeg resultater der svaralternativene *viktig* og *svært viktig* var slått sammen til en verdi. Dette var som nevnt fordi en slik forenklet fremstilling tydeligere kan vise tendensene i materialet. Mens det førrige kapittelet hadde som hovedmål å analysere bredt hvilke egenskaper ved området som har betydning for flyttebeslutninger, og om barnefamiliene skilte seg ut, har jeg i dette kapittelet spisset fokuset ytterligere inn på problemstillingen. I regresjonsanalysen har jeg derfor valgt å bruke svaralternativet *svært viktig* som verdi på de avhengige variablene for å skille ut preferanser som kan regnes som så sterke at det må ha hatt innvirkning på flyttebeslutningen. Regresjonsanalysen er bygget opp med fire ulike modeller: modell 1 har kun én uavhengig variabel – *det å ha barn*, modell 2 utvides med andre egenskaper ved individ og husholdning, modell 3 tar inn egenskaper ved boligområdene inkludert andel etniske minoriteter, og til slutt tar modell 4 inn bolken med subjektive variabler.

FOR MANGE ETNISKE MINORITETER SOM FLYTTEMOTIV

Først presenteres resultatet av krysstabellanalyse for spørsmålet om i hvilken grad høy andel etniske minoriteter i boligområdet var flyttemotiv, med alle svaralternativene. Deretter presenterer jeg resultater av regresjonsanalysen.

KRYSSABELLANALYSE

Tabell 9 viser at en fjerdedel av utvalget i desil 10 oppgir at minoritetsandelen var *svært viktig* for beslutningen om å flytte til et annet boligområde, og at like stor andel har oppgitt at det var *viktig*. Husholdningstypene skiller seg kraftig fra hverandre på svaralternativet svært viktig i disse områdene, med omtrent en tredjedel blant dem med barn mot litt over av halvparten av dette blant dem uten barn (31 % mot 18 %). I desil 1-9 er det kun noen få prosent som har oppgitt at minoritetsandel var svært viktig, og under ti prosent har oppgitt at det var viktig. Med tanke på at få av områdene i desil 1-9 har noe stort innslag av etniske minoriteter er det i tråd med mine forventninger. I desil 1-9 er det dessuten små forskjeller mellom husholdningstypene. Det tyder på at det kun er ved høye andeler etniske minoriteter i boligområdet at husholdninger med barn skiller seg fra dem uten barn, og det gir mening: det ikke er noen grunn til å tro at barnefamilier i utgangspunktet er mer negative til minoriteter,

Tabell 9. Flyttemotiv: minoritetsandel i området, krysstabell. Prosentandel. Kji-kvadrat-test: p = 0,04. N 598.

"For mange etniske minoriteter i området" ²²	Områdetype	Husholdningstype		Total
		Med barn	Uten barn	
Svært viktig	Desil 10	31,3	17,6	25,7
	Desil 1-9	4,4	3,1	3,8
	Total	18,7	10,2	15,1
Viktig	Desil 10	23,6	28,8	25,7
	Desil 1-9	7,5	6,9	7,2
	Total	16,1	17,6	16,7
Ikke særlig viktig	Desil 10	16,5	18,4	17,3
	Desil 1-9	15,0	12,2	13,7
	Total	15,8	15,2	15,6
Helt uviktig	Desil 10	17,0	19,2	17,9
	Desil 1-9	41,9	39,7	40,9
	Total	28,7	29,7	29,1
Ikke relevant	Desil 10	11,5	16,0	13,4
	Desil 1-9	31,3	38,2	34,4
	Total	20,8	27,3	23,6

²² Spørsmål 34.10. Se vedlegg for hele ordlyden.

men ved høye andeler reagerer de altså mer negativt. Resultatene kan tolkes som en støtte til teorien om at segregasjon genererer utflytting av majoritetsbefolkningen på grunn av for eksempel konsekvenser for lokale institusjoner som skoler (Andersson, 1998). Resultatene viser dessuten det samspillet mellom mikronivå og mesonivå som jeg skisserte i den analytiske rammen i kapittel 3.

På resten av skalaen varierer det lite mellom husholdningstypene i både desil 10 og 1-9. Det er riktignok flere av de uten barn som har svart helt uviktig eller ikke relevant i desil 1-9 (totalt nesten 80% for uten barn mot litt over 70% for med barn). Kjikvadrattesten viser at forskjellene i svarmønsteret mellom de med og uten barn er statistisk signifikant.

REGRESJONSANALYSE

Videre skal jeg presentere logistisk regresjon hvor jeg får fram hvordan sannsynligheten for å oppgi at andel etniske minoriteter var *svært viktig* påvirkes av det å ha barn og andre faktorer. Jeg kommenterer effekten av husholdningstype og andel etniske minoriteter først, mens betydningen av andre faktorer omtaler jeg samlet for de to utfallsvariablene *for høy minoritetsandel* og *for få etnisk norske*, så det tar jeg til slutt. Tabell 10 viser at effekten av barn styrkes gjennom alle utvidelsene av modellen, og at denne koeffisienten er statistisk signifikant hele veien. Koeffisienten øker ikke mye med utvidelsene, men den går mot økt effekt: Når en inkluderer for faktorer på individ- og husholdningsnivå (modell 2) går koeffisienten for husholdningstype opp fra 0,71 til 0,88. Ved kontroll for faktorer på områdenivå (modell 3) styrkes den ytterligere litt, og når jeg tar inn subjektive variabler for oppfatninger om bosted og etniske minoriteter (modell 4) styrkes effekten enda litt til. Det betyr at det å ha barn øker sannsynligheten for å oppgi at for høy minoritetsandel var svært viktig for å flytte fra forrige boligområde, uavhengig av om husholdningene er forskjellige på andre måter.

Andel etniske minoriteter i området har signifikant effekt i modell 3, men ikke i modell 4. Effekten av *endring* i andel etniske minoriteter strykes etter at subjektive variabler tas inn, og er kun signifikant i den siste modellen (koeffisient på 0,09). Det at endring i minoritetsandel har mer effekt i modell 4 kan tyde på at det er stor variasjon mellom respondentene i de subjektive oppfatningene, mens tilbøyeligheten til å flytte på grunn av økning i minoritetsandel utgjør et fellestrekk. Variablene på områdenivå er kontinuerlige

Tabell 10. Flyttemotiv: minoritetsandel i området, logistisk regresjon. P = * <0,01, **<0,05, *<0,1. N 596.**

"For mange etniske minoriteter i området"	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
	B	B	B	B
Egenskaper ved individ/husholdning				
Barn i husholdningen (ref.: uten barn)	0,71 *	0,88 *	0,93 *	0,96 **
Kjønn: kvinne (ref.kat.: mann)		0,14	0,05	0,00
Sivilstatus: har partner (ref.kat.: m/ partner)		0,22	0,24	0,27
Alder 35 år og over (ref.: under 35 år)		0,70 **	0,57 ***	0,65
Utdanning (Ref: grunnskole)				
- videregående		-0,14	-0,06	-0,29
- kort høyere utdanning		-0,98 **	-0,54	-0,45
- lang høyere utdanning		-1,20 **	-0,50	-0,20
Husholdningsinntekt etter skatt (Ref: opptil 300 000 kr)				
- 300 001-600 000 kr		0,25	-0,02	0,22
- 600 001-900 000 kr		0,51	0,64	0,96
- Over 900 000 kr		-0,44	-0,09	-0,42
Arbeidsledighetstrygd (ref.: nei)		0,13	0,16	0,06
Leietaker (ref.: eier bolig)		-0,04	0,01	0,55
Egenskaper ved området				
Andel etniske minoriteter 2008			0,03 **	0,03
Endring i andel minoriteter 2000-2008			0,01	0,06 **
Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt			0,00	0,00
Andel med høyere utdanning			-0,09 *	-0,09 *
Andel kommunale boliger			0,02	0,08
Subjektive I: Påstander om bosted				
Viktig å ha tilgang til lokale tjenester				0,47
Ikke behov for nær kontakt med naboer				0,48
Ikke noe imot boliger for rus/sosial/psykiatri				-0,25
Positivt om området har kulturelt mangfold				-1,08
Positivt om naboene har samme inntektsnivå som meg				1,10
Bryr meg ikke om omdømmet				-0,61
Mange områder i regionen oppfyller mine behov				-0,64 ***
Subjektive II: Å bo i samme boligområde som innvandrere er...				
Positivt: berikende med ulike kulturer				-1,98 ***
Verken pos. eller neg.: alle grupper har ulike personer				-1,88 *
Utfordrende: pga. tradisjoner og livsstiler				2,43 *
Verken positivt/negativt: knapt hatt kontakt med innvandrere i nabolaget				0,29
<i>Konstantledd</i>	-2,18 *	-2,47 *	-2,33	-3,91
Nagelkerke	0,03	0,12	0,32	0,59
-2 Log likelighet	497,28	465,51	384,02	259,23

variabler med mange verdier, og derfor blir koeffisientene lave uten at det betyr at den substansielle betydningen er tilsvarende liten. De øvrige variablene er kategoriske med stort sett kun to verdier.

Nagelkerke-verdien antyder på at det å ha barn alene ikke forklarer så veldig mye av variasjonen i utfallsvariabelen (kun 3%), men jo flere variabler som tas inn, jo mer av variasjonen blir forklart. Det er særlig modell 4 som tar inn subjektive faktorer, som øker verdien. Da nesten dobles nagelkerke-verdien til 0,59, og det kan tolkes som at den siste modellen forklarer nesten 60% av variasjonen i utfallsvariabelen. Verdiene for -2 log likelihood synker for hver utvidelse av modellen, og det betyr også at mer og mer av variasjonen i utfallsvariabelen forklares med de uavhengige variablene som brukes.

FOR FÅ ETNISK NORSKE SOM FLYTTEMOTIV

Få etnisk norske og høy andel minoriteter er to sider av samme sak rent konkret, men følelsen av et fravær av etnisk norske kan kanskje bety ekstra mye for barnefamilier, fordi de oppfattar at på barnas skal ha andre med samme bakgrunn å leke med.

KRYSSTABELLANALYSE

Krysstabellen (tabell 11) viser at det i likhet med minoritetsmotivet fremtrer store forskjeller mellom barnefamilier og andre i desil 10, for svaralternativet *svært viktig* (26 % mot 12 %), Forskjellen mellom husholdningstypene er litt større på dette flyttemotivet sammenlignet med det andre. Jeg antar at behovet for flere etnisk norske er størst hos barnefamilier fordi de i større grad har nettverk i område gjennom barnas venner og aktiviteter, jf. Sykes (2011). Det kan forklare at få av de uten barn har svart at dette var svært viktig. Denne gruppen har kanskje i større grad sitt sosiale nettverk andre steder enn i nabolaget. Det er dessuten få områder hvor majoriteten er i mindretall i boligområdet, og derfor er det nok en problemstilling mange ikke har tenkt over, det kan forklare at det totalt var lavere skår på dette spørsmålet.

Det er som i tabell 9 små forskjeller mellom husholdningstypene i desil 1-9, og på de øvrige svaralternativene, bortsett fra tilsvarende høyere andel av de uten barn som har oppgitt *helt uviktig* eller *ikke relevant*. Forskjellen på svarmønsteret fra personer med og uten barn er statistisk signifikant også her.

Tabell 11. Flyttemotiv: majoritetsandel i området, krysstabell. Prosentandel. Kji-kvadrat-test: p = 0,03. N 597.

"For få med norsk bakgrunn i området" ²³	Områdetype	Husholdningstype		Total
		Med barn	Uten barn	
Svært viktig	Desil 10	26,4	12,1	20,6
	Desil 1-9	2,5	3,1	2,7
	Total	15,2	7,5	11,9
Viktig	Desil 10	23,1	25,0	23,9
	Desil 1-9	5,6	4,6	5,2
	Total	14,9	14,5	14,7
Ikke særlig viktig	Desil 10	15,9	17,7	16,7
	Desil 1-9	15,0	9,2	12,4
	Total	15,5	13,3	14,6
Helt uviktig	Desil 10	18,1	23,4	20,3
	Desil 1-9	41,9	41,2	41,6
	Total	29,2	32,5	30,7
Ikke relevant	Desil 10	16,5	21,8	18,6
	Desil 1-9	35,0	42,0	38,1
	Total	25,1	32,2	28,1

REGRESJONSANALYSE

På neste side vises logistisk regresjon for betydningen av andel etnisk norske (tabell 12). I likhet med regresjonsanalysen for minoritetsmotivet, brukes svaralternativet *svært viktig*, og modellene er bygget opp på samme måte. Analysen viser at det å ha barn har en robust effekt på sannsynligheten for å flytte på grunn av andel etnisk norske, uavhengig av ulike modellutforminger, men den utvikler seg litt annerledes enn for betydningen av andel etniske *minoriteter*. Koeffisienten for det å ha barn starter her på et sterkere nivå enn for *minoritetsmotivet* (0,80 mot 0,71). Det å ha barn slår også gjennom sterkere når en tar hensyn til andre forutsetninger ved individ og husholdning (modell 2), men holder seg nesten stabil ved kontroll for områdevariabler (modell 3). Ved kontroll for oppfatninger om bosted og oppfatninger om det å bo i boligområder med etniske minoriteter (modell 4), svekkes så effekten igjen, og ender opp på å være omtrent det samme som i første modell og litt svakere enn modell 4 for *minoritetsmotivet*. Jeg tolker det som at tilbøyeligheten for å oppgi at for få etnisk norske var et flyttemotiv varierer mer mellom husholdningene etter sosialt status og holdninger, og at det påvirkes mer av variasjon mellom områdene i andel minoriteter og sosiale profil.

²³ Spørsmål 34.12. Se vedlegg for hele ordlyden.

Tabell 12. Flyttemotiv: majoritetsandel i området, logistisk regresjon. P = * <0,01, **<0,05, *<0,1. N 595.**

"For få med norsk bakgrunn i området"	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
	B	B	B	B
Egenskaper ved individ/husholdning				
Barn i husholdningen (ref.: uten barn)	0,80 *	1,12 *	1,09 *	0,84 *
Kjønn (ref.kat.: mann)		0,13	0,03	-0,19
Sivilstatus (ref.kat.: m/ partner)		0,23	0,20	0,19
Alder 35 år og over (ref.: under 35 år)		0,35	0,19	0,01
Utdanning 2009 (Ref: kun grunnskole)				
Videregående		-0,36	-0,39	-0,91
kort høyere utdanning		-1,23 *	-0,93 **	-1,19 **
lang høyere utdanning		-1,54 *	-1,02 ***	-1,42 ***
Husholdningsinntekt etter skatt 2009 (Ref: opptil 300 000 kr)				
300 001-600 000 kr		0,02	-0,24	-0,10
600 001-900 000 kr		-0,12	-0,09	-0,02
Over 900 000 kr		-1,00	-0,94	-1,79
Arbeidsledighetstrygd (ref.: nei)		1,11 ***	1,33 **	1,49 **
Leietaker (ref.: eier bolig)		-0,08	0,05	0,57
Egenskaper ved området				
Andel etniske minoriteter 2008			0,05 *	0,06 *
Endring i andel minoriteter 2000-2008			0,01	0,08 **
Gjennomsnittlig husholdningsinntekt 2009			0,00	0,00
Andel med høyere utdanning 2008			-0,05 ***	-0,03
Andel kommunale boliger 2008			0,05	0,13 **
Subjektive I: Oppfatninger om bosted				
Viktig å ha tilgang til tjenester som skole, butikker osv. i området				1,03 ***
Ikke behov for nær kontakt med naboer				0,31
Ikke noe imot boliger for rus/sosial/psykiatri				0,20
Positivt om området har kulturelt mangfold				-0,85
Positivt om naboene har samme inntektsnivå				1,75 **
Byr meg ikke om omdømmet				0,85
Mange områder i regionen oppfyller mine behov				-1,16 *
Subjektive II: Å bo i samme boligområde som innvandrere er...				
Positivt: berikende med ulike kulturer				-1,55
Verken pos. eller neg.: alle grupper har ulike personer				-1,83 *
Utfordrende pga. tradisjoner og livsstiler				2,34 *
Verken pos. eller neg.: knapt hatt kontakt med innvandrere i nabolaget				-0,41
<i>Konstantledd</i>	-2,52 *	-2,12 *	-5,56 **	-9,66 *
Nagelkerke	0,03	0,13	0,28	0,57
-2 Log likelihood	426,29	393,63	342,79	228,46

Tabellen viser at *andel* og *endring* i andel minoriteter har noe større betydning her enn for *minoritetsmotivet*, med statistisk signifikante koeffisienter på henholdsvis 0,06 og 0,08 i modell 4. Det henger kanskje sammen med at denne problemstillingen først blir aktuell når det er høy minoritetsandel og når det har vært raske endringer i befolknings sammensetningen. Dette er sannsynligvis ofte de samme områdene, jf. figur 4, og i en slik situasjon kan beboerne ha bekymret seg for at nabolag og skole mister stadig flere etnisk norske. Det at koeffisienten for *endring* er større enn koeffisienten for *andel* støtter ”nabolagsutviklingshypotesen” til Ellen (2000b) om at forventninger til framtidig utvikling kan ha mer å si en dagens situasjon.

Nagelkerke-verdien øker fra 0,03 i modell 1 til 0,57 modell 4. Det å ha barn alene forklarer altså ikke så veldig mye av variasjonen *majoritetsmotivet* heller, men jo flere variabler som tas inn, jo mer av variasjonen blir forklart. Det er særlig modell 4 som tar inn subjektive faktorer som øker forklaringskraften. Verdien ender på omtrent like høyt nivå som for analysen av *minoritetsmotivet*. Verdiene for -2 log likelihood synker for hver utvidelse av modellen, og det betyr også at mer og mer av variasjonen forklares med de variablene som er tatt inn.

BETYDNINGEN AV ANDRE FAKTORER

Analysen har hittil vist at det å ha barn øker sannsynligheten for å flytte på grunn av minoritets- eller majoritetsandelen i området. Dette er den viktigste delen av analysen fordi det eksplisitt bidrar til å undersøke de to første hypotesene. Jeg synes også det er interessant å kommentere hvordan andre forhold påvirker flyttemotivene, fordi det bidrar til å belyse hvor substansielt viktig det å ha barn er eller ikke er, og fordi det gir et mer nyansert bilde av hva som påvirker flyttemotivene. Derfor skal jeg nå kommentere de mest interessante av de andre uavhengige variablene i regresjonsanalysen.

HUSHOLDNINGSVARIABLER

Av faktorene på individ- og husholdningsnivå er det få faktorer som har signifikant effekt på utfallsvariabelen, men alder, utdanning og arbeidsledighetstrygd har noe å si. De som er over 35 år har større sannsynlighet for å oppgi minoritetsmotivet, men effekten er ikke signifikant etter kontroll for subjektive faktorer i modell 4 (tabell 10). Det kan bety at de yngre generelt ikke like lett flytter på grunn av andel etniske minoriteter, og at denne sammenhengen handler om at de har mer toleranse. For majoritetsmotivet er det ikke signifikant effekt av alder.

Høyere utdanning reduserer sannsynlighet for å oppgi minoritetsmotivet, men effekten reduseres og er ikke lenger signifikant i modell 3 og 4 (tabell 10). Effekten er derimot signifikant i alle modellene til majoritetsmotivet (tabell 12). Utdanning er som nevnt assosiert med mer tolerante holdninger over innvandrere, så det kan hende at de lettere føler seg hjemme der hvor det er høy minoritetsandel. En annen mer usikker tolkning er at de med høy utdanning gir mer politisk korrekte svar. Effekten av arbeidsledighetstrygd peker i samme retning som utdanningsvariabelen: det å motta arbeidsledighetstrygd øker sannsynligheten for å oppgi at det var for få etnisk norske i området (koeffisient på 1,49 i modell 4). De arbeidsledige har sannsynligvis lavere utdanningsnivå, og det kan være en effekt av holdninger som vises her også. Alternativt kan det være at de uten jobb tilbringer mer tid i nabolaget, og derfor har mer behov for et fellesskap med mennesker med samme kulturelle bakgrunn i området.

Inntekt gir ingen signifikant effekt. Hadde analysen målt flytting og ikke flyttemotiver hadde kanskje inntekt vist seg å spille en rolle, jf. andre studier av segregasjon. Schelling mente selveierskap var svært relevant for å forstå endringsprosesser i nabolag, men variabelen for disponeringsform blir ikke signifikant i verken tabell 10 eller 12. Det kan ha sammenheng med at selveie dominerer såpass sterkt i det norske boligmarkedet.

SOSIOØKONOMISKE EGENSKAPER VED OMRÅDENE

Av variablene på områdenivå som ikke handler om andel minoriteter, er det kun *andel med høyere utdanning* som gir en signifikant effekt på *minoritetsmotivet* (koeffisient på -0,09, tabell 10). Det er altså mindre sannsynlig å oppgi minoritetsandel som flyttemotiv hvis en flyttet fra et område med høyere utdanningsnivå. Utdanningsnivået i områdene gir større utslag enn av andel etniske minoriteter, og det er støtte til teoretiske perspektiver som legger vekt på sosiale forskjeller som en forklaring på segregasjon og majoritetens utflytting.

Effekten av utdanningsnivå er kun svakt signifikant i modell 3 for *majoritetsmotivet* (tabell 12). I den tabellen gir derimot andelen som leier kommunal bolig en signifikant økning i sannsynlighet (koeffisient på 0,13). Det er altså høyere sannsynlighet for å oppgi at lav majoritetsandel var et flyttemotiv, jo høyere andel kommunale boliger det er i området. Dette tyder på at sosial profil på områdene har stor betydning for trivsel. Det er noe overraskende at ikke gjennomsnittlig husholdningsinntekt gir noen effekt, men det kan forklares med at Norge har relativt små inntektsforskjeller.

HOLDNINGER OG ERFARINGER

I modell 4 inkluderes subjektive oppfatninger. Det nærmeste en kommer en variabel som måler generelle holdninger til innvandrere er i den første bolken, oppfatningen om at det er *positivt om området har kulturelt mangfold*. Denne er ikke signifikant, og det tyder på at ens grunnleggende verdier ikke er avgjørende for om en velger å flytte på grunn av andel minoriteter eller ikke. Oppfatningen om at det er *positivt om naboene har samme inntektsnivå* gir signifikant økt sannsynlighet for å oppgi majoritetsmotivet. Det at naboenes sosiale status øker sannsynligheten for å flytte på grunn av lav majoritetsandel, slår kanskje i hjel den dempende effekten av høyere utdanning i og med at områder med høy minoritetsandel har lavere utdannings- og inntektsnivå. Dette illustrer en slik motstridende dynamikk som jeg drøftet i teorikapittelet.

Den andre bolken med subjektive variabler handler om erfaringer med det å bo i et flerkulturelt område. Flere av disse har signifikant effekt, og det er ikke overraskende i og med at de angår utfallsvariabelen mer direkte. Mønsteret er ganske likt for de to ulike flyttemotivene (tabell 10 og 12). De som oppgir at det er utfordrende å bo i flerkulturelle nabolag på grunn av minoritetenes *tradisjoner og livsstiler*, har en tydelig økt sannsynlighet for å oppgi både minoritetsmotivet og majoritetsmotivet (koeffisient på henholdsvis 2,43 og 2,34). De som svarte nøytralt hadde på sin side redusert sannsynlighet for å oppgi de to flyttemotivene (-1,88 for minoritetsmotivet og -1,83 for majoritetsmotivet). Effekten av å ha positive oppfatninger om det å bo i et flerkulturelt nabolag var kun svakt signifikant for minoritetsmotivet, og kun svakt signifikant for majoritetsmotivet. Sistnevnte peker i samme retning som den førstnevnte, at positive oppfatninger om minoritetsbefolkningen ikke ”hjelper”, altså at folk foretrekker å flytte til områder med lavere minoritetsandel selv om de ikke har diskriminerende holdninger.

OPPSUMMERING

Resultatene jeg har presentert og analysert viser at jeg kan bekrefte den første og den andre hypotesen: Barnefamilier oppgir i større grad enn andre husholdninger både at andelen *etniske minoriteter* og at andelen *etnisk norske* var et viktig flyttemotiv. Grovt sett er det først og fremst store likhetstrekk i analysene av de to ulike flyttemotivene, men *minoritetsmotivet* får noe høyere skår, og *majoritetsmotivet* gir noe større forskjeller mellom husholdningstypene. Det er i krysstabellanalysen denne forskjellen vises best; ved at den relative forskjellen i svarmønstre mellom husholdningstypene er større. På spørsmål om betydningen av minoritetsandel var det 77 % flere av de *med* enn *uten* barn i desil 10 som hadde svart svært

viktig (31 % mot 17 %, tabell 9), mens på spørsmål om betydningen av majoritetsandel var det over dobbelt så mange som hadde svart det samme, 118 % flere av de *med* enn *uten* barn (26 % mot 12 %, tabell 11).

Fraværet av etnisk norske berører kanskje barnefamilier mer på grunn av et ønske om at barna skal ha tilgang på andre barn med samme bakgrunn. Det kan også tenkes å være fordi foreldrene samhandler mer med mennesker i lokalmiljøet enn de uten barn, og selv foretrekker at det er flere med norsk bakgrunn. Kvalitative studier i multietniske nabolag i Oslo viste at noe av det folk opplevde som negativt med at andre majoritetshusholdninger flyttet ut var at deler av deres sosiale nettverk forsvant (Vassenden, 2008).

Regresjonsanalysene viste at det å ha barn i husholdningen ga økt sannsynligheten for å oppgi at de to flyttemotivene var en svært viktig årsak til at de flyttet til et annet nabolag. Sammenhengen holdt seg stabil eller ble styrket da flere andre faktorer ble trukket inn i analysen. Ofte er det slik at effekten av en variabel svekkes med flere variabler fordi noe av det som fanges opp i den første begrensede modellen skyldes bakenforliggende variabler, men her er det motsatt. Det kan tolkes som at det er en klar årsakssammenheng mellom husholdningstype og tilbøyeligheten til å flytte på grunn av minoritetsandel, og dette er i tråd med studier av flytting (Ellen, 2000b).

Regresjonsanalysene viste videre at økt andel med høyere utdanning i området reduserte sannsynligheten for å oppgi minoritetsmotivet, og at denne effekten var sterkere enn effekten av økt andel etniske minoriteter. Andel og endring i andel minoriteter husholdningens sosiale posisjon påvirket *majoritetsmotivet* mest, og høyere utdanning hadde en dempende effekt kun på dette flyttemotivet.

Av de øvrige uavhengige variablene er de som viste effekten av holdninger og erfaringer også interessant. Variabelen som antydte generelle holdninger overfor minoriteter var ikke signifikant i noen av tabellene, og det tolket jeg som at grunnleggende verdier ikke påvirker tilbøyeligheten til å flytte på grunn av høy minoritetsandel. Det kan handle om at selv om en rent intellektuelt sett ikke har diskriminerende holdninger overfor mennesker med en annen kulturell bakgrunn, så foretrekkes boligområder der de fleste har samme bakgrunn som en selv. Det reflekterer kanskje den samme ambivalensen som Katz & Hass (1988) fant i studier i USA, der et tolerant verdisyn eksisterte parallelt med preferanser for boligområder dominert av hvite. Noe av det samme ambivalensen nevnte jeg fra Norge; at man på den ene

siden kan spore et ønske om mest mulig kulturell likhet, og på den andre siden toleranse for ulike gruppers kultur (Brochmann, Borchgrevink & Rogstad, 2002).

Årsakene bak misnøye med boligområdet på grunn av høy andel etniske minoriteter kan være veldig sammensatte. Det kan handle om å føle tap av sosialt fellesskap, frykt for kulturell dominans fra andre etniske grupper, en endret stedstilhørighet som følge av raske endringer i befolkningssammensetning, eller utfordringer i bomiljøet knyttet til kulturforskjeller og kommunikasjon. Kontaktteori kan tilsi at barnefamilier gjennom involvering i nærmiljø kommer mer i kontakt enn andre husholdninger, og at dette kan dempe negative holdninger, men det kan kanskje også synliggjøre forskjeller og motsetninger. Dette ble reflektert i svarmønsteret på de subjektive variablene (tabell 4 og 5), hvor barnefamilier hadde både de mest positive og de nest mest negative oppfatningene.

7. MINORITETSANDELEN I SKOLEN OG TERSKLER

Jeg åpnet oppgaven med å nevne historien om Erik Solheim som hadde innrømmet overfor media at han vurderte å flytte fra Grünerløkka på grunn av høy andel barn med innvandrerbakgrunn i den lokale skolen. Mediebildet de siste årene reflekterer at dette er et tema som stadig er stadig mer aktuelt. Studier fra USA viser at familier med barn i den offentlige skolen får økt utflytting ved økning i minoritetsandelen i nabolaget, og at majoritetsbefolkningen var mer misfornøyd med skolene enn minoritetsbefolkningen (Ellen, 2000b). Fra Norge har som nevnt en masteroppgave på lignende måte vist at etnisk norske husholdninger har høyere fraflytting enn minoritetsbefolkningen fra skolekretser med høy minoritetsandel (Sundell 2008). Dette berører både min tredje hypotese om minoritetsandelen i skolen som flyttemotiv, og den fjerde som handler om at det kan være en terskel der andel minoriteter overstiger en slags smerteterskel hos etnisk norske familier. Jeg tror at denne terskelen ligger lavere hos barnefamilier nettopp på grunn av bekymring i forhold til skolen. Gjennomsnittlig andel etniske minoriteter i befolkningen mellom 0 og 17 år er litt over 80 % i desil 10, og litt over 40 % i desil 1-9 i 2008²⁴, derfor kan de bli mer berørt.

I dette tredje analysekapittelet skal jeg undersøke betydningen av andel etniske minoriteter i skolen for flytting, og teste ut den tredje hypotesen om at minoritetsandel i skolen er viktigere enn minoritets- eller majoritetsandel i nabolaget. Prosedyren blir den samme som i forrige kapittel med krysstabellanalyse etterfulgt av logistisk regresjon. I tillegg skal jeg teste ut den fjerde hypotesen om at det eksisterer vippepunkter for de tre flyttemotivene. Er det slik at det er en terskel for hvor høy minoritetsandel kan være før den type flyttemotiver blir framtreende? Og er det forskjeller mellom husholdningstypene i hvor denne terskelen ligger?

SKOLEN SOM FLYTTEMOTIV

Ved å sammenligne krysstabellen i dette kapittelet med krysstabellene i det forrige kapittelet får jeg fram om sammensetningen i skolen er viktigere enn sammensetningen i boligområdet. Det er mer usikkert om jeg gjennom regresjonen klarer å undersøke den tredje hypotesen. Dersom det å ha barn gir en sterkere effekt på utfallsvariabelen *for høy andel etniske minoriteter i skolen*, enn på de to andre utfallsvariablene beviser ikke det så mye i og med at det er naturlig at barnefamilier er mer opptatt av dette. Regresjonsanalysen kan likevel gi

²⁴ Basert på registerdata fra Nodes-prosjektet/Statistisk sentralbyrå.

verdifull kunnskap fordi jeg får kontrollert for andre faktorer, og kan se hvordan effekten av å ha barn eventuelt endres gjennom utvidelser av modellen.

KRYSSABELLANALYSE

Krysstabellanalysen (tabell 13) viser at over en tredjedel (39 %) av barnefamiliene som hadde flyttet fra desil 10 oppga at skolen var en svært viktig årsak til at de flyttet fra området. Andelen blant de uten barn er betydelig lavere, og forskjellen mellom husholdningstypene er statistisk signifikante. Det er for så vidt enkelt å forklare – det er først og fremst personer med barn som er berørt av problemstillingen. Det interessante er at en god del av dem uten barn i husholdningen fra desil 10 (15 %) også oppgir at skolenes elevsammensetning var en svært viktig del av vurderingen da de flyttet. Jeg tror det kan henge sammen med at flere av disse husholdningene planlegger å få barn, eller tar høyde for at de får barn senere, og derfor har dette med som en del av flyttevurderingen.

Tabell 13. Flyttemotiv: andel etniske minoriteter i skolen, krysstabell. Andel som har svart de ulike alternativene. Kji-kvadrat-test: $p = 0,00$. N 597.

"For høy andel barn med innvandrerbakgrunn i skolen" ²⁵	Områdetype	Husholdningstype		Total
		Med barn	Uten barn	
Svært viktig	Desil 10	39,0	14,5	29,1
	Desil 1-9	7,5	2,3	5,1
	Total	24,3	8,2	17,4
Viktig	Desil 10	22,0	8,1	16,3
	Desil 1-9	8,8	2,3	5,8
	Total	15,8	5,1	11,2
Ikke særlig viktig	Desil 10	8,2	11,3	9,5
	Desil 1-9	11,3	9,1	10,3
	Total	9,6	10,2	9,9
Helt uviktig	Desil 10	12,1	16,9	14,1
	Desil 1-9	32,5	25,8	29,5
	Total	21,6	21,5	21,6
Ikke relevant	Desil 10	18,7	49,2	31,0
	Desil 1-9	40,0	60,6	49,3
	Total	28,7	55,1	40,0

Livssyklus-teorien ble i sin tid erstattet av livsløpsperspektivet fordi det førstnevnte hadde deterministiske premisser på den måten at boligkarrieren ble ansett for å være en lineær

²⁵ Spørsmål 34.13. Se vedlegg.

prosess som fulgte livshendelsene tett. Å sammenligne på tvers av husholdningstype i krysstabeller slik jeg har gjort her, kan derfor kritiseres. Respondentene deles inn i to vesensforskjellige grupper, men analysen viser at det ikke er et så vanntett skille mellom husholdninger med og uten barn ved at skole også er i fokus for en del av dem som ikke har barn.

Å flytte på grunn av minoritetsandelen i skolen kan handle om oppfatninger om at skoler med høy minoritetsandel gir dårligere forutsetninger for egne barns utvikling og læring (Birkelund et al. 2010). Det kan også handle om kulturelle preferanser, i form av et ønske om at barna skal gå på en skole der norsk kultur og norske tradisjoner står sterkt (Vassenden 2008). Et tredje perspektiv er at det handler om hvordan andel etniske minoriteter i skolen påvirker sosial trivsel i form av fellesskap, vennskap og fritidsaktiviteter (Kindt 2012). Jeg tror alle disse aspektene kan være relevant for å forklare at så mange av respondentene svarer at minoritetsandelen i skolen var en viktig årsak til at de flyttet fra boligområdet sitt.

REGRESJONSANALYSE

På neste side vises logistisk regresjon for betydningen av andel etniske minoriteter i skolen (tabell 14). I likhet med regresjonsanalysen for minoritets- og majoritetsmotivet brukes svaralternativet *svært viktig* som verdi på den avhengige variabelen. Modellene er bygget opp på samme måte med kun husholdningstype i modell 1, med andre egenskaper ved individ og husholdning i modell 2, egenskaper ved områdene i modell 3, og med subjektive faktorer i modell 4.

Denne regresjonsanalysen er ganske forutsigbar med hensyn til betydningen av det å ha barn. Det er naturlig at det å oppgi skolemotivet henger sammen med om man har barn eller ikke, og det vises ved at koeffisienten er signifikant i alle modellene. Den er også høyere enn i regresjonsanalysene av minoritets- og majoritetsmotivet, 1,57 mot henholdsvis 0,96 og 0,84 i modell 4. Økning i *andel* etniske minoriteter gir en signifikant effekt på 0,03 i modell 3 og 4, mens *endring* i andel etniske minoriteter gir ingen signifikant effekt her. Dette skiller skolemotivet fra de to andre flyttemotivene, som begge hadde signifikant effekt av endring i minoritetsandel, og den var dessuten større enn effekten av andelen i seg selv. En mulig området henger mer sammen med egne erfaringer fra området og at endring da kan ha mer betydning.

Tabell 14. Betydningen av andel etniske minoriteter i skolen, logistisk regresjon. P = * <0,01, **<0,05, *<0,1. N 595.**

"For høy andel barn med innvandrerbakgrunn i skolen"	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4
	B	B	B	B
Egenskaper ved individ/husholdning				
Barn i husholdningen (ref.: uten barn)	1,28 *	1,33 *	1,46 *	1,57 *
Kjønn (ref.kat.: mann)		0,03	0,01	-0,05
Sivilstatus (ref.kat.: m/ partner)		0,01	-0,03	0,06
Alder 35 år og over (ref.: under 35 år)		0,32	0,24	0,26
Utdanning 2009 (Ref: kun grunnskole)				
videregående		-0,14	0,01	-0,14
kort høyere utdanning		-0,80 ***	-0,33	-0,26
lang høyere utdanning		-1,03 **	-0,34	-0,05
Husholdningsinntekt etter skatt 2009 (Ref: opptil 300 000 kr)				
300 001-600 000 kr		0,70	0,52	0,95
600 001-900 000 kr		0,93 **	1,19 **	1,62 *
Over 900 000 kr		-0,27	0,19	0,50
Arbeidsledighetstrygd (ref.: nei)		0,48	0,66	0,60
Leietaker (ref.: eier bolig)		-0,61	-0,73	-0,64
Egenskaper ved området				
Andel etniske minoriteter 2008			0,04 **	0,04 **
Endring i andel minoriteter 2000-2008			0,01	0,03
Gjennomsnittlig husholdningsinntekt 2009			0,00	0,00
Andel med høyere utdanning 2008			-0,06 **	-0,06 **
Andel kommunale boliger 2008			-0,03	-0,01
Subjektive I: Påstander om bosted				
Viktig å ha tilgang til tjenester som skole, butikker osv. i området				0,52
Ikke behov for nær kontakt med naboer				0,03
Ikke noe imot boliger for rus/sosial/psykiatri				-20,09
Positivt om området har kulturelt mangfold				-0,90
Positivt om naboene har samme inntektsnivå				0,48
Bryr meg ikke om omdømmet				-0,55
Mange områder i regionen oppfyller mine behov				0,25
Subjektive II: Å bo i samme boligområde som innvandrere er...				
Positivt: berikende med ulike kulturer				-0,21
Verken pos. eller neg.: alle grupper har ulike personer				-0,96 **
Utfordrende pga. tradisjoner og livsstiler				1,90 *
Verken pos. eller neg.: knapt hatt kontakt med innvandrere i nabolaget				-1,37 ***
<i>Konstantledd</i>	-2,41 *	-2,69 *	-1,41	-2,17
Nagelkerke	0,08	0,15	0,36	0,53
-2 Log likelihood	523,57	496,90	404,82	324,00

tolkning av dette er at mange flytter før skolealder og at skolen vurderes ut fra situasjonen den dagen man vurderer å flytte, mens flyttemotivene knyttet til befolknings sammensetningen i

Modellene for flyttemotivet *for høy minoritetsandel i skolen* har i første modell litt høyere nagelkerke-verdi enn i analysene i forrige kapittel (0,08 mot 0,03). Det er ikke overraskende siden utfallsvariabelen selvfølgelig er mest relevant for de med barn. Med alle utvidelser av modellen ender verdien opp på et litt lavere nivå enn for regresjonsanalysene av de to andre flyttemotivene, 0,53 mot 0,58 og 0,59. Det er små forskjeller, men analysen forklarer tilsynelatende altså litt mindre av variasjonen i skolemotivet, i forhold til de to andre. Kanskje det kommer av at skole handler om mye annet enn det som fanges opp av de utvalgte variablene. Det kan for eksempel handle om andre typer holdninger og verdier enn de som spørreskjemaet fanger opp. Spørreskjemaet er primært orientert rundt nabolagsforhold og ikke skole.

BETYDNINGEN AV ANDRE FAKTORER

I tillegg til det å ha barn er det flere av de andre faktorene som også påvirker tilbøyeligheten til å flytte på grunn av høy minoritetsandel i skolen. I motsetning til de to andre flyttemotivene har husholdningens inntektsnivå betydning. Det er signifikant effekt for å ha 600 000-900 000 kr i netto husholdningsinntekt i forhold til de med under 300 000 i netto husholdningsinntekt (koeffisient på 1,62). SSB oppgir medianinntekt etter skatt til å være i overkant av 300 000 kr per person i Oslo og Akershus i 2011²⁶, og det betyr at husholdninger med noe over middels inntekt i større grad oppga at de flyttet på grunn av minoritetsandelen i skolen. Det kan kanskje komme av at sterkere kjøpekraft gjør det lettere å velge bort et boligområde på grunn av høy minoritetsandel i skolen.

På områdenivå er det i likhet med minoritetsmotivet en signifikant effekt av utdanningsnivået i boligområdet (0,06 i både modell 3 og 4). Koeffisienten er noe lavere enn for minoritetsmotivet, og det henger kanskje sammen med at behovet for kulturell likhet er sterkere enn behovet for sosial likhet i forhold til skole.

I den første bolken med subjektive variabler gir ingen av faktorene signifikant effekt. Det betyr at blant annet at oppfatningen at det er *positivt om området har kulturelt mangfold* ikke påvirker tilbøyeligheten til å ønske et område med lavere minoritetsandel i skolen. Det

²⁶ <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/inntgeo>. Lest 30.08.13

kan illustrere den samme ambivalensen mellom holdninger og preferanser i forhold til eget nærområde som jeg drøftet i forrige kapittel.

Den andre bolken med subjektive variabler viser at *erfaringer* med det å bo i flerkulturelle områder har betydning: den nøytrale oppfatningen *verken positivt eller negativt* – *alle grupper har ulike personer* demper skolemotivet (-0,96), mens negative oppfatninger om at det er utfordrende på grunn av minoritetenes *tradisjoner og livsstiler* øker tilbøyeligheten til å oppgi dette flyttemotivet (1,90). Jeg synes som sagt at det er å forvente at erfaringene har betydning, og det bekrefter også inntrykket av at det er personlige preferanser framfor verdisyn som betyr mest for flytteadferden. Positive oppfatninger har riktignok ikke signifikant effekt, og det henger kanskje sammen med at negative erfaringer betyr mer enn positive.

I forhold til de to andre regresjonsanalysene er det her ikke like høye verdier på koeffisientene i den andre bolken av subjektive oppfatninger. Det kan kanskje henge sammen med at behovet for at det er overvekt av etnisk norske elever i skolen handler mer om andre aspekter, for eksempel mer prinsipielle ønsker om at skolen skal være bærer av norsk kultur og at det skal være andre barn med samme bakgrunn. I den siste delen av dette siste analysekapittelet skal jeg undersøke hvor høy andel minoriteter som skal til før dette, og de to andre flyttemotivene slår ut.

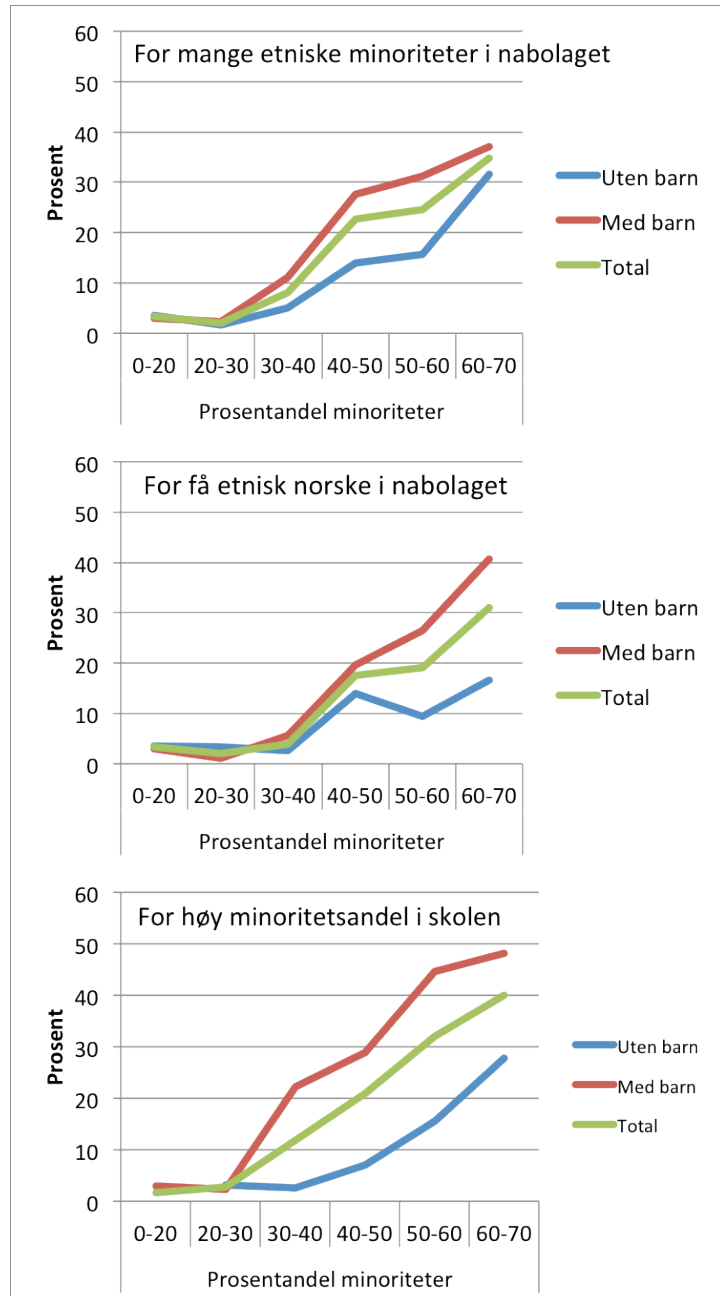
HVOR LIGGER TERSKELEN FOR ANDEL MINORITETER I BOLIGOMRÅDET?

Som beskrevet i kapittel 3 beskriver flere studier av segregasjon at sammenhengen mellom utflytting av majoritetshusholdninger og andel etniske minoriteter har en ikke-lineær form (Schelling, 1972; Andersson, 1998; Crowder, 2000). Forskningen antyder at det er et vippepunkt som genererer ytterligere segregasjon, i form av at utflyttingen av majoritetsbefolkningen tiltar når andelen minoriteter i nabolaget har nådd en viss størrelse. Schellings vippepunkt-teori kan ikke overføres direkte på studier av flyttemotiver, siden det er et annet type fenomen enn flyttemønstre. Det er likevel interessant å undersøke hvordan oppgitte flyttemotiver varierer med andelen minoriteter i områdene, fordi det kan antyde hvor en eventuell terskel befinner seg i Osloregionen. Hvor hver og en person sin terskel ligger vil variere mellom husholdninger, og sannsynligvis skiller barnefamilier seg fra de andre også her. Gjennom krysstabell og ANOVA-analyse undersøker jeg hvilken form sammenhengene i dataene har. Dette kan sees som en grov antydning av formen på sammenhenger; det er altså ikke en fullstendig analyse av ”tipping point”.

Figur 10 viser hvor stor andel som har svart at de ulike faktorene som handler om minoritetsandel var svært viktig. Framstillingen er basert på en krysstabellanalyse hvor jeg har differensiert svarmønsteret etter ulike nivåer av andel etniske minoriteter i boligområdet. Kjikvadrat-testen viste at det var signifikante forskjeller mellom gruppene i alle de tre figurene.

Figuren viser at andelen som totalt har svart at andel *etniske minoriteter* i boligområdet var svært viktig øker svakt opp til i underkant av ti prosent (8 %) i områder med 30-40 % minoriteter, for så å stige til nesten det tredobbelte (23 %) i områder med 40-50 % minoriteter. Deretter flater kurven ut med en fjerdedel totalt (25 %) ved 50-60 % minoriteter. I områdene med over 60 % minoriteter er det over en tredjedel (35 %) som har svart at minoritetsandelen var svært viktig årsak til å flytte fra området. Forskjellen mellom husholdningstyper er relativt stor i områder med 40-60 % minoriteter, men i områdene med aller høyest minoritetsandel reduseres forskjellene kraftig.

For spørsmålet om betydningen av andel *etnisk norske*

Figur 10. Terskel for flyttemotiv. Prosentandel som har oppgitt at faktoren var "svært viktig", etter minoritetsandel i boligområdet.

for flytting er andelen totalt halvparten så stor ved 30-40 % minoriteter (4 %), det er litt under en femtedel både ved 40-50 % og 50-60 % minoriteter i forrige boligområde, men andelen øker til nesten en tredjedel for de som har flyttet fra områder med 60-70 % minoriteter. Forskjellen mellom husholdningstyper er svært stor for de som har flyttet fra områdene med

høyest og nest høyest andel etniske minoriteter. Barnefamiliene får mye høyere skår enn de uten barn, og de uten barn har et ujevnt mønster med nedgang ved 50-60 % minoriteter, for så en økning ved 60-70 % minoriteter. Det er ingen utflating i forhold til betydningen av andel etnisk norske for husholdninger med barn, her er det en bratt stigning hele veien. Det er ikke så overraskende at dette spørsmålet får lavere skår ved lavere andel etniske minoriteter i og med at befolkningen med etnisk norsk bakgrunn da fortsatt vil utgjøre en stor majoritet.

For betydningen av andel *etniske minoriteter i skolen* for flytting stiger grafen for *total* jevnere og ender opp på høyest andel av de tre ulike spørsmålene. Andelen er rundt en tiendedel (12 %) blant de som har flyttet fra områder med 30-40% minoriteter, og andelen øker med omtrent 10 % for hver 10 prosentpoengs økning i andel minoriteter i boligområdet. I områder med 60-70 % minoriteter er andelen totalt 40 %. Forskjellen mellom husholdningstyper er stor hele veien, og det er naturlig siden punktet som nevnt er mest relevant for de med barn.

ER DET ET TYDELIG VIPPEPUNKT?

En annen måte å undersøke dette på er å sammenligne gjennomsnittlig skår på spørsmålet mellom områder med ulik andel minoriteter i boligområdet²⁷. Jeg har gjort dette og funnet lignende mønster som i figur 7, med antydninger til vippepunkt og flere terskler. En ANOVA-analyse av variasjonen i gjennomsnittlig skår mellom de ulike områdene, viser også statistisk signifikante forskjeller i svarmønsteret mellom nabolagene med ulike andeler minoriteter²⁸. En beregning av konfidensintervall rundt gjennomsnittene viste riktignok at verdiene er overlappende. Det er derfor mulig at variasjonsmønsteret i hvert fall delvis skyldes tilfeldig variasjon, og at det ikke er så bratte økninger reelt sett. Det kan også komme av høy standardfeil på grunn av at utvalget ikke er så stort. Jeg kan derfor ikke bekrefte min fjerde hypotese om at det er et vippepunkt i sammenhengen mellom andel minoriteter i boligområdene og flyttemotivene.

Det krever et mye større datamateriale og avanserte analyser for å bevise tydelige vippepunkt, men denne lille analysen viser noen interessante tendenser. Materialet antyder at minoritetsmotivet og majoritetsmotivet øker i omfang for både husholdninger med og uten barn, fra rundt 40-50 % etniske minoriteter i boligområdet. Videre at minoritetsandel i skolen

²⁷ Gjennomsnittlig svarverdi. Svaralternativer 1-5; svært viktig, viktig, ikke særlig viktig, helt uviktig og ikke relevant.

²⁸ F-test med p-verdi = 0,00 for alle tre spørsmål.

er et flyttemotiv for barnefamilier fra 30-40 % minoriteter i boligområdet, og at også husholdninger uten barn er opptatt av skolens minoritetsandel. Det illustrerer et mønster for bostedspreferanser hos majoritetsbefolkningen som grovt sett har likhetstrekk med studiene til Andersson (1998) og Crowder (2000). Andersson mente som sagt at det var en terskel i den svenske konteksten ved rundt 20 % og rundt 40-50 %, mens Crowders studie viste at det var terskler ved rundt 30 % og 60 % i den amerikanske konteksten. Schellings (1972) og Andersson resonerte med at den første økningen i utflytting er personer med diskriminerende holdninger, mens den andre økningen er personer som av andre årsaker ikke trives med at andelen kommer over et visst nivå. Resultatene mine viser at barnefamilier er tidligere ute med å oppgi at de flyttet på grunn av minoritetsandel i nabolag og skole, og jeg tror resonnetet kan nyanseres ytterligere ved å ta inn betydningen av husholdningssituasjon.

OPPSUMMERING

Analysene i dette kapitlet tyder på at jeg kan bekrefte den tredje hypotesen om at minoritetsandelen i skolen er et viktigere flyttemotiv enn minoritets- og majoritetsandelen i boligområdet. Krysstabellanalysen viste at 39 % av barnefamiliene som hadde flyttet fra desil 10 hadde oppgitt at minoritetsandelen i skolen var *svært viktig* (tabell 13). For husholdninger uten barn var andelen 15 %. Resultatene illustrerer at skolen er en utslagsgivende komponent i flytteevalueringer, og at personer uten barn også tar dette med i betraktningen. Regresjonsanalysen viste som forventet at det er sammenheng mellom det å ha barn og det å vektlegge minoritetsandelen i skolen i flytteevalueringen. Videre viste analysen at kun andel minoriteter og ikke endring i andel ga en effekt på sannsynligheten for å oppgi dette flyttemotivet.

Flere skoler i ytre og indre øst har som nevnt over 95 % minoritetspråklige elever, mens andelen minoriteter på områdenivå er rundt to tredjedeler på det høyeste. Samtidig har flere av skolene i ytre vest av Oslo under 10 % minoritetspråklige elever (Oslo kommune, 2012), mens laveste andel minoriteter på områdenivå i mine data fra 2008 er 7 %. Det gir inntrykk av at det er større kontrast mellom elevsammensetningen på ulike skoler enn befolkningssammensetningen i ulike boligområder. Store sosiale forskjeller mellom elevene kan dessuten være problematisk eller oppfattes som sådan. Skoler med en høy andel etniske minoriteter kan slite med ekstra utfordringer på grunn av dårligere språkferdigheter og ressurssvake familier som av ulike årsaker bidrar mindre til fellesskapet.

Analysen kan ikke bekrefte den fjerde hypotesen og vippepunkt mellom andel minoriteter og flyttemotiver, men resultatene antyder likevel noen interessante sammenhenger. Grafene i figur 10 viser for det første at minoritetsmotivet øker i omfang ved 40-50 % minoriteter i boligområdet, men mest for barnefamilier. Denne forskjellen mellom husholdningstypene nesten forsvinner for de som har flyttet fra områdene med høyest minoritetsandel. For det andre viser figuren at majoritetsmotivet tiltar på omtrent samme nivå som det forrige, men at det her er betydelig større forskjeller mellom husholdningstypene. For det tredje kommer det fram at skolemotivet ”vipper” tidligere enn de to andre for barnefamilier, og at andelen som har oppgitt dette flyttemotivet er totalt høyere enn for de to andre. Det kan tyde på at høy minoritetsandel i skolen bekymrer folk mer enn høy minoritetsandel eller lav majoritetsandel i nabolaget. Det kan også komme av at minoritetsandelen i skolen som sagt er langt høyere enn i boligområdet, og at det er det som reflekteres i dataene.

8. AVSLUTNING OG KONKLUSJON

Det ingen tvil om at Oslo er en segregert by og at skillelinjene i dag reflekterer både sosial og etnisk tilhørighet. Flyttemønsteret i Osloregionen tilsier at majoritetsbefolkningen velger bort boligområder med høy minoritetsandel, og dette ser ut til å forsterke bokonsentrasjonen av minoriteter i visse deler av byen. Denne oppgaven representerer en utforsking av mikroforhold – hvordan egenskaper ved husholdningen og boligområdet, inkludert skolen, påvirker husholdningers flyttemotiver. Jeg hadde en antakelse om at barnefamilier er mer sensitive overfor høy minoritetsandel i nærmiljøet sitt, og at denne gruppen spesielt er med på å opprettholde og eventuelt forsterke etnisk segregasjonen i Osloregionen. Dette har jeg undersøkt ved å analysere en spørreskjema-undersøkelse som handlet om hvordan etniske minoriteter i boligområde og skole påvirker flyttebeslutninger. I introduksjonen satte jeg opp to spørsmål: for det første lurte jeg på om det er forskjeller mellom majoritetshusholdninger *med* og *uten* barn i hvor stor grad andel etniske minoriteter i boligområdet er et flyttemotiv, og for det andre lurte jeg på om andel etniske minoriteter i den lokale skolen er et sentralt flyttemotiv hos majoritetsbefolkningen. Videre spesifiserte jeg tre ulike hypoteser hvor jeg skilte mellom flyttemotiver knyttet til minoritetsandelen i området, majoritetsandelen i området, og minoritetsandel i skolen. En fjerde hypotese var at det er et vippepunkt i sammenhengen mellom flyttemotivene og andelen minoriteter i boligområdet.

OPPGAVENS FUNN

Analysen min startet med en grov analyse av majoritetsbefolkningens flytting i Osloregionen (figur 8 og 9). Hovedfunnet var at etnisk norske barnefamilier i større grad enn andre husholdninger har netto tilflytting til Akershus-kommunene, og at barnefamiliene hadde netto fraflytting fra nesten samtlige av områdene med høyest minoritetsandel (desil 10). De uten barn har et jevnere fordelt flyttemønster over hele regionen. Dette viste at husholdningstypene i sin flytteadferd skilte seg fra hverandre ved at barnefamiliene så ut til å være mer sensitive over minoritetsandelen i områdene, og det la et grunnlag for den videre analysen av flyttemotiver.

HYPOTESE 1

H₁: Barnefamilier oppgir i større grad enn andre husholdninger at andelen *etniske minoriteter* var et viktig flyttemotiv.

Min første hypotese har blitt bekreftet gjennom både krysstabeller og regresjonsanalyse, og det er ingen tvil om at barnefamilier legger mer vekt på andel etniske minoriteter i flyttevurderingen sin enn andre husholdninger. Forskjellen mellom respondenter med og uten

barn i husholdningen var betydelige i områdene med høyest minoritetsandel (desil 10); blant barnefamilier var det 31 % og blant de andre var det 18 % som svarte at andel etniske minoriteter var *svært viktig* (tabell 9). Regresjonsanalysen viste at det å ha barn øker sannsynligheten for å oppgi dette flyttemotivet, og at effekten ble styrket når jeg tok hensyn til andre faktorer

HYPOTESE 2

H₂: Barnefamilier oppgir i større grad enn andre husholdninger at andelen *etniske norske* var et viktig flyttemotiv.

Min andre hypotese har også blitt bekreftet gjennom både krysstabeller og regresjonsanalyse, og analysen her hadde store likhetstrekk med analysen av minoritetsmotivet. Krysstabellen viste at forskjellen mellom respondenter med og uten barn også her var betydelige i områdene med høyest minoritetsandel (desil 10); blant barnefamilier var det 26 % og blant de andre var det 12 % som svarte at andel etniske minoriteter var *svært viktig* (tabell 11). Forskjellen i mellom husholdningstypene er faktisk noe større i på dette flyttemotivet enn det forrige, og regresjonsanalysen viste at tilbøyeligheten for å oppgi at for få etnisk norske var et flyttemotiv varierte mer mellom husholdningene etter sosialt status og holdninger, og at det ble mer påvirket av områdefaktorer som minoritetsandel og sosial profil.

HYPOTESE 3

H₃: Minoritetsandelen i skolen er et viktigere flyttemotiv enn minoritets- eller majoritetsandelen i boligområdet.

Den tredje hypotesen er blitt bekreftet i analysen. Krysstabellanalysen viste at 39 % av barnefamiliene som hadde flyttet fra desil 10 hadde oppgitt at minoritetsandelen i skolen var *svært viktig* (tabell 13). For husholdninger uten barn var andelen 15 %. Det er betydelig høyere blant barnefamiliene på dette spørsmålet enn for tilsvarende undergruppe på de to andre flyttemotivene. Samtidig er det omtrent like stor andel blant dem uten barn på dette flyttemotivet som på de to andre, selv om spørsmålet i utgangspunktet er mest relevant for barnefamilier. Resultatene illustrerer at skolen er en utslagsgivende komponent i flyttevurderinger, og at personer uten barn også tar dette med i betraktningen.

Jeg tror som nevnt det handler vel så mye om sosiale og kulturelle faktorer som skolerestater og språk. Skolen er ikke bare en utdanningsinstitusjon, men også en sosial institusjon som ivaretar hverdagen til barn, og skolen er ifølge Galster (2012) en del av nabolagets sosiale infrastruktur. De aller fleste barn går på nærskolen sin, så de to sfærene nabolag og skole flyter over i hverandre. De samme barna omgås ofte i boligområdet som på

skolen, og det gjelder nok i mange tilfeller foreldrene også. Området og skolen kan derfor sies å være to sider av samme sak, og det kan være at hensynet til skole også gir utslag i analysene av minoritets- og majoritetsmotivet.

HYPOTESE 4

H₄: Det er et vippepunkt i sammenhengen mellom andelen minoriteter i boligområdet og flyttemotiver relatert til minoritets- og majoritetsandel i området, og til minoritetsandel i skolen.

Analysen kan ikke bekrefte den fjerde hypotesen fordi det er for stor variasjon i dataene, men resultatene har grovt sett noen likhetstrekk med de sammenhengene som Schelling og andre har skissert. Flyttemotivet *for høy andel etniske minoriteter* øker i omfang ved 40-50 % minoriteter i boligområdet hos begge husholdningstyper, flyttemotivet *for få etnisk norske* tiltar på omtrent samme nivå for barnefamilier, mens flyttemotivet *for mange etniske minoriteter i skolen* slår ut ved 30-40 % andel minoriteter i boligområdet. Forskjellene mellom husholdningstypene er svært tydelig for majoritetsmotivet og skolemotivet. Resultatene aktualiserer en studie av vippepunkt i forhold til flytting i Osloregionen, og de taler for at husholdningssituasjon er et aspekt som kan ha stor betydning.

TEORETISK RELEVANS

Flyttemotivene som er avdekket i denne oppgaven er i tråd med konseptet hvit flukt, i form av at en betydelig andel av majoritetshusholdningene som hadde flyttet fra områder med høy minoritetsandel, eksplisitt oppga at minoritetsandelen var svært viktig for beslutningen om å flytte til et annet boligområde. Det at effekten av det å ha barn var like sterk når jeg tok hensyn til alle de andre faktorene i analysen, inkludert holdninger, kan bety at idéen om hvit flukt er spesielt relevant i forhold til barnefamiliene. Hvit flukt-begrepet blir likevel en forenklet fremstilling fordi den legger opp til et ensidig fokus på etnisitet eller hudfarge i forståelsen av segregasjon. Flyttevurderingene kan handle om mye mer enn diskriminering basert på etnisk bakgrunn, og dataene peker mot sammensatte årsaker. For eksempel ved at effekten av utdanningsnivå i områdene hadde omtrent tilsvarende effekt som minoritetsandel i området, på flere av flyttemotivene. Eller det at sosiale problemer ofte sammenfaller med høy andel etniske minoriteter, og dermed at en del av misnøyen knyttet til minoritetsandelen kanskje forsterkes på grunn av det, i form av at etniske minoriteter blir en proxy for ett ”dårlig” nabolag.

Analysen min er mer i samsvar med den mer nyanserte ideen om at segregasjon i seg selv genererer utflytting av majoritetshusholdninger, fordi det påvirker lokale institusjoner og

stedets sosiale og kulturelle miljø. Bekymring i forhold til skolesituasjonen, eller behov for å bo i et område hvor man føler at man passer inn, kan være vel så viktige forklaringer som fremmedfrykt og fordommer, selv om det helt klart diffuse skillelinjer mellom disse aspektene.

Analysen av vippepunkt i flyttemotivene antyder at Schellings modell for sammenhengen mellom flytting og befolkningssammensetning har relevans som et makroperspektiv på segregasjon. Schelling mente riktignok at minoritets- og majoritetsbefolkningen aldri kunne bo stabilt i blandede nabolag, og det tror jeg ikke er tilfelle. For nabolagene som kommer over ett visst nivå av minoritetsandel er kanskje massiv utflytting av majoriteten en relativt ureverserbar prosess i en periode, men det er mange områder som fungerer stabilt som flerkulturelle så lenge det er en viss andel med majoritetsbakgrunn.

Resultatene mine bekrefter også antakelsen i nabolagsutviklings-hypotesen, om at det å ha barn førte til høyere sannsynlighet for utflytting fra områder med høy minoritetsandel. Det å ha barn binder husholdningene til konteksten, men det medfører også at de tar langsiktige valg uten for mye usikkerhetsmomenter. I tråd med livsløpsperspektivet har analysen vist at husholdningssituasjonen er svært relevant for å forstå majoritetens flytteevalueringer.

OPPGAVENS OVERFØRBARHET OG BEGRENSNINGER

Mine funn er basert på et utvalg av personer mellom 25 og 50 år, personer som har flyttet fra boligområdet sitt, og flere andre utvalgs-kriterier. Det betyr at sammenligningen min mellom husholdninger med og uten barn kun er representativ for den populasjonen utvalget er trukket fra. Det at alle har flyttet kan bety at dette er husholdninger som er mer kritiske til boligområdet sitt enn de som har blitt boende. Hadde jeg hatt et bredere aldersspekter, kunne det også muligens påvirket resultatene. Andre begrensninger ved denne oppgaven er at jeg ikke har tatt hensyn til hvor respondentene flyttet til, det kunne vist om for eksempel flytterne fra desil 10 valgte områder med helt annerledes befolkningssammensetning, eller om de valgte områder med bare litt lavere minoritetsandel. Det at spørsmålene kun er stilt til majoritetsbefolkningen betyr dessuten at jeg ikke kan vite om barnefamilier med majoritetsbakgrunn skiller seg fra barnefamilier med minoritetsbakgrunn. Hvis det også er utbredt hos etnisk minoriteter å flytte på grunn av høy minoritetsandel, er som nevnt begrepet hvit flukt mindre treffende for å beskrive det som skjer.

Resultatene kan ha relevans utover mitt studieområde, for andre byer i Norge eller for byer i andre land, men kontekstuelle faktorer kan være avgjørende for hvor overførbare de er. Osloregionen har sterk sosioøkonomisk segregasjon i utgangspunktet, og det kan være et særegent trekk ved byen som ikke like vanlig andre steder. Samfunnets strukturer ellers vil også være relevant, og det er kanskje mest nærliggende å sammenligne seg med storbyer i andre land i Skandinavia.

POLITISKE IMPLIKASJONER

De lokale institusjonene i boligområder er arenaer for integrasjon, men blir tilsynelatende også kilder til segregasjon. Den norske skolen kan dermed illustrere et paradoks knyttet til velferdsstatens integrerende funksjon. Utgangspunktet er at velferdsstaten er bygget på en likhetstankegang, men den har fått nye utfordringer med en mer sammensatt befolkning. Segregasjon i nabolag og skole vanskeliggjør integrering ved at innvandrere og etterkommere etter innvandrere får dårligere muligheter til å lære språk og kultur. Majoritetsbefolkningen får samtidig lite kontakt med minoriteter, kan dermed lettere opprettholde fordommer og få mindre kulturforståelse. Dette kan være et problem for sosialt samhold i befolkningen, minoriteters muligheter på arbeidsmarkedet, og kan reproducere sosiale forskjeller mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen.

I Århus i Danmark har de i flere år drevet med bussing av minoritets elever som er svake i dansk, til skoler med overvekt av elever med dansk som morsmål. Undersøkelser blant dem som har ”blitt busset” viser at flertallet har hatt framgang i språket og trives sosialt med ordningen²⁹. I Norge har bussing av elever og justering av skolegrenser blitt foreslått for å dempe segregasjon i skolen³⁰. Med tanke på at bokonsentrasjonen av minoriteter er relativt sammenhengende i ytre øst og sør av Oslo, tror jeg justering av skolegrenser lokalt ikke kan påvirke segregasjonen i skolen noe særlig. Bussing er på sin side kanskje mer effektivt, men er et mer inngripende tiltak overfor elevene og det er omstridt politisk³¹: Prinsipper om at alle skal gå på nærskolen sin, og at alle elever skal behandles likt står mot mer pragmatiske

²⁹ <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Tvangsbusses-til-bedre-dansk-7278697.html#Uh7510DZJBE>. Lest 29.08.13

³⁰ <http://www.dagbladet.no/2010/08/31/nyheter/innenriks/politikk/integrering/13190830/>. Lest 29.08.13

³¹ <http://www.osloby.no/nyheter/Skal-Oslo-skolen-busse-elever-7290713.html#Uh76A-DZJBF>. Lest 29.08.13

holdninger om at bussing er ett av få virkemidler som faktisk kan ha en betydning for språkopplæring og integrering.

For familier som bekymrer seg for at det gir negative konsekvenser for barnet å gå på en skole med høy minoritetsandel, kan nok lett usikkerheten vippe mot valget om å flytte før skolestart, fordi man gjerne vil unngå å bryte opp senere. En historie fra media illustrerer at det kan være mulig å gjøre noe med usikkerhet ved å aktivt rekruttere majoritets elever til skolen. Rektoren ved en av skolene med lav andel majoritets elever i Oslo fortalte i nettavisen Osloby³² om at de aktivt hadde informert og reklamert for skolen til foreldrene med barn i de lokale barnehagene, og de opplevde da høyere majoritetsandel i første klasse enn tidligere år. Mediefokuset er ofte ensidig negativt i reportasjer om skolene og nabolagene med høy minoritetsandel, og dette kan nok påvirke husholdninger i deres flyttevurdering.

Områdeprogrammer er et eksempel på politiske tiltak som retter seg mot majoritetens rolle. Slike prosjekter består gjerne i oppgradering av de fysiske omgivelsene og ekstra ressurser til sosial infrastruktur, og målsetningen er både å bedre levekårene til de som bor i et område, men også å gjøre områder med konsentrasjon av minoriteter mer attraktive for majoritetsbefolkningen (Andersen, 2008). Groruddalssatsningen og Områdeprogrammet for Oslo indre øst er eksempler på dette i Oslo. I min analyse har det kommet fram at omdømme, vedlikehold, kriminalitet og sosiale problemer var viktige årsaker til at både husholdninger med og uten barn flyttet, og det bekrefter at slike satsningsprogrammer kan være et viktig virkemiddel.

På mer overordnet nivå er velferdsstatens utjevne og integrerende funksjon viktig. Jeg tror samfunnets generelle nivå av sosial ulikhet kan ha betydelig innvirkning på hvordan majoritetshusholdninger velger å respondere på flerkulturelle nabolag. Dette er avgjørende for hvor sterk den sosioøkonomiske segregasjonen er, og for hvor store sosiale forskjeller det er mellom majoritet og minoritet, i og med at innvandrerbefolkningen gjennomsnittlig ligger lavere i lønns hierarkiet. En sterk velferdsstat og en sammenpresset lønnsstruktur kan bidra til å dempe sosiale forskjeller og dermed segregasjon. Det politiske og kulturelle klimaet i samfunnet vil også ha betydning for hvor sterk segregasjonen er. Både i forhold til diskriminering av minoriteter, minoriteters behov for å bo i minoritetsdominerte boligområder, og i forhold til majoritetsgruppens toleranse for å bo i flerkulturelle boligområder.

³² <http://www.osloby.no/nyheter/Rektor-rekrutterer-Aelever-i-barnehagen-7032637.html>. Lest 29.08.13

VIDERE FORSKNING

Analysen i denne oppgaven gir mer kunnskap om et felt som det er forsket relativt lite på kvantitativt. Samtidig har oppgaven kun skrapet overflaten av et komplekst felt, og den er langt unna å gi noen uttømmende svar på hva som gjør at majoritetshusholdninger med barn har de preferansene analysen har avdekket. Ett prosjekt kan gi en begrenset bidrag, og alle analytiske design har sine begrensninger. Selv sitter jeg igjen med flere spørsmål rundt hva det er ved etnisk befolkningssammensetning som gjør at etnisk norske velger å flytte. En sammenligning av de som flytter med de som blir boende i flerkulturelle nabolag kunne gitt en bedre forståelse av hva som gjør at en del majoritetshusholdninger flytter på grunn av minoritetsandelen. Har de som flytter andre holdninger til eller erfaringer med etniske minoriteter i utgangspunktet, eller er de mer opptatt av å bo i et boligområde med godt omdømme?

Det hadde også vært interessant å undersøke områdene som ligger i mellomsjiktet mellom de ”blendahvite” nabolagene i vest og nabolagene med høyest minoritetsandel. Hvordan er dynamikken i områder med en minoritetsandel rundt gjennomsnittet framfor over halvparten eller langt under snittet? Videre kunne det vært interessant å undersøke betydningen av botid hos etniske minoriteter, og om det først og fremst er områder med minoritetsgrupper som har bodd kort tid i Norge som har mest utflytting av etnisk norske. Språk er et grunnlag for bedre kommunikasjon i nabolaget og for eksempel i samhandlingen mellom elever og foreldre på skolen. Jeg tror det er en forenkling å koke alt ned til skolerresultater og språkutvikling. Temperaturen i diskusjoner av for eksempel bruk av hijab kan tyde på at noe så konkret som klesstil utfordrer toleransen overfor andre grupper. Det norske samfunnet er preget av et likhetsideal, men det gjør kanskje at kulturell ulikhet oppleves mer problematisk.

FRA NABOLAG TIL BYNIVÅ?

Flyttemotivene jeg har avdekket her er ikke nødvendigvis en negativ reaksjon på et flerkulturelt bysamfunn, men en respons på at majoriteten får sin posisjon utfordret på nabolagsnivå. Erik Solheim-historien illustrerer paradokset at selv de som kanskje har de mest liberale holdningene i forhold til et flerkulturelt samfunn opplever det som svært problematisk å bli etnisk minoritet i eget boligområde eller på skolen. Samtidig kan slike vurderinger variere etter ulike forestillinger om hva slags nærmiljø som skal ramme inn en god barndom. Familier som velger et urbant liv i byen har kanskje generelt mer toleranse for annerledeshet og mangfold, mens familier som velger hus og hage i forstaden kanskje foretrekker mer

homogene omgivelser. Bosettingsmønsteret i Osloregionen i dag viser at det primært er forstedene innenfor bygrensen i øst og sør som har høyest minoritetsandel, og mitt inntrykk er at det er derfor mange barnefamilier velger forstedene i Akershus. En annen del av bildet er at villastrøkene i vest består som homogene eksklusive etnisk norske bomiljøer, og at enkelte områder i indre øst består som de minst attraktive stedene å bo for etnisk norske barnefamilier. Dette med å ha barn eller ikke er samtidig en nyanse i det store bildet. Det store bildet er at majoriteten unnviker områder med høy andel etniske minoriteter, og innenfor dette har jeg avdekket av de med barn skiller seg litt ut ved å være enda mer sensitive.

Noen områder vil kanskje alltid fungere som overgangssoner for nyankomne innvandrere, i tråd med Chicagoskolens bymodell, mens andre områder lettere kan stabilisere seg med en god blanding mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen. Det at utdanningsnivå i områdene har stor innvirkning på flyttemotivene, gir grunnlag for optimisme i og med at etniske minoriteter i Norge er overrepresentert i høyere utdanning. Samtidig er det fare for at øst-vest skillet i Oslo kan gjøre at retningen er vanskelig å snu, og at en lignende dynamikk som skjer på nabolagsnivå kan utspille seg på regionalt nivå. Det er kanskje allerede det som skjer ved at majoritetshusholdninger flytter fra Oslo til omegnskommunene i Akershus.

LITTERATURLISTE

- Akershus fylkeskommune. (2012). Akershusstatistikk 1/2012 Folketall og demografi *Akershusstatistikk* (Vol. 1/2012): Akershus fylkeskommune.
- Alghasi, Sharam, Eide, Elisabeth, & Eriksen, Thomas Hylland. (2012). *Den Globale drabantbyen : Groruddalen og det nye Norge*. [Oslo]: Cappelen Damm akademisk.
- Andersen, Hans Skifter. (2008). Why do residents want to leave deprived neighbourhoods? The importance of residents' subjective evaluations of their neighbourhood and its reputation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 23(2), 79-101. doi: 10.2307/41107416
- Andersson, Roger. (1998). Socio-spatial Dynamics: Ethnic Divisions of Mobility and Housing in post-Palme Sweden. *Urban Studies*, 35(3), 397-428. doi: 10.1080/0042098984835
- Barstad, Anders, Havnen, Eli, Skarøhamar, Torbjørn, & Sørli, Kjetil. (2006). Levekår og flyttemønstre i Oslo indre øst *Rapporter 2006/15*. Oslo - Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Barth, Fredrik. (1969). *Ethnic groups and boundaries : the social organization of culture difference*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Birkelund, Gunn Elisabeth, Hermansen, Are Skeie, & Evensen, Øystein. (2010). Skolesegregering – et problem? Elevsammensetning, frafall og karakterer i Oslo-skolen. Oslo: Oslo kommune og Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Birkelund, Gunn Elisabeth, & Mastekaasa, Arne. (2009). *Integrert? : innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Oslo: Abstrakt forl.
- Blom, Svein. (2002). Innvandrenes bosettingsmønster i Oslo *Sosiale og økonomiske studier 107*. Oslo – Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, Svein. (2012a). Holdninger til innvandrere og innvandring 2012 *Rapporter 2012/41* (pp. 73). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, Svein. (2012b). Innvandreres bostedspreferanser - årsak til innvandretett bosetting? *Rapporter 44/2012*. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, Svein, & Henriksen, Kristin. (2008). Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006 *Rapporter 2008/5*. Oslo–Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Bragen, Mari Stokke. (2013). *Barnefamiliers flytting fra Groruddalen – hva betyr skole?*. Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier. Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo. Masteroppgave.
- Brattbakk, Ingar, & Hansen, Thorbjørn. (2004). Post-war large housing estates in Norway – Well-kept residential areas still stigmatised? *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(3), 311-332. doi: 10.1007/s10901-004-0697-9
- Brochmann, Grete. (2006). *Hva er innvandring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Brochmann, Grete, Borchgrevink, Tordis, & Rogstad, Jon. (2002). *Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge*. Gjøvik: Gyldendal.
- Brubaker, Roger. (2002). Ethnicity Without Groups. *Archives Européennes de Sociologie*, X(2), 163-189.
- Brubaker, Roger. (2003). Neither Individualism nor 'Groupism': A Reply to Craig Calhoun. *Ethnicities*, 3(4), 553-557. doi: 10.1177/1468796803003004006
- Bråmås, Åsa. (2006). 'White Flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990-2000. *Urban Studies*, 43(7), 1127-1146. doi: 10.1080/00420980500406736

- Butler, Tim, & Hamnett, Chris. (2012). Social geographic interpretations of housing space. In D. Clapham, W. A. V. Clark & K. Gibb (Eds.), *The SAGE handbook of housing studies* (pp. 147-162). Thousand Oaks, Calif.: SAGE.
- Cadwallader, Martin. (1989). A conceptual framework for analysing migration behaviour in the developed world. *Progress in Human Geography*, 13(4), 494-511. doi: 10.1177/030913258901300402
- Clark, William, Deurloo, Marinus, & Dieleman, Frans. (2006). Residential Mobility and Neighbourhood Outcomes. *Housing Studies*, 21(3), 323-342. doi: 10.1080/02673030600585946
- Crowder, Kyle. (2000). The Racial Context of White Mobility: An Individual-Level Assessment of the White Flight Hypothesis. *Social Science Research*, 29(2), 223-257. doi: <http://dx.doi.org/10.1006/ssre.1999.0668>
- Crowder, Kyle, Hall, Matthew, & Tolnay, Stewart E. (2011). Neighborhood Immigration and Native Out-Migration. *American Sociological Review*, 76(1), 25-47. doi: 10.1177/0003122410396197
- Dieleman, Frans M., & Clark, William. A. V. (1996). *Households and housing: Choice and outcomes in the housing market*. New Brunswick: Center for Urban Policy Research.
- Ellen, Ingrid Gould. (2000a). *Sharing America's neighborhoods. The prospects for stable racial integration*. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press.
- Ellen, Ingrid Gould. (2000b). Race-based Neighbourhood Projection: A Proposed Framework for Understanding New Data on Racial Integration. *Urban Studies*, 37(9), 1513-1533. doi: 10.1080/00420980020080241
- Eriksen, Thomas Hylland. (2002). *Ethnicity and nationalism*. London: Pluto Press.
- Eriksen, Thomas Hylland. (2004). Place, kinship and the case for non-ethnic nations. *Nations and Nationalism*, 10(1-2), 49-62. doi: 10.1111/j.1354-5078.2004.00154.x
- Feijten, Peteke, & Mulder, Clara H. (2002). The Timing of Household Events and Housing Events in the Netherlands: A Longitudinal Perspective. *Housing Studies*, 17(5), 773-792. doi: 10.1080/0267303022000009808
- Feijten, Peteke, & van Ham, Maarten. (2009). Neighbourhood Change... Reason to Leave? *Urban Studies*, 46(10), 2103-2122. doi: 10.1177/0042098009339430
- Frønes, Ivar. (2010). Hvor mange fattige barn finnes det i Norge? Om kategorisering, operasjonalisering, og dets betydning for politisk og sosiologisk forståelse. In D. Album, M. N. Hansen & K. Widerberg (Eds.), *Metodene våre : eksempler fra samfunnsvitenskapelig forskning* (pp. 33-46). Oslo: Universitetsforl.
- Galster, George. (2012). Ch. 5. Neighborhoods and their role in creating and changing housing. In D. F. Clapman, W. A. V. Clark & K. Gibb (Eds.), *The SAGE Handbook of Housing Studies* (pp. 84-111). Los Angeles: SAGE.
- Gullestad, Marianne. (2002). *Det norske sett med nye øyne: kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holme, Idar Magne, & Solvang, Bernt Krohn. (1991). *Metodevalg og metodebruk*. [Oslo]: TANO.
- Katz, Irwin, & Hass, R. Glen. (1988). Racial ambivalence and American value conflict: Correlational and priming studies of dual cognitive structures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 893-905. doi: 10.1037/0022-3514.55.6.893
- Kearns, Ade, & Michael, Parkinson. (2001). The Significance of Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2103-2110.
- Kindt, Marianne Takvam. (2012). *Kampen om Groruddalens rykte: en narrativ analyse av flyttevalg*. Universitetet i Oslo, Oslo. Masteroppgave.
- Kjeldstadli, Knut. (1996). Den delte byen. Sosiogeografiens historie i Oslo. *Plan*(3), 5-12.

- Knox, Paul L., & Pinch, Steven. (2010). *Urban social geography : an introduction*. Harlow: Prentice Hall.
- Lee, Barrett A., Oropesa, R. S., & Kanan, James W. (1994). Neighborhood Context and Residential Mobility. *Demography*, 31(2), 249-270. doi: 10.2307/2061885
- Lynnebakke, Britt, & Fangen, Katrine. (2011). Tre oppfatninger av norskhet: Opphav, kulturell praksis og statsborgerskap. *Sosiologi idag*, 41(3-4/2011), 133-155.
- Maclennan, Duncan. (2012). Ch. 1. Understanding housing markets: Real progress or stalled agendas. In D. F. Clapman, W. A. V. Clark & K. Gibb (Eds.), *The SAGE Handbook of Housing Studies* (pp. 5-26). Los Angeles: SAGE.
- Morken, Ivar. (2012). Valg av ungdomsskole i Groruddalen. In S. Alghasi, E. Eide & T. H. Eriksen (Eds.), *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge* (pp. 90-104). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Mulder, Clara H., & Lauster, Nathanael T. (2010). Housing and Family: An Introduction. *Housing Studies*, 25(4), 433-440. doi: 10.1080/02673031003771109
- Mulder, Clara H., & Hooimeijer, Pieter. (1999). Residential Relocations in the Life Course. In L. G. Wissen & P. Dykstra (Eds.), *Population Issues* (pp. 159-186): Springer Netherlands.
- Oslo kommune. (2012). Statistisk årbok for 2012. Oslo: Oslo kommune. Utviklings- og kompetanseetaten.
- Pedersen, Hilde Eirin. (2012). Undesøkelse om ditt nabolag. Dokumentasjonsrapport (ikke publisert). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Rossi, Peter H. (1955). *Why families move : a study in the social psychology of urban residential mobility*. Glencoe, Ill.: Free Press.
- Rowntree, Derek. (2000). *Statistics without tears: an introduction for non-mathematicians*. London: Penguin.
- Rysst, Mari. (2012). "Lyden av hudfarge" blant barn i Groruddalen. In S. Alghasi, E. Eide & T. H. Eriksen (Eds.), *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge* (1st ed., pp. 74-89): Cappelen Damm.
- Saunders, Peter. (1981). *Social theory and the urban question*. London: Hutchinson.
- Schelling, Thomas C. (1971). Dynamic models of segregation. *Journal of mathematical Sociology*, 1, 143-186.
- Schelling, Thomas C. (1972). A process of residential segregation: neighbourhood tipping. In A. H. Pascal (Ed.), *Racial discrimination in economic life* (pp. 157-185). Lexington, Mass.
- Skog, Ole-Jørgen. (2010). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal.
- Stambøl, Lasse Sigbjørn. (2013). Flytting til og fra Oslos bydeler *Rapporter* (Vol. 11). Oslo - Konsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Strömpl, Judit, Kaldur, Kristjan, & Markina, Anna. (2012). Ch. 4. Pathways in education. In K. Fangen, T. Johansson & N. Hammarén (Eds.), *Young migrants : exclusion and belonging in Europe* (pp. VIII, 223 s. : ill.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sundell, Therese. (2008). *"Hvit flukt" blant norske barnefamilier i Oslo? En kvantitativ studie*. (MA), Universitetet i Oslo, Oslo. Masteroppgave.
- Sykes, Brooke. (2011). *Spatial Order and Social Position: Neighbourhoods, Schools and Educational Inequality*. (PhD), University of Amsterdam, Amsterdam. Retrieved from <http://books.google.no/books?id=nvbWZwEACAAJ>
- Søholt, Susanne. (2001). Oppvekst i to multietniske boliområder i Oslo. Utviklingsprogrammet for flerkulturelle bomiljø *Prosjektrapport 313*. Oslo: Norges byggforskningssinstitutt.

- Trumberg, Anders. (2011). *Den delade skolan: segregationsprocesser i det svenska skolsystemet*. (PhD), Örebro universitet, Örebro.
- Tufte, Per Arne. (2000). En intuitiv innføring i logistisk regresjon *Arbeidsnotat nr. 8-2000*. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Turner, Lena Magnusson, & Wessel, Terje. (2013). Upwards, Outwards and Westwards: Relocation of Ethnic Minority Groups in the Oslo Region. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 95(1), 1-16. doi: 10.1111/geob.12006
- Tvedt, Knut Are, Johansen, Bente Buer, Reisegg, Øyvind, Bryhn, Rolf, & Olsen, Ove. (2010). *Oslo byleksikon*. Oslo: Kunnskapsforl.
- van Ham, M., & Clark, W. A. V. (2009). Neighbourhood mobility in context: household moves and changing neighbourhoods in the Netherlands. *Environment and Planning A*, 41(6), 1442-1459.
- van Ham, M., & Feijten, P. (2008). Who wants to leave the neighbourhood? The effect of being different from the neighbourhood population on wishes to move. *Environment and Planning A*, 40(5), 1151-1170.
- van Ham, Maarten. (2012). Ch. 3. Housing behaviour. In D. F. Clapman, W. A. V. Clark & K. Gibb (Eds.), *The SAGE Handbook of Housing Studies* (pp. 47-65). Los Angeles: SAGE.
- Vassenden, Anders. (2008). *Flerkulturelle forståelsesformer: en studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder* (Vol. nr. 102). Oslo: Unipub.
- Wessel, Terje. (1997). Boligsegregasjon. En drøfting av underliggende prosesser. *Prosjektrapport 220*. Oslo: Byggforsk.
- Wessel, Terje. (2009). Does diversity in urban space enhance intergroup contact and tolerance? *Geografiska Annaler*, 91(1), 5-17.
- Wessel, Terje. (2011). Economic Change and Rising Income Inequality in the Oslo Region: The Importance of Knowledge-Intensive Business Services. *Regional Studies*, 1-13. doi: 10.1080/00343404.2011.600301
- Wessel, Terje, & Søholt, Susanne. (2010). Contextualising ethnic residential segregation in Norway. In R. Andersson, H. Dhalmann, E. Holmqvist, T. M. Kauppinen, L. Magnusson Turner, H. Skifter-Andersen, S. Søholt, M. Vaattovaara, K. Vilkkama, T. Wessel & S. Yousfi (Eds.), *Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states* (pp. 127-191). Helsinki: Departement of geosciences and geography C2. University of Helsinki.
- Woldoff, Rachael A. (2011). *White flight/black flight : the dynamics of racial change in an American neighborhood*. Ithaca: Cornell University Press.

VEDLEGG

SPØRSMÅL FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Datamaterialet er hentet fra en spørreundersøkelse på 16 sider³³. Jeg presenterer her alle spørsmålene fra den som er brukt i min oppgave, slik at lesere av oppgaven kan se eksakt ordlyd på spørsmål. De er nummerert som i originalen. Underpunkter som jeg ikke har brukt er utelatt.

SPØRSMÅL 1 – SIVILSTATUS

”Jeg har ingen ektefelle/partner/samboer” (Spørsmål om botid i Osloregionen hvor sivilstatus kommer fram i underpunkt)

SPØRSMÅL 3 - DISPONERINGSFORM

”Hva slags eier- eller leierforhold har du til boligen du bor i?

- Eier (selveier/gjennom borettslag)
- Leier (av annen leieboer (fremleie)/av privat utleier/av kommune eller stat)
- Annet”

SPØRSMÅL 11 – OPPFATNINGER OM BOSTED

”Nedenfor følger noen påstander om bolig og bosted. Hvor enig eller uenig er du i disse påstandene?

- b) Det er viktig å ha tilgang til tjenester som skoler, eldrecenter, dagligvarebutikker osv i boligområdet
- d) Jeg har ikke behov for nær kontakt med naboene mine. Det holder at vi hilser på hverandre når vi møtes
- e) Jeg har ikke noe imot at det er bolig for mennesker med særskilte behov i mitt boligområde (f.eks. psykiatri, rus eller sosiale problemer)
- g) Det er positivt om naboene har omtrent samme inntektsnivå som meg
- h) Det er positivt om området består av en blanding av mennesker med ulik etnisk/kulturell bakgrunn
- k) Jeg bryr meg ikke om hva slags omdømme området mitt har
- m) Det finnes mange områder i Oslo og Akershus som oppfyller mine behov og ønsker”

Svaralternativer: ”Helt enig, Ganske enig, Ingen oppfatning, Ganske uenig, Helt uenig”

³³ ”Undersøkelse om ditt nabolag ”. Utført på oppdrag fra NODES-prosjektet/Universitetet i Oslo av Statistisk sentralbyrå.

SPØRSMÅL 26 – OPPFATNINGER OM Å BO I SAMME BOLIGOMRÅDE SOM ETNISKE MINORITETER

”Basert på dine erfaringer med å bo i boligområde med innvandrere, hvor enig eller uenig er du i følgende påstander: Å bo i samme boligområde som innvandrere er...

- a) ...positivt fordi det er spennende og berikende å møte ulike kulturer.
- d) ...verken positivt eller negativt – alle etniske grupper har både hyggelige og vanskelige personer.
- e) ...verken positivt eller negativt – jeg har knapt hatt kontakt med innvandrere i boligområdet mitt
- g) ...utfordrende fordi tradisjoner og livsstiler er ulike (barneoppdragelse, døgnrytme, matlaging og støynivå)”

Svaralternativer: ”Helt enig, Ganske enig, Verken enig eller uenig, Ganske uenig, Helt uenig”

SPØRSMÅL 27 – FLYTTING

”Har du flyttet i løpet av de siste to årene?

- Ja, til en annen bolig i et annet boligområde
- Ja, til en bolig i samme boligområde -> Gå til spørsmål 39
- Nei -> Gå til spørsmål 39”

SPØRSMÅL 33 – ÅRSÅK FLYTTING FRA FORRIGE BOLIG

”Hvorfor flyttet du fra den forrige boligen din? Flere svar er mulig.

- Jeg flyttet fra foreldrehjemmet
- Jeg flyttet sammen med min partner
- Jeg ble separert/skilt
- Jeg flyttet inn hos andre slektninger
- Leiekontrakten ble sagt opp og jeg ble tvunget til å flytte
- Min forrige bolig hadde feil størrelse (f.eks. for stor eller for liten)
- Jeg ville bo i en annen boligtype (f.eks. enebolig i stedet for leilighet)
- Jeg ville endre eier- eller leieforholdene til boligen (f.eks. eie i stedet for å leie, eller motsatt)
- Boligutgiftene i min forrige bolig var for høye
- Boligstandarden i min forrige bolig var for dårlig
- Jeg flyttet for å komme nærmere jobben eller skolen min
- Jeg flyttet for å komme nærmere slekt, venner og/eller hjemsted
- Jeg ville bo i et annet boligområde
- Annet”

SPØRSMÅL 34 – ÅRSÅK FLYTTING FRA FORRIGE BOLIGOMRÅDE

”Hvor viktig mener du de følgende årsakene var til at du flyttet fra ditt forrige boligområde?
Sett kun ett kryss for hver linje.

1. Jeg fant ikke en passende bolig i mitt gamle boligområde
2. Boligutgiftene var for høye i mitt gamle boligområde
3. Mitt gamle boligområde lå for langt fra jobb eller skole
4. Kollektivtransporten (buss, trikk, t-bane, tog) var ikke bra nok i mitt gamle boligområde
5. Det kommersielle tilbudet (f.eks. dagligvarebutikker, etc.) i mitt gamle boligområde var ikke bra nok
6. Jeg savnet et godt fritidstilbud i mitt gamle boligområde
7. Det var ikke nok grøntområder /parker/natur i eller nært mitt gamle boligområde
8. Oppvekstmiljøet for barn var ikke godt nok i mitt gamle boligområde
9. Jeg kjente ingen i mitt gamle boligområde
10. Det bodde for mange innvandrere eller etniske minoriteter i mitt gamle boligområde
11. Det bodde for få innvandrere eller etniske minoriteter i mitt gamle boligområde
12. Det bodde for få med norsk bakgrunn i mitt gamle boligområde
13. Det var for høy andel barn med innvandrerbakgrunn i skolen i mitt gamle boligområde
14. Det var for mye sosiale problemer i mitt gamle boligområde
15. Jeg følte meg ikke trygg i mitt gamle boligområde
16. Mitt gamle boligområde var ikke tilstrekkelig rent eller godt vedlikeholdt
17. Jeg likte ikke arkitekturen og bygningsmiljøet i mitt gamle boligområde
18. Mitt gamle boligområde hadde dårlig omdømme”

Svaralternativer: ”svært viktig, viktig, ikke særlig viktig, helt uviktig, ikke relevant”

SPØRSMÅL 35: VIKTIGSTE ÅRSÅK TIL FLYTTING FRA BOLIGOMRÅDET

”Vennligst ranger de fire forholdene 1)-18) i spørsmål 34 som hadde størst betydning for beslutningen din om å flytte fra ditt forrige boligområde. Angi tall.

- ...størst betydning”

SPØRSMÅL 42 – HUSHOLDNINGSTYPE

”Hvordan vil du beskrive husholdet ditt? Du kan velge ett eller flere alternativ

- Jeg bor med ektefelle/partner/samboer og barn
- Jeg bor med ektefelle/partner/samboer
- Jeg bor alene med barn
- Jeg bor med foreldrene mine
- Jeg bor i kollektiv/bofellesskap
- Jeg bor alene
- Annet”